

Eiropas Savienības Struktūrfondu tematiskā izvērtēšana

**EIROPAS SAVIENĪBAS STRUKTŪRFONDU
2004.-2006.GADA PLĀNOŠANAS PERIODĀ
APSTIPRINĀTO PROJEKTU
IETEKME UZ REĢIONĀLO ATTĪSTĪBU LATVIJĀ

IZVĒRTĒJUMA ZIŅOJUMS**

Pasūtītājs:

LR Finanšu ministrija
Smilšu iela 1, Rīga, LV – 1919

Izpildītājs:

SIA „PKC”
Pašvaldību konsultāciju centrs
M.Pils iela 1, Rīga, LV 1050
Reģ.Nr. 40003376414

Rīga, 2008.gada augusts

SATURA RĀDĪTĀJS

Kopsavilkums angļu valodā	3
Kopsavilkums	21
Saīsinājumi	24
Ievads	25
1. Reģionālā attīstība un reģionālā politika Latvijā	27
1.1. Reģionālās attīstības rādītāju dinamika	27
1.2. Reģionālā politika	35
2. Izvērtēšanas metodoloģija	39
3. VPD (2004-2006) un reģionālās attīstības savstarpējā sasaiste	43
3.1. Reģionālās attīstības jautājumi VPD	43
3.2. VPD prioritātes un finansējums	44
3.3. VPD pasākumu īstenošana Latvijas teritorijās	47
4. VPD prioritāšu aktivitāšu finansējums reģionos	49
4.1. 1.prioritāte	49
4.2. 2.prioritāte	53
4.3. 3.prioritāte	62
4.4. 4.prioritāte	65
4.5. VPD finansējuma sadalījums pa plānošanas reģioniem	72
5. VPD un ilgtspējīga attīstība	76
6. Reģionālās attīstības komponente VPD īstenošanā	78
6.1. VPD prioritāšu un plānošanas reģionu attīstības mērķu savstarpējā sasaiste	78
6.2. ES SF Vadības informācijas sistēma	81
6.3. Teritoriālie kritēriji vērtēšanas vadlīnijās	83
6.4. Atbalsta intensitātes diferencēšana	85
6.5. Reģionālās attīstības horizontālās prioritātes atspoguļojums 1.līmeņa starpniekinstitūciju pusgada ziņojumos	86
6.6. Reģionālo aktivitāti veicinošas institūciju darbības	87
6.7. VPD iznākuma rādītāji	88
7. Secinājumi un priekšlikumi	90
7.1. Reģionālās attīstības tendences	90
7.2. Reģionālās attīstības komponente VPD	92
7.3. Nozīmīgums	94
7.4. Rezultatīvitate	99
7.5. Efektivitāte	100
7.6. Ietekme	103
7.7. Ilgtspējība	104
Izmantoto avotu saraksts	106
Pielikumi	
1. Reģionālās attīstības rādītāji Latvijas teritorijās	
2. Aktivitātes ar teritoriālu ietekmi VPD prioritātēs	
3. Piešķirtais finansējums aktivitātēs, pasākumos, prioritātēs un kopā sadalījumā pa reģioniem	
4. Informācija par plānošanas reģionu attīstības dokumentiem analizētajā plānošanas periodā	
5. Reģionālās attīstības horizontālā prioritāte 1.līmeņa starpniekinstitūciju pusgada ziņojumi	
6. Iznākuma rādītāju apkopojums pa prioritātēm no 2.līmeņa starpniekinstitūciju 2008.gada I ceturkšņa ziņojumiem	

SUMMARY

THE EVALUATION OF IMPACT OF THE EU STRUCTURAL FUNDS ON REGIONAL DEVELOPMENT IN LATVIA

In order to evaluate the use of EU SF funding in accordance with Single Programme Document and the efficiency of structural funds management, the Managing Authority (Ministry of Finance) organizes thematic evaluation on SPD priorities and activities.

The objective of this evaluation is to analyse the impact of projects approved under EU SF (2004-2006) on regional development in Latvia.

The evaluation report consists of seven chapters. First chapter contains background information on regional development and regional policy in Latvia. Second chapter explains the methodology used in evaluation. Third chapter is devoted to regional development aspects within SPD. Fourth chapter contains the analysis of current situation of the implementation of SPD activities. In this chapter each activity is analysed in breakdown by planning regions and finally all activities of all four priorities are summed up. In the fifth chapter all activities of SPD are divided in to groups according their influence to sustainable development. Sixth chapter describes territorial factors within implementation of SPD. Final seventh chapter consists of conclusions and recommendations. All data and calculations are included in Annexes of the report.

The evaluation reports is prepared by the “Municipal Consulting Centre Ltd”(“PKC”) and the project manager of this evaluation is dr.oec. Inga Vilka (director of “PKC”, assistant professor of the University of Latvia of the Public administration department).

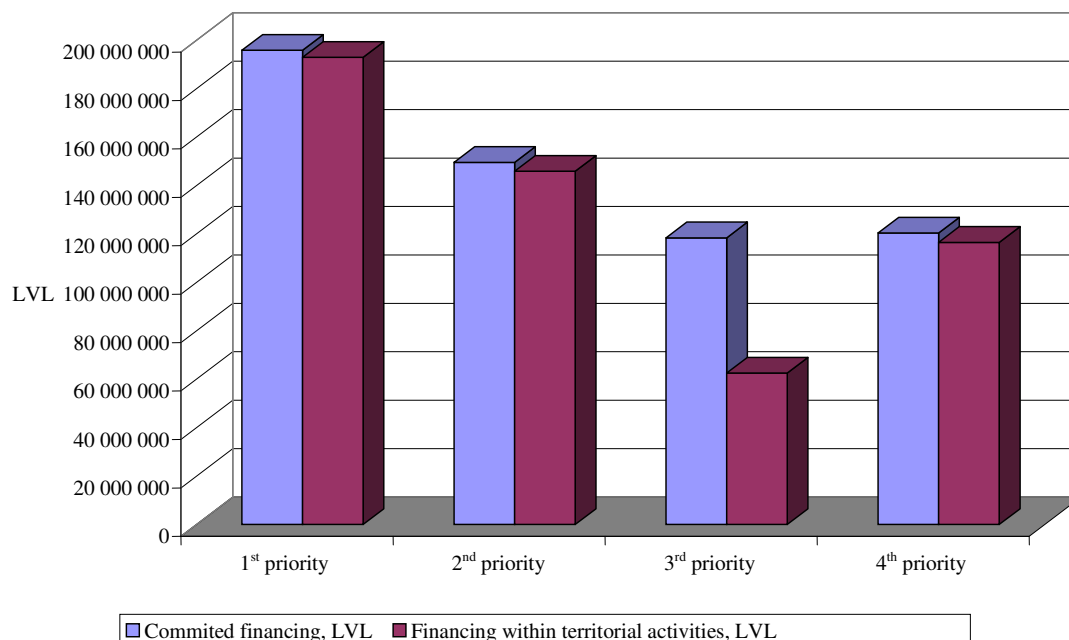
Breakdown of EU SF public financing by planning regions

According to the Financial plan the total planned financing for implementation of SPD is 857'236'907 EUR, where 625'568'826 EUR are the funding of EU SF and 231'668'081 EUR – Latvian public funding¹.

Committed financing of the territorial activities forms 88,7% from total committed public financing within four priorities. There is a very high proportion of territorial activities in the 1st, 2nd and 4th priority, whereas the 3rd priority contains a high proportion of national scale activities.

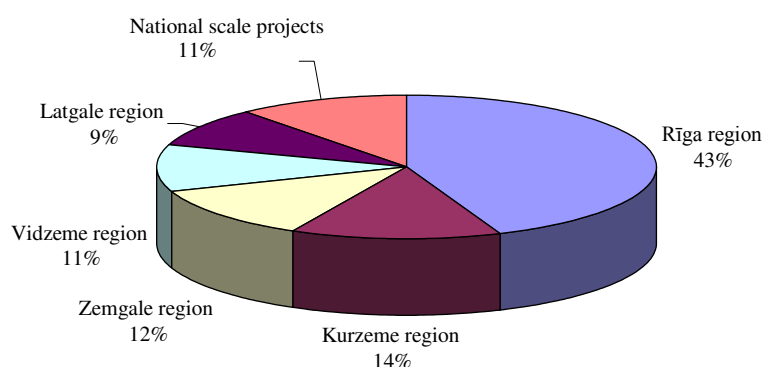
¹ <http://www.esfondi.lv>

Picture 1. Total public financing of SPD activities and the financing of territorial activities within priorities

There are five planning regions in Latvia. Within this evaluation the breakdown of public financing by planning regions is analyzed in four priorities.

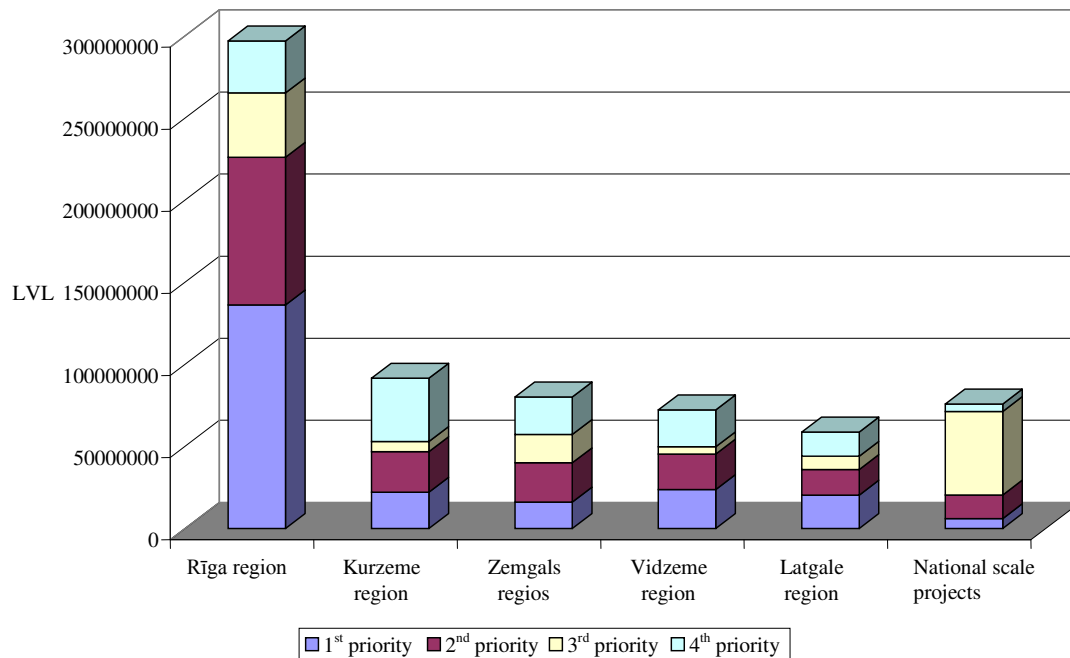
Picture 2. Breakdown of public financing of SPD by planning regions

The analysis reflects that the majority of total amount of public financing is committed to Riga region (43%), but the least – to Latgale region (9%).

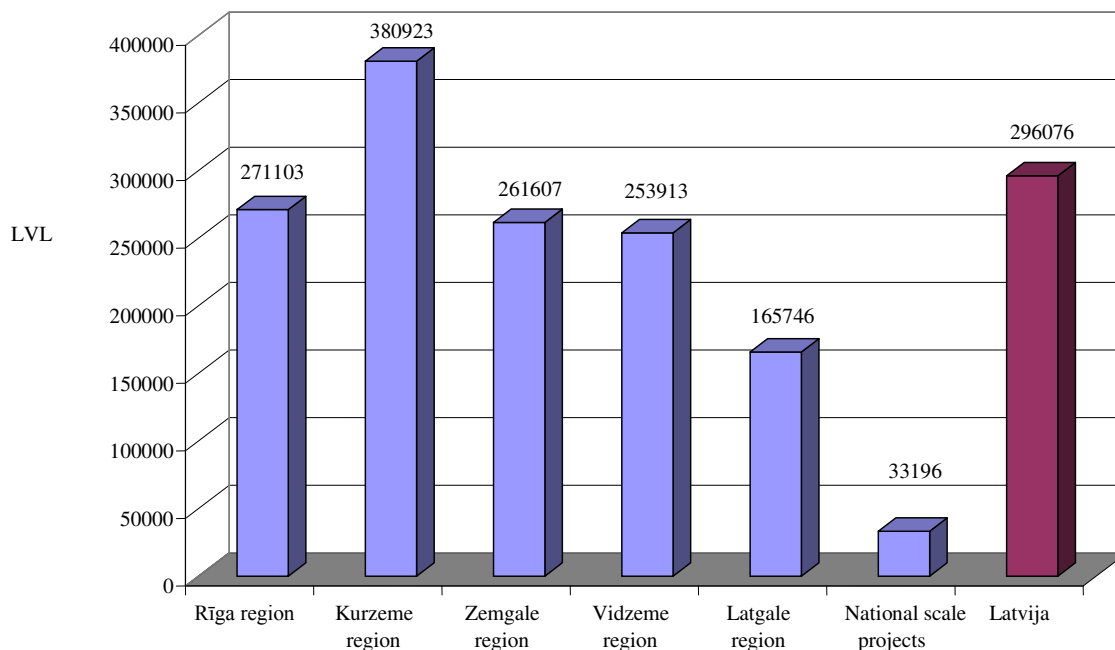
There is a direct coherence between total committed financing and socioeconomic development level in regions – more developed region attracts more funding.

Picture 3. Commitment of public financing of SPD by priorities in planning regions

The analysis of committed financing per capita shows the situation in comparing amounts. Average committed financing in Latvia is 296 LVL per capita. Largest amount of committed financing per capita is in Kurzeme region (380 LVL), but least - in Latgale region (166 LVL). Difference between the largest and the least is 2.3 times.

Picture 4. Committed public financing per 1000 capita in territorial activities by planning regions

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

REGIONAL DEVELOPMENT TREND

<i>Conclusions</i>	<i>Justification</i>	<i>Recommendations</i>
1. Major disparities within socio - economic development level between different territories of Latvia exist for a long period.	Comparing five planning regions, as well as 33 administrative territories by statistical data reflecting socio economic situation and their dynamics shows that all together the disparities among the strongest and weakest territories do not decrease, on the contrary – they increase.	If the regional policy guidelines are not abolished or the goals modified, the regional development component needs to be integrated into all development planning documents of the state, sectors and separate territories as a real principle (not formal and demonstrative) and needs to be taken into account by implementation. 3 When defining the regional development goals, Ministry of Regional Development and Local Governments (hereinafter – MoRDLG) needs to indicate concrete instruments for achieving these goals. If there is no new regional policy formulated in this moment, instruments for achieving the goals stated in current guidelines need to be determined. In opposite – it needs to be stated in different state, EU funding and other international finance programmes, if it is related to regional development and to which goal specifically. The expected outcome in the country needs to be determined as well as its territorial division (approximate, indicative). 2
2. The development indicators within the last years show that the development of Riga region has been much more rapid than in other regions, and thus the region keeps its significant dominant over other regions.	Changes in the number of inhabitants, GDP per capita, number of economically active entrepreneurs and enterprises per 1000 inhabitants, dynamics of territorial development index.	
3. Latgale region remarkably lags behind the Riga region and other Latvian regions, as well as country's average indicators.	Latgale region shows slow growth of the socio economic development level (GDP, unemployment); however it is the least developed region in most of socio economic development indicators. The decrease of population in Latgale is one of the most crucial obstacles in development.	
4. The development indicators within the last years show that the socio economic indicators of Kurzeme, Vidzeme and Zemgale regions become closer. That is happening as the increase tempo of Kurzeme region indicators is slowing down, whereas the two other regions are developing more rapidly. In some indicators Vidzeme region has overtaken Zemgale region.		

5. In total Latvia remarkably lags behind the average development level of Europe. Also the Riga region development indicators lag behind the European Union and especially other European metropolitan regions. It is actual for Latvia to develop the whole country territory and to bring it nearer to the average European level, however the least developed territories in Latvia should be stimulated with more specific instruments.	Comparison of average EU GDP and GDP in separate countries to Latvia's GDP. Although after establishment of EU-27 Latvia has improved its position in relation to the average EU indicator, the comparison in absolute numbers and comparison to most developed countries show that the development level in Latvia is not satisfying.	
6. The regional policy in Latvia is too general. It lacks a concrete implementation mechanism.	After reading the planning documents and reports of the MoRDLG, which is the state authority responsible for the regional policy, it is not clear with which instruments will the goals stated in policy guidelines be achieved. There is no praxis yet to evaluate the results of regional policy. However the statistical data show increasing territorial differences and therefore a conclusion can be made that there is no drive towards one of the most important goals of regional policy.	

REGIONAL DEVELOPMENT COMPONENT WITHIN SPD

<i>Conclusions</i>	<i>Justification</i>	<i>Recommendations for the next periods</i>	<i>NSRF (2007.-2013.)</i>
1. SPD (2004-2006) cannot be evaluated as a targeted national regional policy document and it has also not been foreseen to have such a role.	Within SPD regional development aspects are included, but at the same time it has been set that SPD is not a plan foreseeing to improve the problems of differences in socio economic development level among territories of Latvia. Target indicators by territories are not set within SPD.	By defining tools (instruments) of the regional development policy, MoRDLG should provide suggestions which and to what extent goals of regional development policy should be reached with the support of EU structural funds. If it is foreseen, appropriate resultative indicators by territories should be elaborated. 2	Two horizontal priorities in the NSRF (2007-2013) – „Balanced territorial development” and „International Competitiveness of Riga City” need to be applied by planning and implementing the EU funds activities, as well as the indicators for monitoring these horizontal priorities. Thus the regional policy goals stated in the Regional policy guidelines are incorporated into NSRF. The regulation no.419 by Cabinet of Ministers (26.06.2007) set the order, how the institutions involved in management of EU SF and Cohesion Fund provide preparing planning documents and implement these funds. Point 3.3. states that MoRDLG is responsible for coordination of above mentioned horizontal priorities.
2. Within the SPD implementation system, there is a Management Information System (MIS) planned, reflecting operational information about supported projects in Latvia and allowing to analyse the data. However the centrally accessible information about the SPD implementation is incomplete, as in this period the system fails to provide resultative measures by territories. Also some technical problems appear, including insufficient communication of system administrators to the users.	In order to carry out the territorial analysis, the necessary data from MIS need to be regrouped by taking into account the territorial scale of each activity.	The Managing Authority needs to improve the EU SF MIS in order to provide more correct and precise information about the implementation of the plan by territories. 3 It is important for MIS to provide the data by territories. 3 It is advised for MIS to deal with regional data division by using six statistics regions (NUTS 3) and national scale projects instead of using five planning regions and national scale projects.	Impact of each measure and activity on implementing these horizontal priorities and the implementation's territorial principles are set in NSRF OPs and Programme Complements (hereinafter – PC). MoRDLG has elaborated methodology for implementing the horizontal priorities of balanced territorial development and international competitiveness of Riga City (hereinafter – methodology). The methodology should provide a unified approach for integrating the goals and

3. The monitoring of territorial differences foreseen in SPD has been performed by 1st level Intermediate Bodies in their semi-annual reports. Overall this monitoring is very formal. There are only some positive exceptions (Ministry of Welfare, Ministry of Health), which have analysed the situation in relation to territories.	Analysis of the chapter „Horizontal priorities” in the semi-annual report of the 1st level Intermediate Bodies.	In the regular monitoring reports institutions need to indicate if and to what extent their activity is targeted to a horizontal priority of regional development. Actions for its implementation need to be indicated, (for example, criteria in guidelines, differentiation of the support intensity, territorial quotas), the division of the allocated funding and expected results by territories. 3	principles of the horizontal priorities in the process of planning, implementing and monitoring the EU funds, thus fostering the realization of regional policy goals. Methodology defines the goals of priorities and creates mechanisms for their implementation (i.e. evaluation of activity's impact on implementing horizontal priority, application of territorial principle – specific, territory-targeted activity, specific project evaluation criteria, differentiated co-financing rate or territorial quota). Mechanism is set also for monitoring the implementation of these activities.
4. Lack of the unified information system composing the information about the implementation of different (national and EU) development programmes is the obstacle for the thorough situation analysis of their implementation in territories of Latvia.	The implementation of SPD, Rural Development Plan, Cohesion Fund, state regional development support instruments and other development programmes is not analyzed in integrated (unified) system.	MoRDLG (in the framework of the planned Regional development monitoring and evaluation system) should provide the gathering and the evaluation of the mentioned information by territories for the time period till 2008 (inclusive), by including only input indicators. Input and output indicators should be gathered by starting the implementation of period 2007-2013. At the same time other state institutions should provide accessibility of their information systems for the needs of Monitoring and evaluation system of regional development. 3	In order to estimate the contribution of EU funds activities in fostering balanced development, an agreement was concluded among responsible institutions about support planning and monitoring by territories, where indicators according to the planning regions were set for each OP action line and activity.

SIGNIFICANCE

The significance of EU Structural Funds support for the planning regions of Latvia and territorial cohesion

<i>Conclusions</i>	<i>Justification</i>	<i>Recommendations</i>	<i>NSRF (2007.-2013.)</i>
1. SPD is important tool for the development of the whole country.	The amount of SPD funding in comparison to different budget positions and other development programmes shows its significance in development of Latvia in period 2004 - 2006. It was confirmed by the thematic evaluation about the macroeconomic impact of EU funds made by BICEPS in 2008.	During the next planning period one of the most important development tools will be implemented by EU funding within the framework of NSRF and Rural Development Strategy. Therefore it is important that these documents and their subdocuments (like NSRF Operation Programmes (hereinafter – OP) and Activity Regulations) incorporate the principles of national regional development, which should be formulated by MoRDLG. 3	MoRDLG has elaborated the methodology for implementing horizontal priorities – balanced territorial development and international competitiveness in Riga City – into NSRF.
2. SPD has a major role in regional development or development of separate territories of Latvia.	88,7% of SPD planned funding is allocated to territorial activities, which result in concrete territories, thus having impact on their development.		
3. SPD promotes the development of Specially Assisted territories (less developed territories).	One of the main regional development tools (instrument) in Latvia - The development programme of Specially Assisted territories - has been continued by integrating it into SPD in the form of grant scheme. The average financing for this programme with the support of EU SF per year considerably exceeds the funding available from the Regional Fund in the last years (in the framework of SPD those were nine million lats, whereas before it was appr. one million lats from Regional Fund).	It is recommended to continue special activities for Specially Assisted territories. 2	An activity “Co-financing to the Investments in Micro and Small-sized Enterprises Operating in the Specially Assisted Areas” within the OP “Entrepreneurship and Innovations” will be implemented (under Ministry of Economics).

4. Municipalities with the lower development level are promoted to implement EU structural funds projects (in specific SPD activities). This opportunity is to certain extent targeted towards reducing regional disparities.	Regulation of Cabinet of Ministers no. 124 (02.03.2004) defines the process of provision of subsidy from the State Budget to municipalities for the implementation of projects supported by SPD programmes. The Territorial development index is being used for determining the volume of the subsidy; all together municipalities can receive up to 60% of the needed national funding. Municipalities are ranked into five groups, and as the Territorial development index is higher, as smaller is the subsidy from state budget.	3. It is suggested in next planning period to continue differentiation of the support depending on the development level of municipalities. 2 4. MoRDLG should elaborate methodology for estimating the territorial development index, by taking into account the results of Administrative territorial reform. 2	MoRDLG has elaborated Regulation of Cabinet of Ministers, which defines the estimation and application of territorial development index to local and district municipalities, as well as planning regions. Another Regulation defines the process of provision of subsidy from the State Budget to municipalities for the implementation of projects supported by EU SF and CF. After approval of above mentioned regulations, the regulation no.124 (02.03.2004) will become invalid.
5. There is coherence between the division of the total funding of SPD four priorities and the socio economic development level of the region	The most developed region (Riga region) has attracted the biggest funding, least developed region (Latgale region) – the smallest funding. Therefore a direct coherence between the attracted amount of funding and Territorial development index exists.	MoRDLG should state in the regional policy, if the implementation of NSRFD is to reduce the territorial disparities. 2	
6. Due to the implementation of the SPD, Kurzeme region, Vidzeme region un Zemgale region can increase their development level close to the development level of Riga region.	Within the SPD the amount of EU SF funding per capita differs in regions - Kurzeme region, Vidzeme region and Zemgale region receive more than Riga region and Latgale region.		

7. The projects funded by EU SF (2004-2006) within the framework of SPD will increase the difference in development level between the less developed region – Latgale and other regions.	In total Latgale region received the smallest funding both in absolute and relative numbers.		
8. The activity of project applicants differs by territories because of different subjective and objective factors.	The activity of project applicants depends on the existing experience and professional competence, as well as interest and activity of staff involved. There are cases when the activity of project applicants of one SPD activity in particular territory has increased because of larger number of potential project applicants (target group) or problems to be solved by this SPD activity is crucial.	Planning regions should evaluate the Project pass-rates within activities, and analyse, in which activity the pass-rate has been the lowest and accordingly organize stimulating activities, for example, distribute additional information, consult, analyze the mistakes and the best practice. 2	

9. In overall, the differentiation of the support intensity is not enough applied within the SPD activities, where the differentiation has been applied, have been marked as having a positive impact to the stimulation of regional projects outside Riga.	The differentiation of the support intensity is foreseen: - In projects of municipalities depending on the territorial development level in accordance to Regulation of Cabinet of Ministers, - In some activities of Rural Support Service depending on advantageous and disadvantageous territories, - From 2006, in some Grant Schemes of Latvian Investment and Development Agency (LIDA) depending on the territory (in Riga least portion of support intensity).	Institutions responsible for preparing the activity guidelines, should foresee wider support intensity differentiation by territorial development level or some other territory related indicator. It is advised to consult with MoRDLG in regards to this matter. 2 It is advised for Ministry of Economics to foresee the support intensity differentiation in the activities supporting Specially Assisted territories (especially because the assisted territories cover a very large territory). 2	Ministry of Economy has elaborated Regulation no.798 (20.11.2007) of Cabinet of Ministers for implementing activity “Co-financing to the Investments in Micro and Small-sized Enterprises Operating in the Specially Assisted Areas” within the OP “Entrepreneurship and Innovations”. Its annex no.6 “Evaluation criteria for project applications” contains a criterion that gives points according to the scale of territorial development index. The most points are given for the projects handed in by entrepreneurs from Specially Assisted Territories with lower territory development index. Rural Development Programme 2007-2013 and Action Programme for implementing support of Financial Instrument for Fisheries Guidance also contain specific project evaluation criteria, which give forehand to projects from territory with lower development index or for agricultural activities in disadvantageous territories. There is also differentiation for support rate foreseen by application of the division in territorial development index groups.
--	---	---	---

10. The representation in regions of institutions involved in administration of EU SF affect positively the activity of final beneficiaries and project applicants.	The experience of Rural Support Service, State Employment Agency, Central Finance and Contracting Agency shows that the Project applicants and final beneficiaries use the possibility to hand in the documents as close as possible to where they live (work). In the opinion of the planning regions representatives it would be useful to provide regional operation of LIDA.	It is advised to consider a possibility to establish regional units also for other institutions. Not necessarily there should be a branch office in each region, whereas a special attention should be paid to Latgale region as it the remarkably weakest region and the most further from Riga (centre). Therefore it is advised to establish a branch office of LIDA in Latgale region. 2	
---	--	---	--

EFFICIENCY

Is it possible to reach the planned results (in accordance to indicators set) by the available resources
--

<i>Conclusions</i>	<i>Justification</i>	<i>Suggestions</i>
1. Target indicators set in SPD and in PC do not describe the development of planning regions, but the development of the whole country. Wherewith the forecast about the achieving the targets of indicators can be made for whole the country.	Any of target indicators in SPD and in PC are not set by territories, but about whole country.	Target indicators by territories should be set in the monitoring reports of the implementation of NSRF (not necessarily all of the indicators). 3

EFFECTIVENESS

To what extent regional development can be promoted by available resources (funding)		
<i>Conclusions</i>	<i>Justification</i>	<i>Suggestions</i>
1. Regional development planning documents in the period of 2004-2006 are overall and wide. Regions have not defined a limited number of targeted priorities. Positive changes in the future might be reached by strengthening the status of planning regions, as well as the guidelines for preparation of territorial strategies made in the framework of MoRDLG and OECD LEED Programme.	Most of the regional planning documents include wide set of priorities to avoid the situation that support provided in any of fields are not in accordance to regional planning documents.	As the solution, after the approval of planning document, regions should define limited set (number) of priorities (measures and activities). Or within the limits set ranges for measures and activities – e.g. very significant, significant and not so significant. Accordingly, all SPD activities include one project assessment criteria (number of points) related to development priorities defined by regions. 2
2. Due to the different composition of regional planning documents (in different regions) it is hard to compare them with each other and with SPD.	There is no regulation on the unified composition for regional planning documents.	
3. In general priorities and measures set by regions in planning documents (which have different structure) comply with SPD priorities.	All of the regional planning documents include such priorities as the socio economic development, the human resource development, infrastructure, living environment and rural development, etc.	
4. The analysis of the measures of regional planning documents (operational level) shows that most of the measures can be supported and promoted by SPD, but there is also a set of measures of planning regions that cannot be supported by SPD.	All planning regions have issued the need for more funding for the development of transport infrastructure. Housing as one of crucial problems have not been addressed	In the fields that are not supported by SPD but should be promoted to stimulate regional development planning regions should seek for (attract) another support instruments (tools), concentrate local resources or attract private investments (initiatives). 2
5. Priorities of regions differ.	Riga region points the necessity for more funding for HRD infrastructure development, in particular crucial is a lack of investments in pre-school educational institutions. Kurzeme, Zemgale and Latgale regions have marked the lack of investments in the business	Specifically targeted measures/ activities for each of the planning regions (based of precise, targeted and narrow set of priorities) could be considered. For example, the support to the development of business related infrastructure is actual necessity outside Riga, but construction of pre – educational

	related public infrastructure (e.g. business, technological and industrial parks, business incubators). The development of the Public – private partnership should be promoted by SPD. Lack of funding in health care infrastructure has been issued by Zemgale region. Vidzeme region has planned to attract more funding for tourism and Latgale region highlights the necessity of promotion of the development of international airport within the region.	institutions for children (kindergartens) are actual necessity for Riga region. 2
6. National programmes are a tool how to ensure strict division of support by territories or to particular territories targeted support.	Within this planning period some National Programmes include division of financing by planning regions (in few it is equally divided by planning regions).	SPD activities that should ensure justified territorial division should be implemented by National Programmes and the territorial division of financing should be justified by the comparison of needs. 2
7. Project evaluation criteria do not assure the application of regional development aspects.	Assessing the regional development aspects (components) included in project evaluation criteria, they are formal and overall in most of SPD activities. There are some exceptions – e.g. SPD activity no 1.3.2. Thematic evaluation of horizontal priorities was carried out by Ernst&Young in 2007.	It is suggested to include more territory related criteria in guidelines. 3
8. It is considerable as good that the cooperation between planning regions (development agencies and since 2007 – administrations) and national institutions in management of EU SF increase.	It has been express by the representatives of planning regions and national institutions. The regional EU SF information centres supported by TA will promote this cooperation.	To ensure the cooperation between representatives of planning regions and national institutions, and to continue the representation of planning regions in the Monitoring committee. 3
9. Although the status of planning regions becomes more certain, it will be complicated for planning regions (administrations) to implement EU SF projects in future (especially the ones of bigger scale).	The status is not clear enough. Small amount of own resources, which doesn't allow to take credit for pre-financing or to ensure the co-financing in projects. Municipalities are not interested in co-financing regional institutions.	Regional scale projects can be more efficient than local projects, if similar activities are to be implemented in wider territory (like activity 1.3.2.), as the administrative costs can be saved. In future regions should be able to implement regional scale projects for municipalities. 2

10. One of the initial obstacles for municipalities to implement EU structural funds projects more actively was pre-financing principle. Municipalities had to borrow complying with overall rules. Positive changes have been made in the regulations, and thus municipalities can operatively and successfully borrow accordingly to their year's credit limit.	According to the changes in legislation, the lending requests are evaluated in the Control and Monitoring Council of Municipal Lending and Guarantee in a prior sequence, and only for those municipalities, whose projects are already approved.	To keep and strengthen the system, that approved projects receive lending without out of turn. ³
---	---	---

IMPACT

EU structural funds impact on balanced territorial development and development of whole Latvia
--

<i>Conclusions</i>	<i>Justification</i>	<i>Suggestions</i>
1. SPD activities in 2004-2006 have significant macroeconomic impact, and an overall positive impact to Latvia's development.	Thematic evaluation by BICEPS about the macroeconomic impact evaluation of EU structural funds.	
2. Implementation of SPD increases differences between the weakest Latgale region and other planning regions.	It is assumed that SPD financing in comparable amount (amount of financing per capita) is closely related to the impact on the development level of territory – more financing per capita, faster growth in development level.	The national planning documents, including those related to use of EU SF funding, should contain more specific regional activities, use the principle of support intensity differentiation more widely and include territory related criteria in the project evaluation criteria. ²

3.No SPD activity foresees use of planning region quotas, however those could be useful in the case of clear regional policy.	Central Statistical Bureau carried out a survey to the Heads of municipalities in 2007. The answers to the question if the territorial quotas were useful by implementation of Public Investment Programme, were following: Yes – planning regions – 9,5%; Yes – districts – 25,5%; Yes – local municipalities – 55,4%; No – not needed – 7,7%.	Territorial quotas whether per planning or statistical regions should be used in activities, where certain results by territories are expected. Taking into account the implementation of Administrative territorial reform, small territorial quotas are not recommended. The division of quotas should be well justified. At the current regional policy quotas should be allocated by following principles: • as equal as possible the absolute support for all regions; • bigger support for the region with the weakest standing in the activity; • bigger support for the weakest region in total; • bigger support for the region where the activity is of highest priority; • bigger support for the region, which previously has received the smallest funding in similar activities.²
--	--	--

SUSTAINABILITY

Will the sustainable development of Latvia be ensured by projects supported within SPD

<i>Conclusions</i>	<i>Justification</i>	<i>Suggestions</i>
1. EU structural funds ensure sustainable development, however the possibilities to promote sustainability in the development have been used insufficiently. More sustainable activities would provide more stable development of Latvia in future.	Dividing all SPD activities in those that strongly promote sustainability and those that do not, in accordance to total planned amount of financing (plan of 1 January 2006), 58% of total planned public financing compose activities that strongly promotes sustainability and 42% that do not promote sustainable development directly.	The development planning documents supported by EU SF or national funding should include more activities that strongly promote sustainability.² Within measures under Priority 2 more emphasis should be on the development of innovations, creation of new enterprises (financial instruments for start - ups) and development of infrastructure. However there is low demand by financial beneficiaries (enterprises) for the support in the field of the innovations and shared equipment (laboratories) development. Provision of support measures (programmes) for development of business environment (business support centres, business incubators, business and technology parks etc.) instead the direct support (grants) to enterprises could be envisaged. Thereto territorial differences within the supply market of business support services should be taken into account. For instance, there is no need for business support centers in Riga, whereas the creation of them is important in Latgale, Zemgale, Vidzeme and Kurzeme regions in order to develop business environment in these regions. Under Priority 3 more emphases should be put on the activities related to researches and development (improvement) of training programmes.

2. The proportion of activities promoting sustainability under priorities differs. The major part of activities promoting sustainability is under Priority 1 and least part of such activities is under Priority 4.	The proportion of activities under priorities strongly promoting sustainable development is as follows: Priority 1 – 100%; Priority 2 – 37%; Priority 3 – 61%; Priority 4 – 12%	Under Priority 4 more emphases should be on the development of rural and port infrastructure development.
---	---	---

KOPSAVILKUMS

Kopš Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā 2004.gada maijā Latvijai pieejams ievērojams apjoms ES fondu līdzekļu. ES struktūrfondu līdzekļu piešķirums un nozīmīgākā daļa publisko investīciju un atbalsta tiek īstenoti Latvijas Attīstības plāna jeb Vienotā programmdokumenta (Mērķa 1 programmas 2004.-2006.gadam) ietvaros (turpmāk VPD). Saskaņā ar Finanšu plānu kopējais plānotais finansējums VPD īstenošanai ir 602 469 527 LVL, no tā 439 652 273 LVL ir ES SF finansējums un 162 817 254 LVL ir Latvijas publiskais finansējums².

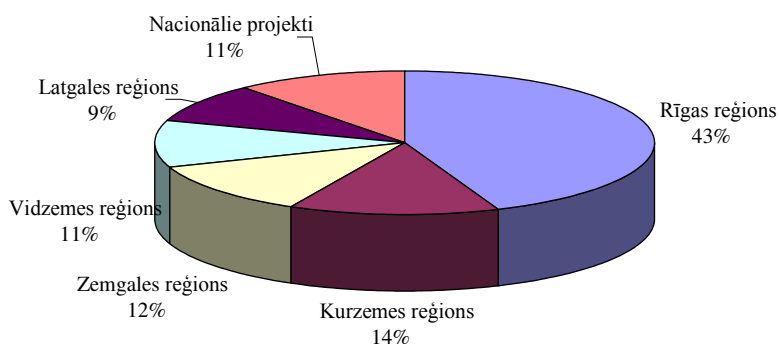
Attiecībā uz teritoriālo ietekmi visas VPD aktivitātes (apakšaktivitātes) var sagrupēt divās grupās:

- Aktivitātes, kurām ir nacionāla mēroga darbības rezultāts;
- Aktivitātes, kurām darbības rezultāts izpaužas konkrētā teritorijā (teritoriālās aktivitātes).

Saskaņā ar izvērtēšanas gaitā veikto analīzi pieejamais finansējums teritoriālajās aktivitātēs veido 88,7% no kopējā pieejamā publiskā finansējuma četrās prioritātēs kopā. Ievērojamais finansējuma apjoms, kas vērsts uz konkrētu teritoriju attīstību, apliecina, ka VPD ir būtiska nozīme reģionālās attīstības virzībā Latvijā.

Apkopojot kopā datus par katras prioritātes sadalījumu pa plānošanas reģioniem, var iegūt gan absolūto apstiprināto (piešķirto) publisko finansējuma apjomu katrā reģionā, gan arī finansējumu uz 1000 iedzīvotājiem katrā reģionā.

1. attēls. VPD aktivitātēs piešķirtā publiskā finansējuma sadalījums pa plānošanas reģioniem, % (aprēķini pēc ES SF VIS datiem)

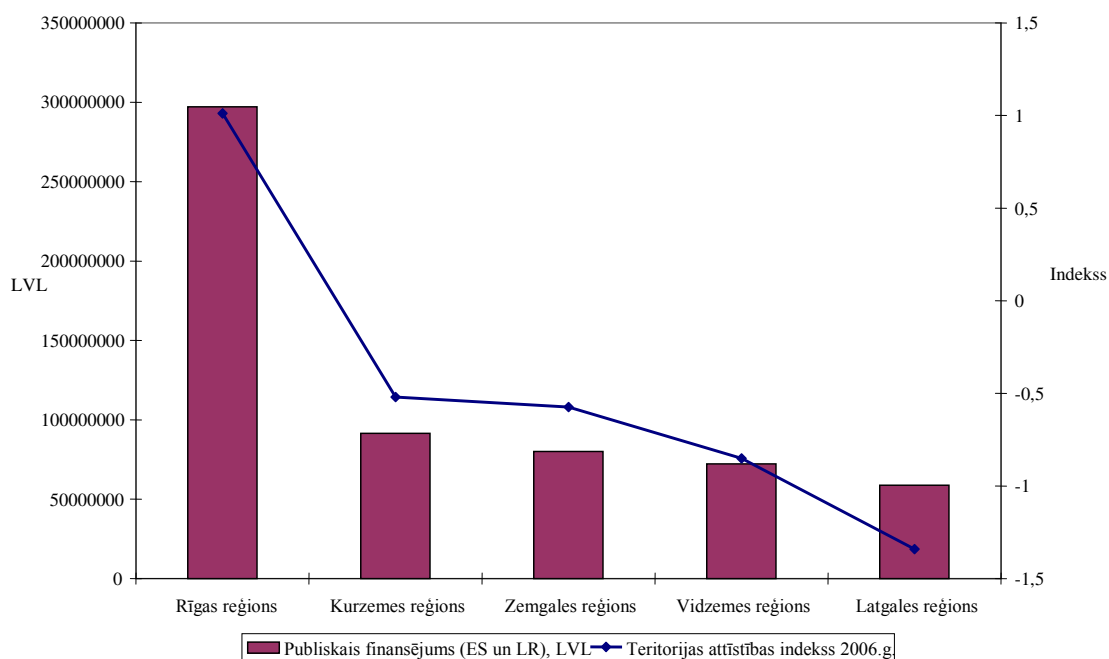
Četru prioritāšu ietvaros 11% no piešķirtā finansējuma ir nacionāla mēroga projektiem – tie ir gan projekti aktivitātēs, kas visas klasificētas kā nacionāla mēroga aktivitātes, gan arī daļā teritoriālo aktivitāšu tiek īstenoti nacionālā mēroga projekti

² <http://www.esfondi.lv>

(rezultāts pozitīvi ietekmē visas valsts teritoriju). Datu apkopojums un analīze liecina, ka piešķirtā finansējuma lielākais absolūtais apjoms VPD ietvaros ir vērsts uz Rīgas reģionu (43% jeb 297,04 miljoni latu), mazākais – uz Latgales reģionu (9% jeb 75,73 miljoni latu).

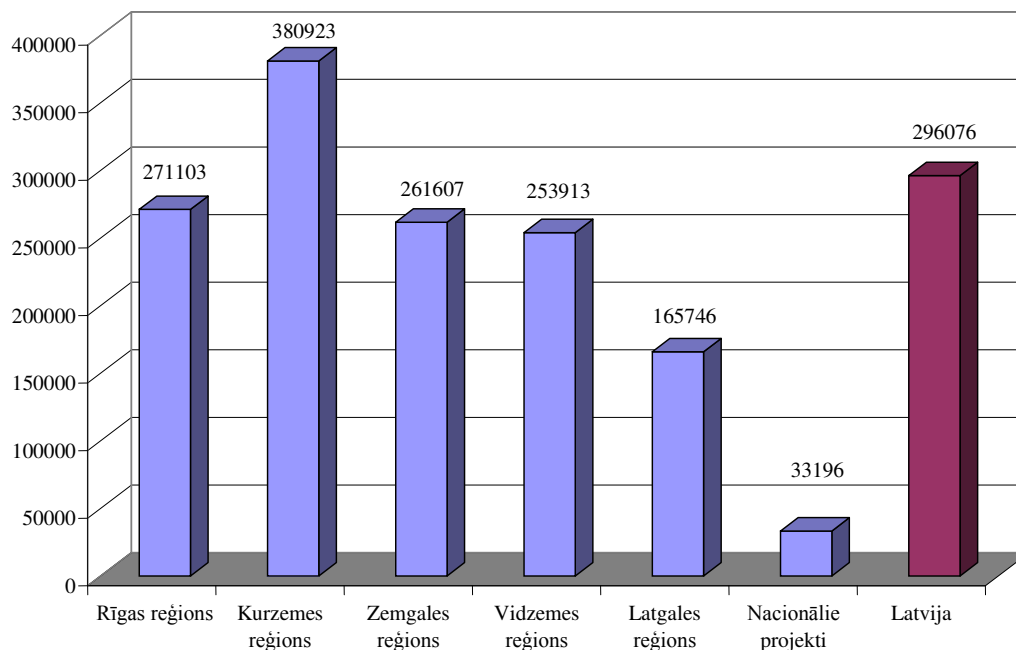
Vērojama tieša sakarība starp piesaistītā (piešķirtā) finansējuma apjomu un reģiona teritorijas attīstības indeksu – jo augstāks teritorijas sociālekonomiskās attīstības līmenis, jo lielāks piesaistītā finansējuma apjoms.

2. attēls. Piešķirtais publiskais finansējums VPD četrās prioritātēs un plānošanas reģionu teritorijas attīstības indekss

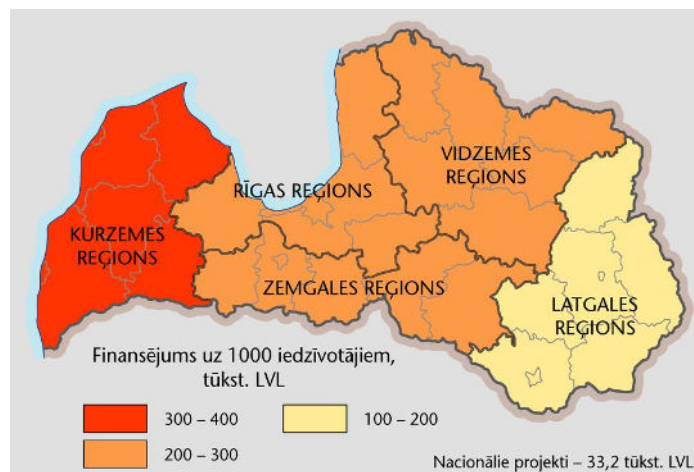

Objektīvāks par iepriekšminēto ir reģionu salīdzinājums pēc finansējuma apjoma uz iedzīvotāju skaitu. Caurmērā Latvijā šis finansējums četrās prioritātēs ir 296,08 tūkstoši LVL uz 1000 iedzīvotājiem. Lielākais finansējums ir piešķirts Kurzemes reģionam (380,92 tūkstoši LVL). Salīdzinoši līdzīgs finansējums ir Rīgas reģionam (271,10 tūkstoši LVL), Zemgales reģionam (261,61 tūkstoši LVL) un Vidzemes reģionam (253,91 tūkstoši LVL), bet izteikti mazākais finansējums ir Latgales reģionam (165,75 tūkstoši LVL). Starpība starp reģionu augstāko un zemāko rādītāju ir 2,3 reizes. Nacionāla mēroga projektu finansējums ir 33,20 tūkstoši latu uz 1000 valsts iedzīvotājiem.

3. attēls. VPD četru prioritāšu aktivitātēs piešķirtais publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos, LVL

4. attēls. VPD četru prioritāšu aktivitātēs piešķirtais publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos

Pieņemot, ka lielāks relatīvais finansējums spēj nodrošināt straujāku teritorijas attīstību, var secināt, ka VPD ietvaros paredzētais ES SF finansējums sekmē Kurzemes reģiona attīstības līmeņa paaugstināšanos un tuvināšanos Rīgas reģionam. Taču pēdējo gadu sociālekonomiskie statistikas dati liecina par Kurzemes reģiona ekonomisko pozīciju pavājināšanos. Mazākais finansējums nenodrošina Latgales reģiona straujāku attīstību un tuvināšanos citiem reģioniem. Līdz ar to var secināt, ka ES SF ietekmē atšķirība starp visvājāko Latvijas reģionu – Latgales plānošanas reģionu - un pārējiem Latvijas reģioniem palielināsies. Statistikas datu analīze liecina, ka pēdējos gados atšķirības starp spēcīgāko un vājāko reģionu palielinās.

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI

APK	Atklātais projektu konkurss
CFLA	Centrālā finanšu un līgumu aģentūra
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
ELVGF	Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds
EM	Ekonomikas ministrija
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
EUR	Eiro
FM	Finanšu ministrija
GS	Grantu shēma
GSA	Grantu shēmas apsaimniekotājs
IIN	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
IKP	Iekšzemes kopprodukts
ĪAT	Īpaši atbalstāmās teritorijas
KF	Kohēzijas fonds
LAD	Lauku atbalsta dienests
LAP	Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.-2006.gadam
LAVSP	Latvijas Lauku attīstības valsts stratēģijas plāns 2007.-2013.gadam
LIAA	Latvijas Attīstības un investīciju aģentūra
LLKIC	Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs
LR	Latvijas Republika
LVL	Lats
NAP	Nacionālais Attīstības plāns
NP	Nacionālā programma
NRAP	Nacionālā Reģionālās attīstības padome
NUTS	Teritoriālo vienību klasifikāciju statistikas nolūkiem (<i>Nomenclature des unites territoriales statistiques</i> (franču val.), saīsināti)
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
VSID	Valsts stratēģiskais ietvara dokuments
DP	Darbības programma
PIAA	Profesionālās izglītības attīstības aģentūra
PP	Programmas papildinājums
RAPLM	Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija
SF VIS	Struktūrfondu Vadības informācijas sistēma
1SI	Pirmā līmeņa starpniekinstitūcija
2SI	Otrā līmeņa starpniekinstitūcija
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
SPP	Sociālo pakalpojumu pārvalde
VIAA	Valsts izglītības attīstības aģentūra
VPD	Vienotais programmdokuments jeb Latvijas Attīstības plāns 2004. 2006.gadam
VRAA	Valsts reģionālās attīstības aģentūra
ZVFI	Zivsaimniecības vadības finansēšanas instruments

IEVADS

Līdz ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā valstī ir pieejami ES struktūrfondu līdzekļi. Pirmā struktūrfondu apguve Latvijā notika saskaņā ar *Latvijas Attīstības plānu (2004.-2006.gadam)* jeb *Vienoto programmdokumentu (VPD)*, kurā noteiktas valsts attīstības prioritātes, to ietvaros pasākumi un aktivitātes, un kuru īstenošanā paredzēts ES struktūrfondu līdzfinansējums. *Programmas papildinājums* detalizēti skaidro pasākumus un aktivitātes, nosaka projektu atlases kritērijus, sagaidāmos rezultātus un to sasniegšanas indikatorus.

Lai noskaidrotu struktūrfondu finansējuma izlietojumu saskaņā ar programmdokumentu, kā arī struktūrfondu vadības efektivitāti, VPD īstenošanas gaitā Vadošā iestāde (Finanšu ministrija) organizē tematiskās izvērtēšanas par programmdokumenta prioritātēm, pasākumiem un aktivitātēm.

Finanšu ministrijas pasūtījumā laikā no 2008.gada maija līdz 2008.gada augustam SIA „PKC” (Pašvaldību konsultāciju centrs) ir sagatavojis tematisko izvērtējumu „Eiropas Savienības struktūrfondu ietekme uz reģionālo attīstību Latvijā”.

Izvērtējuma pamatmērķis ir izvērtēt ES struktūrfondu 2004.-2006.gada plānošanas periodā apstiprināto projektu ietekmi uz reģionālo attīstību. Saskaņā ar darba uzdevumu, veicot analīzi par ES struktūrfondu 2004.-2006.gada plānošanas periodā apstiprināto projektu ietekmi uz reģionālo attīstību, jāatbild uz šādiem jautājumiem:

- 1) nozīmīgums: cik nozīmīga ir struktūrfondu resursu pieejamība Latvijas plānošanas reģionu attīstībai un attīstības rādītāju tuvināšanai;
- 2) rezultativitāte: vai ar plānotajiem resursiem iespējams sasniegt paredzēto attīstību saskaņā ar noteiktajiem indikatoriem;
- 3) efektivitāte: cik lielā mērā ar plānotajiem resursiem iespējams veicināt plānošanas reģionu attīstību;
- 4) ietekme: kādu ietekmi struktūrfondu ieviešana atstās uz reģionālo atšķirību izlīdzināšanu un Latvijas attīstību kopumā;
- 5) ilgtspēja: vai struktūrfondu līdzfinansētie projekti nodrošinās Latvijas attīstības ilgtspēju.

Izvērtējuma ziņojums sastāv no ievada, kopsavilkuma angļu valodā, kopsavilkuma un septiņām nodaļām. Dažādi izvērtējuma gaitā apkopotie un analizētie kvantitatīvi un kvalitatīvi dati iekļauti ziņojuma sešos pielikumos.

Ziņojuma pirmajā nodaļā sniegta pamatinformācija par reģionālās attīstības tendencēm Latvijā, kas balstīta uz statistikas datu analīzi, un par reģionālo politiku Latvijā. Otrajā nodaļā aprakstīta tematiskās izvērtēšanas veikšanas metodoloģija. Jāatzīmē, ka pamatā attiecībā uz izvērtējuma pamatjautājumu interpretāciju šī izvērtējuma metodoloģija balstās uz 2006.gadā veiktās tematiskās izvērtēšanas metodoloģiju, bet atšķirīgs ir pamatdatu par VPD projektiem avots – šajā izvērtējumā ir izmantota ES SF Vadības informācijas sistēma. Trešajā nodaļā analizēts reģionālās attīstības aspekts VPD, kā arī katra aktivitāte izvērtēta attiecībā uz tās rezultāta teritoriālo mērogu (nacionāla mēroga aktivitāte vai teritoriāla aktivitāte). Ceturthā nodaļa ietver VPD aktivitātes raksturojošo rādītāju analīzi sadalījumā pa Latvijas plānošanas reģioniem. Šī nodaļa strukturēta pa VPD prioritātēm, kam seko kopsavilkums par visām prioritātēm kopā. Ceturthās nodaļas pielikumā pieejami dati

par katras VPD aktivitātes pieteikto, apstiprināto projektu skaitu, absolūto publisko finansējumu un publisko finansējumu uz 1000 iedzīvotājiem katrā plānošanas reģionā. Piektajā nodaļā visas VPD aktivitātes sagrupētas divās grupās, vērtējot pēc to ietekmes uz ilgstējīgas attīstības sekmēšanu. Sestajā nodaļā aplūkota teritoriālu faktoru izpausme VPD īstenošanas gaitā, tai skaitā iekļauta VPD prioritāšu un pasākumu savstarpēja sakarība ar plānošanas reģionu attīstības plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm, mērķiem un rīcības virzieniem. Septītajā jeb noslēguma nodaļā veikti secinājumi un sniegti priekšlikumi, atbildot uz darba uzdevumā izvirzītajiem jautājumiem.

Ziņojuma gatavošanas gaitā tika izmantoti interviju materiāli ar visu pirmā līmeņa un otrā līmeņa starpniekinstitūciju intervijām no 2006.gada izvērtējuma par reģionālo attīstību, 2008.gada jūnijā, jūlijā klātienēs intervijās tika aptaujāti šādi institūciju pārstāvji: Gatis Silovs (EM), Arina Andreičika (RAPLM), Mārtiņš Irbe, Jānis Valģis (LAD), Gints Priede (LIAA), Līga Lejiņa (VIAA), Alda Sebre, Anna Pavlina (VRAA), kā arī ar pašvaldību un LPS pārstāvjiem. Tika precizēti dati un informācija ar CFLA, NVA pārstāvjiem. 25.jūlijā notika apaļā galda diskusija, kurā piedalījās plānošanas reģionu un RAPLM pārstāvji. Darba gaitā izvērtējuma veicējiem bija regulāra sadarbība ar Finanšu ministrijās pārstāvēm Irumu Kravali un Aiju Jaunmuktāni.

Ziņojuma sagatavošanu vadīja Inga Vilka (SIA „PKC” valdes locekle, LU docente), ziņojuma sagatavošanā piedalījās Līgita Začesta (LPS ģenerālsekretāre, LU lektore), ekspertu diskusijās piedalījās Edvīns Vanags (LU profesors), Pēteris Šķiņķis (SIA „Reģionālo pētījumu un plānošanas centrs” direktors, LU profesors), Māris Pūķis (LPS vecākais padomnieks, LU docents), datu apstrādi veica Dace Bondare (LPS) un Zane Dūze (LPS), kartes sagatavoja Ronalds Krūmiņš (SIA „Reģionālo pētījumu un plānošanas centrs”).

1. REĢIONĀLĀ ATTĪSTĪBA UN REĢIONĀLĀ POLITIKA LATVIJĀ

Pēdējos gados līdz 2007.gadam bija vērojama Latvijas tautsaimniecības sekmīga un strauja attīstība, ko raksturo tādi rādītāji kā IKP pieaugums, ekonomiskās aktivitātes pieaugums, vidējās bruto darba algas pieaugums, nodarbināto iedzīvotāju skaita pieaugums u.c. Tajā pašā laikā valstī bija saskatāmas arī negatīvas attīstības tendences, starp tām viena no kritiskākajām bija iedzīvotāju skaita samazināšanās. Taču sākot ar 2007.gadu, ekonomikas attīstībā vērojamas negatīvas tendences, kas turpina palielināties – pieaugusi inflācija, samazinājies IKP pieauguma temps, palēninājies ekonomiskās aktivitātes pieauguma temps, palielinājies bezdarba līmenis.

1.1. REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS RĀDĪTĀJU DINAMIKA

Neskatoties uz to, ka Latvija ir salīdzinoši neliela valsts (tās teritorijas platība ir 64 tūkstoši kvadrātmetru un tajā dzīvo 2 miljoni 281 tūkstotis iedzīvotāju (2007.gada sākumā pēc CSP datiem), starp Latvijas teritorijām pastāv ievērojamas sociālekonomiskās situācijas atšķirības, ko dēvē arī par reģionālajām atšķirībām.

Šīs atšķirības starp dažādām teritoriālām vienībām uzskatāmi raksturo tādi rādītāji kā iedzīvotāju skaita izmaiņas, IKP uz vienu iedzīvotāju, ekonomiski aktīvo komersantu un komercsabiedrību skaits, reģistrētā bezdarba līmenis, iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi (1.PIELIKUMS 1.-6.tabulas).

Valstī izteiktas teritoriālās jeb reģionālās atšķirības pastāv gan starp mazākām administratīvi teritoriālām vienībām (vietējām pašvaldībām, republikas pilsētām un rajoniem), gan starp lielākām teritorijām – reģioniem. Bez tam ievērojamas atšķirības ir arī starp teritorijām (pilsētām, novadiem, pagastiem) reģionu ietvaros, kā arī kopumā starp pilsētām un laukiem.

Lai izstrādātu un analizētu statistikas informāciju pa teritorijām, atvieglotu un unificētu problēmreģionu noteikšanu un īstenotu reģionālo politiku, Eiropas Savienība, ir izstrādājusi un lieto Teritoriālo vienību klasifikāciju statistikas nolūkiem (*Nomenclature des unités territoriales statistiques* (franču val.), saīsināti NUTS). NUTS sistēma sastāv no trīs līmeņiem (NUTS 1, NUTS 2, NUTS 3) un pamatā NUTS līmeņu reģioni tiek veidoti saskaņojot to ar administratīvo sadalījumu attiecīgajā valstī. Taču nav prasība, ka NUTS līmeņu reģioniem jāsakrīt ar valsts administratīvi teritoriālo iedalījumu. Tā kā iedzīvotāju skaits Eiropas valstīs ir ļoti atšķirīgs un ir valstis ar salīdzinoši nelielu iedzīvotāju skaitu, ne visās valstīs NUTS līmeņos ir atšķirīgs teritoriālais dalījums. NUTS 1 līmenis sadala valsts teritoriju veselā skaitā reģionu, ievērojot prasību, ka iedzīvotāju skaits reģionā ir robežās no 3 miljoniem līdz 7 miljoniem. Ja šāds dalījums nav iespējams, tad NUTS 1 līmenī ir visa valsts teritorija³. Latvijā NUTS sistēma tiek lietota kopš 1999.gada, bet 2004.gadā tika veiktas izmaiņas NUTS 3 līmenī. NUTS 1 līmenī ir visa Latvija, arī NUTS 2 līmenī ir visa Latvija, NUTS 3 līmenī ir sešas teritoriālās vienības jeb seši statistikas reģioni (Rīga, Pierīgas reģions, Kurzemes reģions, Zemgales reģions, Vidzemes reģions un Latgales reģions).

³ http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nuts/basicnuts_regions_en.html

Kopš 1996.gada Latvijā sākotnēji pēc pašvaldību iniciatīvas sāka veidoties un darboties plānošanas reģioni. Saskaņā ar reģionālās attīstības likumu valstī plānošanas reģioni ir Kurzemes plānošanas reģions, Latgales plānošanas reģions, Rīgas plānošanas reģions, Vidzemes plānošanas reģions un Zemgales plānošanas reģions. Ministru kabineta 25.03.2003. noteikumi Nr.133 “Noteikumi par plānošanas reģionu teritorijām” nosaka plānošanas reģionu teritorijas (skat. 1.1.1.attēlu). Rīgas plānošanas reģionā ietilpst Rīgas statistikas reģions (Rīga) un Pierīgas statistikas reģions, bet pārējie četri plānošanas reģioni sakrīt ar attiecīgajiem statistikas reģioniem (NUTS 3).

Šajā izvērtējuma ziņojumā pamata teritoriālā analīze veikta par piecu plānošanas reģionu teritorijām (turpmāk ziņojumā saukti reģioni), bet vienā aktivitātē, t.i., ar reģionālās attīstības politiku vistiešāk saistītajā aktivitātē informācija sniegta un apskatīta arī par otrā līmeņa administratīvi teritoriālo iedalījumu jeb 33 administratīvi teritoriālajām vienībām (7 republikas pilsētām un 26 rajoniem). Jāpiezīmē, ka valstī noris administratīvi teritoriālā reforma un paredzēts, ka tās īstenošanas rezultātā pēc 2009.gada pašvaldību vēlēšanām Latvijā būs tikai viena līmeņa pašvaldības – republikas pilsētas un novadi, bet rajonu līmeņa vairs nebūs. Saskaņā ar Ministru kabineta 2007.gada decembrī apstiprināto administratīvi teritoriālā iedalījuma projektu paredzēts, ka Latvijā būs 9 republikas pilsētas un 103 novadi. Taču 2008.gadā diskusija par galīgo iedalījumu turpinās, kā arī Satversmes tiesa ir pieņēmusi izskatīšanai vairāku pašvaldību lietas, kas apstrīd reformas ietvaros apstiprinātā administratīvi teritoriālā iedalījuma tiesiskumu. Līdz ar to tikai pēc diskusijām un Satversmes tiesas spriedumiem būs skaidrs galīgais administratīvi teritoriālais iedalījums pēc pašvaldību vēlēšanām 2009.gadā.

1.1.1.attēls. Latvijas plānošanas reģioni

Avots: VRAA

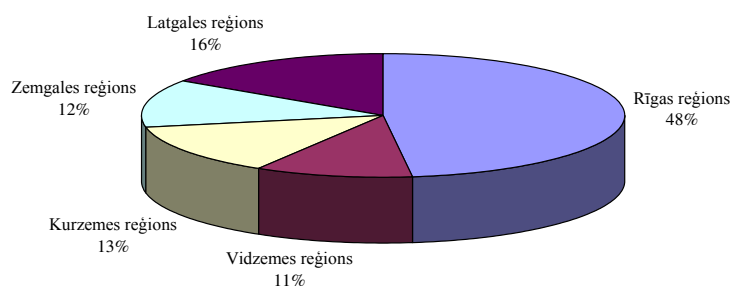
1.1.1.tabula. Plānošanas reģionu teritorijas platība un iedzīvotāju skaits 2007.g. sāk.

Teritorija	Teritorijas platība		Iedzīvotāji	
	km ²	% Latvijā	skaits	% Latvijā
Rīgas reģions	10441,5	16,2	1095683	48,0
Kurzemes reģions	13600,8	21,1	306052	13,4
Zemgales reģions	10741,6	16,6	284669	12,5
Vidzemes reģions	15257,6	23,6	240347	10,5
Latgales reģions	14547,2	22,5	354554	15,5
Latvija	64588,7	100,0	2281305	100,0

Avots: CSP dati

Pēc teritorijas platības reģioni ir salīdzinoši līdzīgi, taču ievērojami atšķiras iedzīvotāju skaita sadalījums starp Rīgas reģionu un pārējiem reģioniem. Rīgas reģionā dzīvo gandrīz puse Latvijas iedzīvotāju (48%).

1.1.2. attēls. Iedzīvotāju skaita sadalījums plānošanas reģionos 2007.gada sākumā
(Avots: CSP dati)

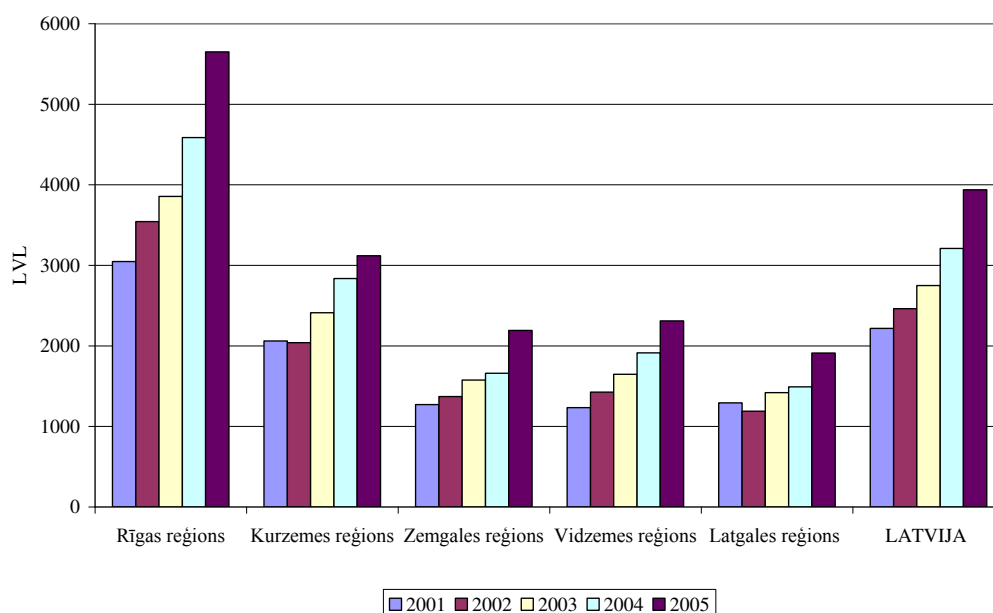
Visā Latvijā kopš neatkarības atjaunošanas ir raksturīga iedzīvotāju skaita samazināšanās (1.PIELIKUMS 1., 2.tabula). 2007.gada sākumā valstī dzīvoja 2 miljoni 281 tūkstoši cilvēku, kas bija par 3,5% mazāk nekā 2001.gada sākumā. Plānošanas reģionos iedzīvotāju skaits 2007.gada sākumā, salīdzinot ar iedzīvotāju skaitu 2001.gada sākumā, ir samazinājies šādi: Rīgas plānošanas reģionā - par 1,7%; Kurzemes plānošanas reģionā - 4,2%; Zemgales plānošanas reģionā - 2,7%; Vidzemes plānošanas reģionā - 5,8% un, visstraujāk samazinājies Latgales plānošanas reģionā - par 7,2%. Arī pēdējo trīs gadu laikā straujākais samazinājums ir Latgales reģionā (-4,0%), bet salīdzinoši lēnākais – Rīgas reģionā (-0,3%). Ja salīdzina 33 administratīvās teritorijas, tad tikai divās teritorijās pēdējo trīs gadu laikā iedzīvotāju skaits ir palielinājies – tas ir Rīgas rajonā un Ogres rajonā. Tas liecina, ka Pierīga kā dzīves vieta iedzīvotājiem ir ļoti pievilcīga. Jāatzīmē, ka Rīgā iedzīvotāju skaits samazinās.

Viens no nozīmīgākajiem rādītājiem, kas raksturo teritorijas attīstību, ir iekšzemes kopprodukts (IKP), rēķinot uz vienu iedzīvotāju. To Latvijas Republikas Centrālā Statistikas pārvalde (CSP) aprēķina pēc *Eurostat* ieteiktās metodikas. Sakarā ar sarežģītiem un darbietilpīgiem aprēķiniem jaunākā informācija par statistikas un

plānošanas reģionu IKP, kas pieejama 2008.gada pirmajā pusē, ir par 2005.gadu (1.PIELIKUMS 3.tabula). Jāpiezīmē, ka par IKP visā valstī ir pieejamāka operatīvāka informācija.

2005.gadā vidējais IKP uz vienu iedzīvotāju Latvijā bija 3938 LVL. Tikai Rīgas plānošanas reģionā IKP uz vienu iedzīvotāju (5649 LVL) ir augstāks par vidējo valstī. Pārējos reģionos tas ir zemāks. Atšķirība starp augstāko rādītāju (Rīgas reģions) un zemāko rādītāju (Latgales reģions) starp reģioniem ir 3 reizes (salīdzinājumā ar 2003.gadu atšķirība ir palielinājusies). Apskatot situāciju 33 administratīvo teritoriju griezumā, starpība starp augstāko (Rīga - 7114 LVL) un zemāko (Rēzeknes rajons - 966 LVL) rādītāju ir 7,4 reizes.

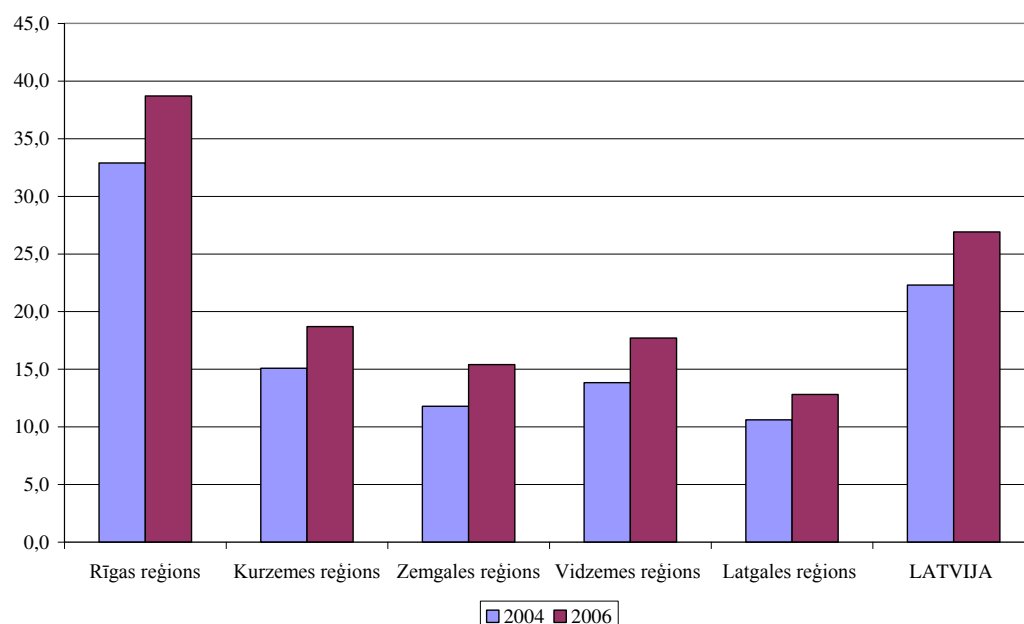
1.1.3.attēls. IKP uz vienu iedzīvotāju Latvijas reģionos (Avots: CSP dati)

Ja salīdzina reģionu IKP dinamiku pa gadiem, tad redzams, ka 2005.gadā salīdzinājumā ar 2004.gadu palielinājies ir Rīgas reģiona, Zemgales reģiona un Latgales reģiona īpatsvars, bet samazinājies Kurzemes reģiona un Vidzemes reģiona IKP īpatsvars kopējā IKP apjomā. Atšķirības starp Rīgas reģionu un pārējiem ir saglabājušās ļoti ievērojamas. Laikā no 2001.gada savas pozīcijas ir mainījuši Zemgales un Vidzemes reģioni. Ja 2001.gadā Zemgales IKP uz 1 iedzīvotāju bija 1257 LVL, bet Vidzemes – 1215 LVL, tad 2005.gadā Zemgales IKP uz 1 iedzīvotāju ir 2192 LVL, bet Vidzemes – 2309 LVL (te gan jāņem vērā, ka Zemgales reģionā iedzīvotāju skaits samazinās ne tik strauji kā Vidzemes reģionā).

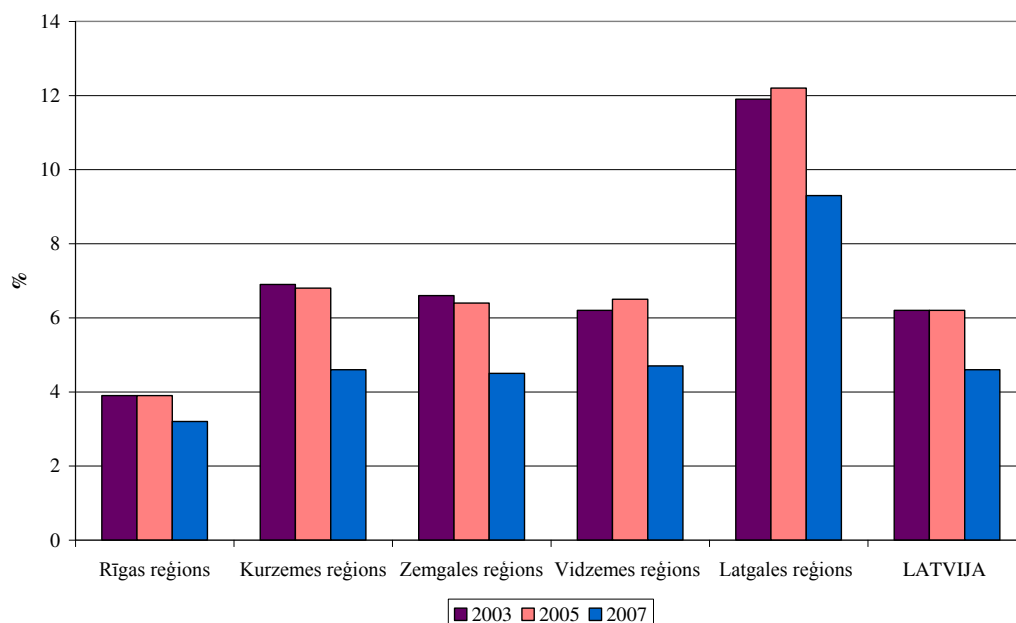
Būtisks ekonomiskās aktivitātes rādītājs ir ekonomiski aktīvo komersantu un komercsabiedrību skaits (1.PIELIKUMS 4.tabula). 2006.gadā Latvijā bija 61294 ekonomiski aktīvu komersantu un komercsabiedrību, 69,2% no tiem darbojās Rīgas reģionā. Pozitīvi vērtējams, ka šī rādītāja pieaugums ir vērojams visos reģionos. Augstākais pieauguma temps ir Rīgas reģionā. 2006.gadā Rīgas reģionā bija 38,7 ekonomiski aktīvi komersanti un komercsabiedrības uz 1000 iedzīvotājiem, kamēr pārējos reģionos šis rādītājs nepārsniedza 20. Latvijā vidēji ir 26,9 komersanti un komercsabiedrības uz 1000 iedzīvotājiem.

1.1.4.attēls. Ekonomiski aktīvo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem Latvijas reģionos (Avots: CSP dati)

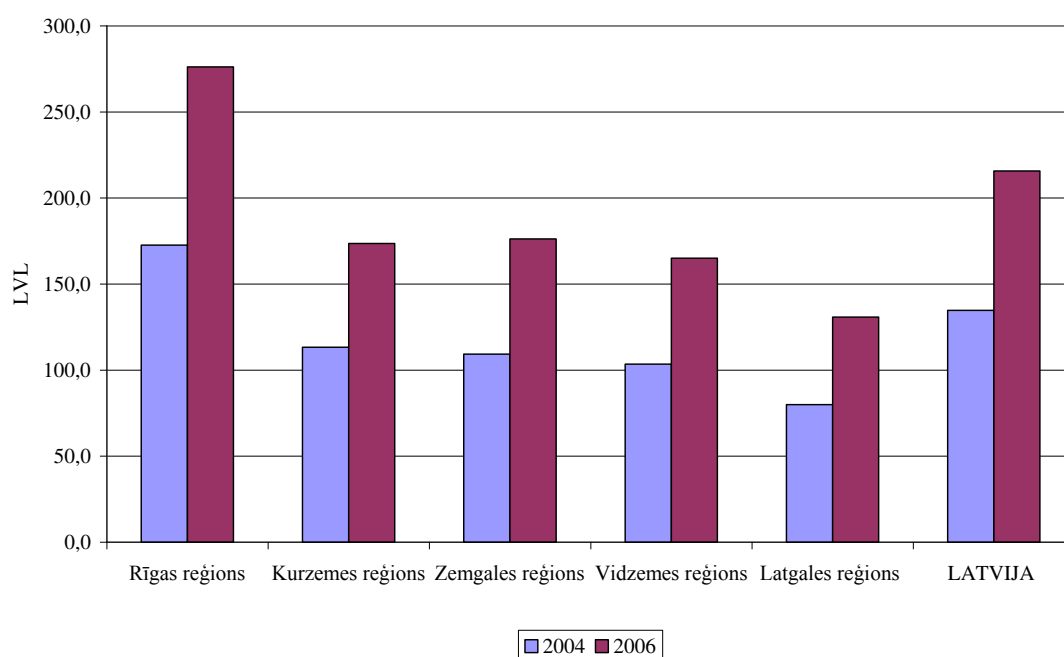
Viens no galvenajiem sociālajiem rādītājiem ir bezdarba rādītājs. Reģistrētā bezdarba līmenis Latvijā 2007.gadā bija 4,6% (1.PIELIKUMS 5.tabula). Rajonu un republikas pilsētu grupā zemākais bezdarba līmenis bija Rīgā (2,9%), bet augstākais – Ludzas rajonā – 16,1%. Starp reģioniem labākais rādītājs ir Rīgas reģionam – 3,2%, Zemgales, Vidzemes un Kurzemes reģionam šis rādītājs ir samērā līdzīgs (4,5-4,7%), bet Latgales reģionā situācija ir ievērojami nelabvēlīgāka kā citos reģionos – tur bezdarba līmenis ir 9,3%. Pozitīvi, ka 2007.gadā salīdzinājumā ar 2005.gadu visos reģionos bezdarba līmenis ir samazinājies.

1.1.5.attēls. Bezdarba līmenis Latvijas reģionos (Avots: CSP dati)

Par iedzīvotāju labklājību zināmā mērā var spriest pēc ienākumiem. Rādītājs, kas cieši korelē ar iedzīvotāju ienākumiem, ir iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību pamatbudžetos. Pēdējos gados šis rādītājs ir ievērojami pieaudzis, taču šis pieaugums ir saistīts ne tikai ar ieņēmumu palielināšanos, bet ievērojama pieauguma daļa saistīta ar to, ka palielinājusies tā iedzīvotāju ienākuma nodokļa daļa, kas tiek pārskaitīta pašvaldībām (līdz 2005.gadam-71,6%, 2005.gadā – 73%, 2006.gadā – 75%, 2007.gadā – 79%, 2008.gadā – 80%). Tāpēc analīzē izmantojams šī rādītāja salīdzinājums starp reģioniem vienā gadā, bet nevar izmantot dinamikas (pieauguma tempu) analīzi. Saskaņā ar aprēķiniem, kas veikti pēc Valsts kases datiem, Latvijā vidējie IIN ieņēmumi pašvaldību budžetos 2006.gadā bija 215,6 LVL uz vienu iedzīvotāju. Tikai Rīgas reģionā tie ir augstāki par vidējiem – 276,2 LVL, savukārt zemākie ieņēmumi ir Latgales reģionā – 130,8 LVL uz vienu iedzīvotāju. Pa gadiem iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu īpatsvars Rīgas reģionā pret valstī kopīgajiem ieņēmumiem pavisam nedaudz samazinās, tomēr atšķirība starp reģioniem ir ļoti ievērojama – 2,2 reizes 2006.gadā.

1.1.6.attēls. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību pamatbudžetos uz vienu iedzīvotāju Latvijas reģionos, LVL (Aprēķini pēc Valsts kases datiem)

Kopš 1998.gada, lai īstenotu Īpaši atbalstāmo reģionu atbalsta programmu, Latvijas teritorijas tiek ranžētas pēc to sociāli ekonomiskā attīstības līmeņa. Kopš 2000.gada teritorijas tiek ranžētas, balstoties uz teritorijas attīstības indeksu. Šajā rādītājā, izmantojot standartizēto rādītāju aprēķinus no sākotnējiem rādītājiem, vienkopus tiek apvienoti iepriekš analizētie rādītāji. Reģionu teritoriju attīstības indeksu aprēķinā tiek izmantoti astoņi rādītāji: IKP uz vienu iedzīvotāju (LVL), bezdarba līmenis (% no darbaspējīgo iedzīvotāju skaita), iedzīvotāju ienākuma nodokļa lielums uz vienu iedzīvotāju (LVL), nefinanšu investīcijas uz 1 iedzīvotāju (LVL), demogrāfiskās slodzes līmenis, ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem, iedzīvotāju blīvums uz 1 km², pastāvīgo iedzīvotāju skaita izmaiņas pēdējo piecu gadu laikā (%).

1.1.2.tabulā apkopoti plānošanas reģionu attīstības indeksi. Šajā izvērtēšanas analīzē reģioni sarindoti secībā pēc to attīstības indeksa.

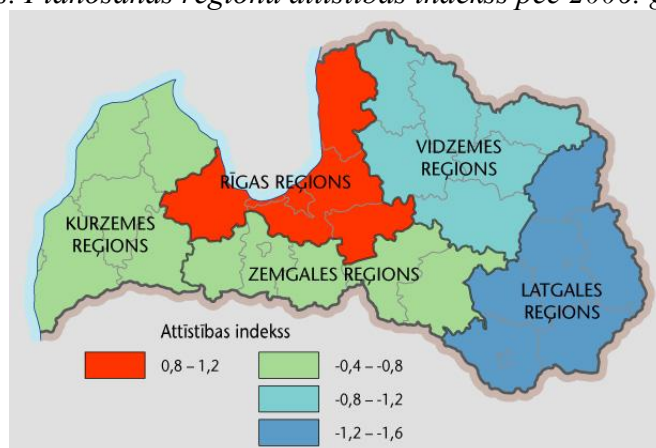
1.1.2.tabula. Plānošanas reģionu attīstības indekss 2002.-2006.gadā

	2002	2003	2004	2005	2006
Rīgas reģions	0,909	0,975	0,995	1,003	1,011
Kurzemes reģions	-0,303	-0,429	-0,428	-0,431	-0,520
Zemgales reģions	-0,440	-0,469	-0,533	-0,590	-0,574
Vidzemes reģions	-0,835	-0,885	-0,895	-0,877	-0,851
Latgales reģions	-1,257	-1,310	-1,339	-1,346	-1,341

Avots: VRAA

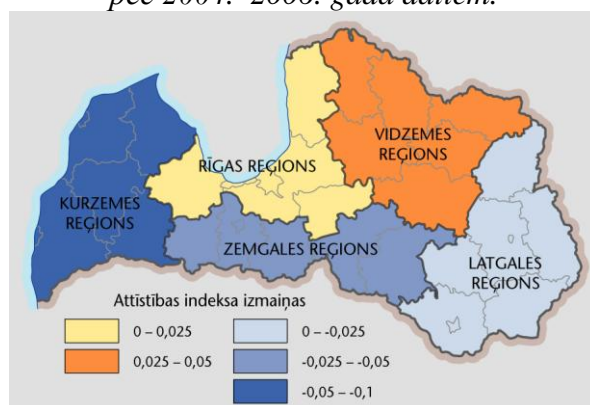
1.1.2.tabulas dati liecina, ka tikai Rīgas reģionam attīstības indekss ir pozitīvs, bet pārējos četros reģionos tas ir negatīvs. Rīgas reģiona indekss pa gadiem palielinās, kopš 2004.gada indeksa vērtība uzlabojas arī Vidzemes reģionam, 2006.gadā uzlabojums salīdzinājumā ar 2005.gadu arī Zemgales un Latgales reģionam, bet Kurzemes reģionā pēc 2004.gada indeksa vērtība pasliktinās. 1.1.8.attēlā redzamas plānošanas reģionu teritorijas attīstības indeksu izmaiņas divu gadu periodā 2004.-2006.gadā

1.1.7.attēls. Plānošanas reģionu attīstības indekss pēc 2006. gada datiem

Avots: VRAA

1.1.8.attēls. Plānošanas reģionu attīstības indeksa izmaiņas pēc 2004.-2006. gada datiem.

Aprēķini pēc VRAA datiem

Ievērojamās un pieaugošās sociālekonomiskās atšķirības starp Latvijas teritorijām liecina par nacionālās reģionālās politikas aktualitāti. Savukārt Latvijas sociālekonomisko rādītāju salīdzinājums ar Eiropas Savienības rādītājiem, (pirmkārt IKP uz vienu iedzīvotāju salīdzinājums) liecina, ka Latvija vēl joprojām ievērojami atpaliek no ES vidējiem rādītājiem. Tā, piemēram, pēc Eurostat datiem 2007. gadā IKP uz vienu iedzīvotāju ES-27 bija 24,8 tūkstoši eiro, Latvijai – 14,4 tūkstoši eiro (58,1% no ES-27 vidējā)⁴. Savukārt augstākais rādītājs ES bija Luksemburgai – 68,5 tūkstoši eiro uz vienu iedzīvotāju (tas ir 4,8 reizes lielāks kā Latvijā)⁵.

Tā kā Latvijas attīstības līmenis kopumā atpaliek no ES vidējiem rādītājiem, aktuāla ir visas Latvijas teritoriju attīstības sekmēšana, lielu vērību vēršot uz pēc iespējas augstāku efektivitāti.

⁴ Latvijas Reģionālās politikas pamatnostādnes (2004), kā viens no mērķa sasniegšanas rādītājiem uzrādīts Latvijas IKP uz 1 iedzīvotāju pieaugums līdz 60% no ES vidējā. Bet šeit jāņem vērā, ka mērķa uzstādīšanas brīdī ES sastāvēja no 25 valstīm un tās (ES-25) vidējais IKP bija augstāks nekā šībrīža ES-27 vidējais rādītājs. Līdz ar to pamatnostādnes izvirzītais mērķa rādītājs būtu jāpārvērtē.

⁵ Eurostat dati

1.2. REĢIONĀLĀ POLITIKA LATVIJĀ

Gan nelabvēlīgās teritoriālās jeb reģionālās atšķirības, gan arī atšķirīgais teritoriju (reģionu) attīstības potenciāls (resursi un iespējas) pamato mērķtiecīgas nacionālās reģionālās politikas nepieciešamību, kas nodrošinātu reģionālo attīstību valstī. Reģionālās politikas teorija un vēsturiskais dažādu valstu pieredzes apkopojums liecina, ka reģionālā politika ir tā joma, kur vērojama lielākā valsts intervence sociālekonomiskajā attīstībā.

Kopš iestāšanās ES Latvijai pieejami ES struktūrfondu līdzekļi. Šie līdzekļi, īstenojot Vienoto programmdokumentu jeb Latvijas Attīstības plānu (2004.-2006.), Latvijas Lauku attīstības plānu Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.-2006.gadam, kā arī ieviešot Kohēzijas fonda projektus un citas ES programmas 2004.-2006.gada plānošanas perioda īstenošanas laikā⁶, nonāk konkrētās teritorijās un līdz ar to ietekmē to attīstību.

2004.-2006.gada plānošanas periodam reģionālās politikas tiesisko pamatbāzi Latvijā veidoja Reģionālās attīstības likums (2002) un Reģionālās politikas pamatnostādnes (2004). Saskaņā ar Reģionālās attīstības likumu:

- *reģionālā attīstība* ir labvēlīgas pārmaiņas sociālajā un ekonomiskajā situācijā visā valsts teritorijā vai atsevišķās tās daļās,
- *reģionālā politika* ir valdības nostādnes un mērķtiecīga rīcība reģionālās attīstības veicināšanai, koordinējot nozaru attīstību atbilstoši atsevišķu valsts teritorijas daļu attīstības prioritātēm un sniedzot tiešu atbalstu atsevišķu valsts teritorijas daļu attīstībai.

Reģionālās attīstības likums paredz, ka reģionālā attīstība valstī tiek īstenota atbilstoši savstarpēji saskaņotiem valsts un reģionālās attīstības plānošanas dokumentiem. Šie dokumenti ir:

- Reģionālās politikas pamatnostādnes;
- Nacionālais plānojums;
- Nacionālais attīstības plāns;
- nozaru attīstības programmas;
- plānošanas reģionu attīstības programmas un teritoriju plānojumi;
- rajonu attīstības programmas un teritoriju plānojumi;
- vietējo pašvaldību attīstības programmas un teritoriju plānojumi⁷.

Attiecībā uz stratēģiskās plānošanas dokumentiem jāatzīmē, ka svarīgs ir gan to izstrādes process, kurā piedalās ar attiecīgo jomu saistītas institūcijas, organizācijas no publiskā, nevalstiskā un privātā sektora, gan arī dokumenta saturs un īstenošanas iespējas. Pozitīvi jāvērtē pirmie centieni ar Politikas plānošanas pamatnostādnēm (2001), Rezultatīvo rādītāju sistēmas pamatnostādnēm (2003) sakārtot politikas plānošanas sistēmu, noteikt to savstarpējās saistības un kopīgus izstrādes principus un struktūru. Tomēr politikas plānošanas dokumentos vēl joprojām pastāv zināma nesakārtotība. Būtisks trūkums sistēmā ir joprojām nepietiekošā politikas īstenošanas uzraudzība un sasniegto rezultātu izvērtēšana. Uz uzlabojumiem nākotnē ļauj cerēt

⁶ Plānošanas periods tiek īstenots, ievērojot N+2 principu, tādējādi 2004.-2006.gada plānošanas perioda īstenošana ilgst līdz 2008.gada beigām

⁷ Reģionālās attīstības likums, 2002

2008.gadā Saeimā pieņemtais Attīstības plānošanas sistēmas likums (2008), kas stāsies spēkā no 2009.gada.

Kopš 2003.gada sākuma galvenā kompetence reģionālās attīstības jomā ir sadalīta starp Ministru kabinetu; Nacionālo reģionālās attīstības padomi; Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministriju; Valsts reģionālās attīstības aģentūru; pieciem plānošanas reģioniem un pašvaldībām.

Šeit jāpiezīmē, ka ar reģionālās attīstības jautājumiem kā horizontālu darbības jomu ir cieši saistīta praktiski visu ministriju darbība. Lai sekmētu sadarbību, 2007.gadā tika uzsākta koncepcijas „Koordinēta valsts institūciju valsts investīciju plānošanas sistēmas izveide un ieviešana valsts pārvaldē” projekta izstrāde, kuras ietvaros ir paredzēts arī īstenot valsts institūciju valsts investīciju teritoriālo koordināciju⁸.

2004.-2006.gada plānošanas perioda īstenošanas laikā ir mainījies plānošanas reģionu institucionālais statuss. Plānošanas reģionu statusu nosaka Reģionālās attīstības likums (5.pants), kas, saskaņā ar 2006.gada grozījumiem paredz, ka plānošanas reģions ir atvasināta publiska persona, kuras lēmējorgāns ir Plānošanas reģiona attīstības padome. Līdz ar statusa precizēšanu, plānošanas reģionu loma kļūst nozīmīgāka, tai skaitā ir pieaudzis valsts budžeta finansējums un funkcijas.

Latvijas reģionālās politikas mērķi ir noteikti Reģionālās politikas pamatnostādnes (2004), un saskaņā ar tām Latvijas reģionālās politikas mērķi ir:

- Latvijas un tās reģionu attīstības līmeņa tuvināšana Eiropas valstu līmenim.
- Latvijas un tās reģionu konkurētspējas pieaugums pārējo ES reģionu vidū.
- Līdzvērtīgu dzīves, darba un vides apstākļu nodrošināšana valsts iedzīvotājiem visā Latvijā, lai sekmētu līdzsvarotu valsts teritorijas, reģionu un to daļu attīstību.
- Līdzvērtīgu uzņēmējdarbības priekšnoteikumu radīšana visā Latvijā, lai sekmētu līdzsvarotu valsts teritorijas, reģionu un to daļu attīstību.
- Rīgas kā galvaspilsētas starptautiskās konkurētspējas palielināšana⁹.

Izvirzīto mērķu sasniegšanai Reģionālās politikas pamatnostādnes paredz šādus rīcības virzienus:

1. Nodrošināt reģionālās attīstības plānošanas dokumentu izstrādi un īstenošanu.
2. Veidot un īstenot savstarpēji koordinētu nozaru politiku.
3. Veidojot nozaru politiku, ievērot visas valsts teritorijas un atsevišķu tās daļu īpatnības un identificēt esošo un plānoto nozaru ietekmi uz teritoriju.
4. Īstenot administratīvi teritoriālo reformu.
5. Nodrošināt koordinētu atbalsta instrumentu pielietošanu reģionālās attīstības plānošanas dokumentos noteikto mērķu sasniegšanai.
6. Nodrošināt valsts atbalsta programmu un ES struktūrfondu finansējuma sadali starp plānošanas reģioniem atbilstoši plānošanas reģionu attīstības programmās noteiktajām prioritātēm.
7. Noteikt valsts atbalsta instrumentu teritoriālo diferenciaciju un paplašināt vietējo teritorijas attīstības atbalsta instrumentu klāstu.

⁸ RAPLM informatīvs ziņojums „Pārskats par reģionālo attīstību Latvijā” (2007.), Rīga, 27.06.2008.

⁹ Reģionālās politikas pamatnostādnes, 2004

8. Izveidot sadarbības mehānismus reģionālās attīstības jomā un sniegt atbalstu reģionālā un vietējā līmeņa institūcijām to kapacitātes paaugstināšanai.
9. Sakārtot Valsts pārvaldes reģionālās struktūras:
 - 9.1. atbilstoši plānošanas reģionu teritorijām;
 - 9.2. atbilstoši reģionālo pašvaldību teritorijām.
10. Radīt priekšnoteikumus Rīgas, kā galvaspilsētas, starptautiskās nozīmes un konkurētspējas palielināšanai¹⁰.

Ilgu laiku valdošais bija uzskats, ka reģionālā politika ir tikai atsevišķu reģionu vai mazāk attīstītu teritoriju atbalsts un attīstīšana. Reģionālās politikas pamatnostādnēs izvirzītie mērķi, kā arī paredzētie rīcības virzieni pamato to, ka salīdzinoši šaurais reģionālās politikas skatījums tiek paplašināts, paredzot to, ka reģionālā politika aptver visus valsts reģionus, meklējot efektīvākos attīstības instrumentus katram. Tomēr līdz šim ne visi Reģionālās politikas pamatnostādnēs minētie uzstādījumi tiek ieviesti praksē.

Iepazīstoties ar RAPLM pēdējo gadu ziņojumiem par reģionālo attīstību valstī¹¹, rodas priekšstats, ka reģionālā politika valstī vēl nav skaidra, pastāvīga un nostabilizējusies, bet tā tikai top, reizēm šai politikai vērojams demonstratīvs raksturs, bet paredzētie pasākumi netiek konsekventi realizēti un netiek izvērtēti to rezultāti.

Priekšstats, ka reģionālās attīstības politika ir daļa no valsts attīstības politikas, ka nozaru (sektoru, jomu) attīstības plānošanā jāiekļauj teritoriālā dimensija (dalījums) un ka nozaru plāni jāsakrāj ar reģionu attīstības dokumentiem, valstī pakāpeniski veidojas. Tomēr šāda principa īstenošanas priekšnosacījums ir reģiona spēja noteikt savas attīstības prioritātes, uz ko koncentrēties. No 2007.gada janvāra līdz 2008.gada jūlijam RAPLM Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) Vietējās ekonomiskās un nodarbinātības attīstības politikas (LEED) ietvaros realizēja projektu „Stratēģiskās plānošanas, uzraudzības un novērtēšanas ietvari reģionu un pašvaldību attīstībai”. Plānošanas reģionu statusa precizēšana, lomas un kompetences paplašināšana, minētie RAPLM pasūtījumā sagatavotie metodiskie ieteikumi reģionu attīstības stratēģiju sagatavošanai liecina, ka nākotnē reģionālās attīstības jomā arvien nozīmīgāku vietu varētu ieņemt specifiski uz konkrētiem reģioniem vērsti instrumenti.

Jaunajā plānošanas periodā reģionālās attīstības jautājumi iekļauti arī Nacionālajā attīstības plānā, kura izstrāde tika uzsākta 2004.gadā Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas vadībā. Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam (turpmāk – NAP) nosaka valsts attīstības stratēģisko mērķi, prioritātes šī mērķa sasniegšanai, valsts izaugsmes priekšnosacījumus, kā arī risināmos uzdevumus mērķa sasniegšanai. NAP sadaļā „Izaugsme reģionos” norādīti reģionālās politikas ietvaros risināmie uzdevumi 2007.-2013.gadam. NAP ir veidots, lai kalpotu par svarīgu valsts attīstības plānošanas līdzekli, kas nosaka pamatu ES struktūrfondu līdzekļu izlietošanas plānam nākamajā programmēšanas periodā (2007.-2013.).

¹⁰ *Reģionālās politikas pamatnostādnes, 2004*

¹¹ *Informatīvais ziņojums „Pārskats par reģionālo attīstību Latvijā” (2007.gads), RAPLM, 27.06.2008.; 3 informatīvie ziņojumi „Pārskats par reģionālo attīstību Latvijā” 01.04.2004.-01.06.2005., 01.06.2005.-01.06.2006., 01.06.2006.-01.06.2007.; RAPLM Publiskais gada pārskats, 2007.gads, „Reģionu attīstība 2006”, VRAA, 2007.*

Pozitīvi, ka plāna izstrādē RAPLM vadībā tika iesaistītas praktiski visas ministrijas un citas valsts institūcijas, plānošanas reģionu un pašvaldību pārstāvji, zinātnieki, kā arī dažādu nevalstisko organizāciju pārstāvji. Pēc plašas dokumenta sabiedriskās apspriešanas NAP tika pieņemts 2006.gada 4.jūlijā.

Jāatzīmē, ka NAP atrodama jauna konceptuāla pieeja - policentriskās attīstības ideja, sekmējot pilsētu kā reģionu attīstības dzinējspēku potenciāla nostiprināšanu, kā arī veidojot pilsētu tīklu, radīt priekšnosacījumus līdzsvarotai valsts attīstībai. Līdz ar to pilsētām ir jāklūst par nozīmīgu katra reģiona un visas valsts attīstības virzītājspēku. Kā viens no instrumentiem policentriskas attīstības sekmēšanai programmēšanas periodā no 2007.-2013. gadam tiks ieviesta Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzfinansēta pilsētvides prioritāte „Policentriska attīstība”, kuras ietvaros plānotās atbalsta aktivitātes ir vērstas uz pilsētu kā reģionu attīstības dzinējspēku potenciāla nostiprināšanu, to pilsētvides kvalitātes sekmēšanu, kā arī funkcionālo saišu veidošanos ar pieguļošajām teritorijām saskaņā ar integrēto pieeju pilsētu attīstībai. Paredzēts, ka turpmāk policentriskas attīstības sekmēšanai ir jāizstrādā pilsētvides un pilsētoreģionu attīstības politika pilsētu ekonomiskās, sociālās attīstības un vides kvalitātes aspektu sabalansētai attīstībai, kā arī pilsētu lomas nostiprināšanai reģionu un visas valsts mērogā.

2. IZVĒRTĒŠANAS METODOLOĢIJA

ES struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību 2004.-2006.gada plānošanas perioda beigām izvērtēšanas metodoloģija balstās uz metodoloģiju, kāda piedāvāta veicot ietekmes izvērtējumu par periodu no 2004.gada maija līdz 2006.gada 1.janvārim¹². Izvērtēšanas veikšanai izmantotas tādas metodes kā centralizēti pieejamās kvantitatīvās informācijas analīze un intervijas ar Eiropas Savienības struktūrfondu vadībā iesaistīto institūciju pārstāvjiem, struktūrfondu finansējuma saņēmējiem, kā arī apaļā galda diskusija ar plānošanas reģionu pārstāvjiem.

Saskaņā ar darba uzdevumu tematiskās izvērtēšanas secinājumos jāraksturo šādi kritēriji un jārod atbildes uz sekojošiem jautājumiem:

- nozīmīgums: cik nozīmīga ir struktūrfondu resursu pieejamība Latvijas plānošanas reģionu attīstībai un attīstības rādītāju tuvināšanai;
- rezultatīvitate: vai ar plānotajiem resursiem iespējams sasniegt paredzēto attīstību saskaņā ar noteiktajiem indikatoriem;
- efektivitate: cik lielā mērā ar plānotajiem resursiem iespējams veicināt plānošanas reģionu attīstību;
- ietekme: kādu ietekmi struktūrfondu ieviešana atstās uz reģionālo atšķirību izlīdzināšanu un Latvijas attīstību kopumā;
- ilgtspēja: vai struktūrfondu līdzfinansētie projekti nodrošinās Latvijas attīstības ilgtspēju.

Secinājumu veikšanai izmantota 2006.gada izvērtējumā piedāvātā jautājumu interpretācija attiecināta uz aktuālo kvantitatīvo datu analīzi, kā arī izmantoti šādi ES SF tematiskie izvērtējumi: „Horizontālo prioritāšu ieviešanas izvērtējums” (SIA „Ernst&Young Baltic”, 2007.gada janvāris), „ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums” (SIA „BICEPS” pirmā posma ziņojums, 2008.gada janvāris, otrā posma ziņojums, 2008.gada jūnijs)¹³.

Nozīmīgums:

cik nozīmīga ir struktūrfondu resursu pieejamība Latvijas plānošanas reģionu attīstībai un attīstības rādītāju tuvināšanai.

1) VPD īstenošanai plānoto finanšu resursu apjoms salīdzināts ar valsts konsolidētā budžeta apjomu, ar pašvaldību konsolidētā budžeta apjomu un izdevumu kapitālieguldījumiem kopsummu, kā arī ar investīcijas programmas apjomu gadā pirms sākās ES SF apgūšana Latvijā. Izmantoti arī tematiskā izvērtējuma par ES fondu makroekonomisko ietekmi galvenie secinājumi.

2) Aprēķināts kāds VPD aktivitāšu finansējuma īpatsvars vērsts uz konkrētu teritoriju attīstību katrā prioritātē un plānā kopumā. Šiem aprēķiniem izmantota Finanšu ministrijas sniegtā informācija par pieejamo publisko finansējumu (bez virssaistībām) katrā aktivitātē uz 2008.gada 31.maiju. Informācija par katru prioritāti attiecībā uz konkrētu teritoriju attīstību dota 2.PIELIKUMĀ.

¹² Tematiskais izvērtējums „Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums”. PKC, DEA Baltika, COWI. Rīga, 2006.gada maijs.

¹³ Tematiskie izvērtējumi pieejami ES SF mājas lapā <http://www.esfondi.lv>

3) Veikta ES struktūrfondu projektu finansējuma kvantitatīva analīze.

Analīzes pamatā ir VPD struktūra, bet analīzes pamatelements ir VPD aktivitāte vai apakšaktivitāte

Katrai aktivitātei aprēķināti šādi rādītāji sadalījumā pa administratīvajām teritorijām:

- absolūtais publiskais finansējums;
- publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem;
- pieteikto projektu skaits (APK un GS aktivitātēs);
- apstiprināto projektu skaits;
- apstiprināto projektu īpatsvars pret iesniegtajiem pieteikumiem (APK un GS).

Analīzes periods par VPD aktivitātēm ir 2004.gada 1.maijs – 2008.gada 31.maijs.

Analīzē tiek izmantots šāds Latvijas teritoriālais dalījums:

- 5 plānošanas reģioni (turpmāk izvērtējumā – reģioni);
- Vienā aktivitātē - 33 administratīvās teritorijas (7 republikas pilsētas un 26 rajoni);

Skaitliskie dati par katru analizēto aktivitāti doti 3.1.-3.4.PIELIKUMOS, 3.5.PIELIKUMĀ informācija par kopējā finansējuma sadalījumu.

Šīs analīzes mērķiem projekti teritoriālajās aktivitātes tiek klasificēti kā nacionāla mēroga projekti un reģiona projekti (šajā kategorijā ietilpst gan reģiona mēroga, gan republikas pilsētas vai rajona mēroga, gan vietējās pašvaldības mēroga projekti, taču šajā analīzē atsevišķi sīkāks dalījums kā reģioni netiek izmantots). Projekts attiecīgajai teritorijai tiek pieskaitīts pēc darbības rezultāta vietas.

Kā informācijas avots par aktivitātēm ir izmantotas ES SF Vadības informācijas sistēmas (ES SF VIS) datu bāzes ģenerētās atskaites par institūciju apsaimniekotajām aktivitātēm reģionu griezumā. ES SF VIS sniegtie dati ir vēlreiz pārvērtēti, ņemot vērā konkrētās aktivitātes teritoriālās ietekmes raksturu, un tad attiecīgi analizēti teritoriālā griezumā.

4) Pēc katras aktivitātes analīzes dati ir apkopoti pa pasākumiem un pa prioritātēm kopā, un noslēgumā pa visiem struktūrfondu četrp prioritāšu ietvaros kopumā. Visu prioritāšu kopsummas (gan absolūtās, gan uz 1000 iedzīvotājiem) sadalījums starp teritorijām ir pamatojums secinājumam par reģionu sociālekonomisko rādītāju tuvināšanos.

Rezultatīvitate:

vai ar plānotajiem resursiem iespējams sasniegt paredzēto attīstību saskaņā ar noteiktajiem indikatoriem.

1) Apskatīti VPD un PP iekļautie rezultatīvie rādītāji attiecībā uz Latvijas teritorijām.

2) Salīdzināti plānotie iznākuma rādītāji ar iznākuma rādītāju izpildi. Salīdzinājumam izmantoti 2.līmeņa starpniekinstitūciju (2SI) pēdējie izvērtēšanas veikšanas laikā

pieejamie ceturkšņu ziņojumi (2008.gada I ceturksnis), ņemtas vērā arī Uzraudzības komitejā veiktās rezultatīvo rādītāju izmaiņas. Katra pasākuma iznākuma rādītāji no 2008.gada I ceturkšņa ziņojumiem apkopoti 6.PIELIKUMĀ.

3) Pieņemot, ka saite starp iznākuma rādītājiem un rezultatīvajiem rādītājiem un ietekmes rādītājiem VPD un PP ir noteikta korekti, balstoties uz iznākuma rādītāju izpildi, veikts vispārīgs secinājums par paredzēto attīstību kopumā.

Efektivitāte:

cik lielā mērā ar plānotajiem resursiem iespējams veicināt plānošanas reģionu attīstību.

1) Uzrādīts plānošanas reģionu dokumentos, kas bija spēkā 2004.-2006.gada plānošanas periodā, noteikto prioritāšu un mērķu salīdzinājums ar VPD prioritātēm un pasākumiem. Informācija par plānošanas reģionu attīstības dokumentiem dota 4.PIELIKUMĀ.

2) Apskatīti un izvērtēti atklāto projektu konkursu un grantu shēmu vadlīnijās iekļautie vērtēšanas kritēriji attiecībā uz reģionālo attīstību.

Ietekme:

kādu ietekmi struktūrfondu ieviešana atstās uz reģionālo atšķirību izlīdzināšanu un Latvijas attīstību kopumā.

1) Šī kritērija darba uzdevumā uzstādītais jautājums daļēji sakrīt ar jautājumu kritērijam nozīmīgums (par reģionālajām atšķirībām).

2) Lai atbildētu uz jautājuma otro daļu par ietekmi uz Latviju kopumā, izmantoti secinājumi par rezultativitāti un ilgtspēju;

3) Izvērtēti 1.līmeņa starpniekinstitūciju pusgada ziņojumos ietvertā informācija par horizontālās prioritātes ievērošanu (aplūkoti četri pusgada ziņojumi – 2006.gada I pusgads, 2006.gada II pusgads, 2007.gada I pusgads, 2007.gada II pusgads). Izraksti no 1.līmeņa starpniekinstitūciju pusgadu ziņojumiem apkopoti 5.PIELIKUMĀ.

Ilgtspēja:

vai struktūrfondu līdzfinansētie projekti nodrošinās Latvijas attīstības ilgtspēju.

*Ilgtspējīga attīstība*¹⁴ (Angļu val. - *Sustainable development*) – Ekonomiskā izaugsme, kas apmierina sabiedrības vajadzības pēc labklājības īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā. Tas ir pieņēmums, ka attīstībai ir jāatbilst mūsdienu prasībām neapdraudot nākamo paaudžu izaugsmes perspektīvu.

1) Balstoties uz tematiskajā izvērtēšanā iesaistīto ekspertu viedokli, aktivitātes tiek sagrupētas divās grupās:

a) aktivitātes, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību;

¹⁴ http://www.europa.eu.int/scadplus/glossary/sustainable_development_en.htm

b) aktivitātes, kam ilgspējīgas attīstības veicināšana nav izteikta.

2) Aprēķināts finansējuma sadalījums starp aktivitāšu grupām katrā prioritātē un VPD kopumā.

Izvērtēšanas sākuma daļā ir veikta īsa reģionālās attīstības aktuālo tendenču analīze, balstoties uz statistikas datiem, kā arī virspusēji apskatīta reģionālā politika Latvijā. Šī analīze ir kā fons un atskaites sistēma VPD tematiskajai izvērtēšanai. Teritorijas raksturojošie sociālekonomiskie rādītāji ir iekļauti 1.PIELIKUMĀ.

3. VPD (2004.-2006.) UN REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS SAVSTARPĒJĀ SASAISTE

3.1. REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS JAUTĀJUMI VPD

Kopš Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā 2004.gada maijā Latvijai pieejams ievērojams apjoms ES fondu līdzekļu. ES struktūrfondu līdzekļu piešķirums un nozīmīgākā daļa publisko investīciju un atbalsta tiek īstenoti Latvijas Attīstības plāna jeb Vienotā programmdokumenta (Mērķa 1 programmas 2004.-2006.gadam) ietvaros (turpmāk VPD).

Eiropas Savienības mērogā Mērķa 1 programma ir paredzēta nelabvēlīgo atšķirību samazināšanai starp Eiropas reģioniem un ir vērsta uz NUTS 2 līmeņa teritorijām. Latvijas gadījumā programma vērsta uz visu Latviju, jo NUTS 2 ir visa Latvijas teritorija. Līdz ar to Latvijas reģionālo atšķirību samazināšana Vienotā programmdokumenta (VPD) īstenošanas ietvaros ir nacionāla mēroga reģionālās politikas jautājums.

VPD kā viena no galvenajām problēmām minēta pastāvošās reģionālās atšķirības. Plāna 2.8.nodaļa „Teritoriju līdzsvarota attīstība” sniedz ieskatu par situāciju piecos Latvijas reģionos. Tomēr šeit jāpiebilst, ka VPD ietvertajā situācijas aprakstā izmantots atšķirīgs dalījums reģionos. Tā brīža statistikas reģioni nesakrīt ne ar šī brīža statistikas reģioniem, ne ar plānošanas reģioniem. Iepriekš Tukuma rajons ietilpa Zemgales statistikas reģionā, Ogres rajons un Limbažu rajons – Vidzemes statistikas reģionā. Situācijas analīze plānā veikta atbilstoši vecajiem statistikas reģioniem.

VPD nosprausti šādi vidēja termiņa mērķi:

- konkurētspējas un nodarbinātības veicināšana;
- cilvēkresursu attīstība;
- infrastruktūras attīstība.

Plānošanas dokumentā norādīts, ka VPD intervences pasākumi papildinās nacionālā attīstības plānošanas procesa ilgtermiņa mērķus, kas attiecīgi ir:

- sasniegt vidējos ES rādītājus uz 1 iedzīvotāju;
- veicināt līdzsvarotu teritoriālo attīstību;
- pārveidot Latviju par zināšanu ietilpīgu ekonomiku.

Dokumentā izvirzīti arī horizontālie mērķi – saskaņotība ar Eiropas kopienas politikām. Horizontālo mērķu nodaļas sadaļā „Teritoriālā līdzsvarotība” (3.2.4.4.) minētas Latvijas teritoriālās atšķirības, tai skaitā atšķirības starp laukiem un pilsētām, tomēr uzsvērts:

„Apzinoties situāciju, ka visas valsts teritorijas attīstība, salīdzinot ar pārējām ES valstīm, ir ievērojami atpalikusi, kā arī, ka valsts ekonomika ir būtiski jāpārstrukturē, lai tuvotos zināšanu ietilpīgas ekonomikas stratēģiskā mērķa sasniegšanai, šim īsajam programmēšanas periodam ir izvēlēts struktūrfondu līdzfinansējums visas valsts mērogā. Bez tam kritēriju diapazons nav teritoriāli ierobežots, kā arī nav noteikti īpaši mērķi teritoriālo atšķirību

mazināšanai. Tajā pašā laikā jāņem vērā un jākontrolē teritoriālo atšķirību problēmas visu Programmas pasākumu ieviešanas laikā”.

Tātad VPD nav plāns, kas paredz atrisināt teritoriālo atšķirību problēmas valstī, bet tā īstenošanā jābūt sistēmai, kas operatīvi atspoguļo situāciju par pasākumu īstenošanu Latvijas teritorijās.

Līdz ar to VPD kopumā nevar vērtēt kā mērķtiecīgu nacionālās reģionālās politikas dokumentu, jo tas nav bijis paredzēts, bet tas vērtējams kā Eiropas Savienības reģionālās politikas daļa.

Teritoriālo atšķirību problēmas ievērošana VPD īstenošanā pamatā tiek nodrošināta šādos veidos:

- ES SF Vadības informācijas sistēmas ietvaros paredzēta datu apkopošana par projektiem aktivitātēs sadalījumā pa plānošanas reģioniem;
- Atklāto projektu konkursos un grantu shēmās specifiskajos vērtēšanas kritērijos ietverti kritēriji saistībā ar reģionālo (teritoriālo) attīstību. Savukārt atsevišķās nacionālajās programmās tiek ņemta vērā situācija Latvijas teritorijās, un projektu apstiprināšanā ievērots vai nu līdzīga finansējuma sadalījuma princips vai finansējums novirzīts vairāk uz teritorijām, kur problēma aktuālāka;
- Pirmā līmeņa starpniekinstitūciju pusgada ziņojumos ietverta sadaļa par horizontālo prioritāšu ievērošanu, tai skaitā par reģionu sociālekonomisko atšķirību izlīdzināšanu;
- VPD iekļauj īpaši atbalstāmo teritoriju atbalsta īstenošanu.

3.2. VPD PRIORITĀTES UN FINANSĒJUMS

Vienotajā programmdokumentā (VPD) ir noteiktas piecas prioritātes:

1. Ilgtspējīgas attīstības veicināšana;
2. Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana;
3. Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana;
4. Lauku un zivsaimniecības veicināšana;
5. Tehniskā palīdzība.

Saskaņā ar Finanšu plānu kopējais plānotais finansējums VPD īstenošanai ir 857'236'907 EUR, no tā 625'568'826 EUR ir ES SF finansējums un 231'668'081 EUR ir Latvijas publiskais finansējums¹⁵. Plānotā finansējuma sadalījums pa prioritātēm atspoguļots 3.2.1.tabulā (EUR) un 3.2.2.tabulā (LVL).

Pirmajām trīs prioritātēm un tehniskajai palīdzībai viss plānotais finansējums ir plānotais publiskais finansējums, bet ceturtajai prioritātei no 182'018'540 EUR plānotā finansējuma publiskais finansējums veido 171'311'137 EUR (prioritātes ietvaros plānotajā finansējumā iekļauts arī privātais finansējums 10'707'403 EUR).

¹⁵ <http://www.esfondi.lv>

3.2.1.tabula. Plānotais piešķirums VPD aktivitātēm saskaņā ar finanšu plānu, EUR

VPD prioritātes	Plānotais piešķirums, EUR	Tai skaitā	
		ES SF finansējums, EUR	LR publiskais finansējums, EUR
1.prioritāte	278 447 713	210 746 500	67 701 213
2.prioritāte	208 522 670	156 392 000	52 130 670
3.prioritāte	165 642 875	125 808 500	39 834 375
4.prioritāte	182 018 540	115 668 000	66 350 540
Tehniskā palīdzība	22 605 109	16 953 826	5 651 283
Kopā	857 236 907	625 568 826	231 668 081

Avots: <http://www.esfondi.lv>

3.2.2.tabula. Plānotais piešķirums VPD aktivitātēm saskaņā ar finanšu plānu, LVL

VPD prioritātes	Plānotais piešķirums, LVL	Tai skaitā	
		ES SF finansējums, LVL	LR publiskais finansējums, LVL
1.prioritāte	195 694 167	148 113 483	47 580 683
2.prioritāte	146 550 567	109 912 923	36 637 643
3.prioritāte	116 414 475	88 418 717	27 995 758
4.prioritāte	127 923 358	81 291 933	46 631 425
Tehniskā palīdzība	15 886 961	11 915 217	3 971 744
Kopā	602 469 527	439 652 273	162 817 254

Avots: <http://www.esfondi.lv>

Šādu publiskā finansējuma apjomu (602,5 miljoni latu LVL)¹⁶ attīstībai četru gadu laikā pamatoti var uzskatīt par ļoti nozīmīgu valsts tautsaimniecības attīstībai (formāli plānošanas perioda garums Latvijā bija divarpus gadi (2004.maijs-2006.decembris), bet finansējums tika piešķirts četrus gadus, un arī jaunā plānošanas perioda finansēšana (2007.-2013.g.) uzreiz pēc iepriekšējā plānošanas perioda beigām nesākās. VPD ietvaros veiktā publiskā finansējuma nozīmīgumu intervijās apliecinājuši gan dažādu institūciju un ieinteresēto pušu pārstāvji, gan to apliecina šo finanšu salīdzinājums ar budžeta rādītājiem.

Četru gadu periodā vidējais VPD finansējums gadā ir 150,6 miljoni LVL un saskaņā ar VPD būtību šis finansējums ir vērsts uz attīstības sekmēšanu. Pirms VPD īstenošanas uzsākšanas 2003.gadā valsts konsolidētā kopbudžeta izdevumi bija 2212,5 miljoni LVL¹⁷. Attiecīgi vidējais VPD finansējums gadā veido 7% no tiem. Tā kā Latvijā valsts konsolidētais kopbudžets netiekstrukturēts operacionālajā (uzturēšanas) un investīciju (attīstības) budžetā, tad kā budžeta attīstības līdzekļus nosacīti var aplūkot izdevumus kapitālieguldījumiem. Ja salīdzina konsolidētā kopbudžeta izdevumus kapitālieguldījumiem 2003.gadā (223,1 miljons LVL¹⁸) un vidējo VPD finansējumu gadā, VPD finansējums veido 68% no 2003.gada budžeta izdevumiem kapitālieguldījumiem. 3.2.3.tabulā doti dati par valsts konsolidēto kopbudžetu un pašvaldību budžetu laikā no 2004. līdz 2007.gadam.

¹⁶ Izvērtējumā lietots valūtas kurss 1 EUR = 0,7028 LVL

¹⁷ LR 2004.gada pārskats par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem. 1.sējums.

¹⁸ LR 2004.gada pārskats par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem. 1.sējums.

VPD īstenošanas nozīmīgumu var apliecināt arī ar salīdzinājumu ar Valsts investīciju programmas (VIP) finansējumu līdz 2004.gadam, kad tajā vēl netika iekļauti ES struktūrfondi, un kas līdz 2004.gadam bija viens no nozīmīgākajiem valsts attīstības instrumentiem. VIP kopējais finansējums 2003.gadā bija 108,1 miljons LVL¹⁹, no tiem 60,8 miljoni LVL bija līdzekļi no valsts pamatbudžeta²⁰. Kā redzams, VPD aktivitāšu īstenošanai atvēlētais finansējums attīstībai vidēji gadā pēc 2003.gada ir ievērojami lielāks.

3.2.3.tabula. Valsts konsolidētā kopbudžeta izdevumu un pašvaldību budžetu izdevumu apjoms, milj. LVL

	2004.g.	2005.g.	2006.g.	2007.g.
Valsts konsolidētā kopbudžeta izdevumi, milj.LVL	2599,6	3297,8	4070,9	5283,9
t.sk. izdevumi kapitālieguldījumiem, milj.LVL	248,5	390,0	535,1	nav datu
Pašvaldību konsolidētā budžetu izdevumi, milj.LVL	687,5	823,36	1038,5	1461,9
t.sk. kapitāliem izdevumiem, milj.LVL	75,1	103,0	163,0	369,4

Avoti: Saimnieciskā gada pārskati par valsts budžeta izpildi un pašvaldību budžetiem. 1., 3.sējums (2004., 2005., 2006.gads).

Par 2007.gadu - Mēneša pārskats par konsolidētā kopbudžeta izpildi. Oficiālais mēneša pārskats par 2007.gada janvāri -decembri.

Tomēr ES struktūrfondu finansējums nebija vienīgais Latvijai 2004.-2006.gada plānošanas periodā pieejamais finansējums, kas saistīts ar Eiropas Savienības fondiem. Ievērojams ir Kohēzijas fonda atbalstīto projektu finanšu apjoms, kā arī Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.-2006.gadam (LAP) ietvaros paredzētais publiskais finansējums.

2004.-2006.gadā ES Kohēzijas fonda (KF) līdzfinansētajiem projektiem tika piešķirts 499,53 miljonu LVL (515,87 miljoni EUR) publiskais finansējums (no valsts budžeta un ES) satiksmes infrastruktūras attīstībai un vides infrastruktūras attīstībai²¹.

Laikā no 2004.gada līdz 2006.gadam kopējais sabiedriskais finansējums LAP ietvaros ieviešamajiem pasākumiem ir 288,24 miljoni LVL (410,125 miljoni EUR, no kuriem 328,1 miljoni EUR ir ES fondu finansējums, 82,025 miljoni EUR Latvijas sabiedriskais finansējums)²². LAP tika līdzfinansēts no Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda garantijas daļai paredzētā finansējuma.

Tātad VPD, LAP un Kohēzijas fonda līdzfinansētajos projektos kopā bija pieejami 1,39 miljardu LVL liels publiskais finansējums, no kura VPD daļa veido 43,3%

¹⁹ LR Ekonomikas ministrija. Ziņojums par valsts investīcijām. 30.03.2005.

²⁰ LR Ekonomikas ministrija. Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. Rīga, 2006.gada jūlijs

²¹ <http://www.esfondi.lv>

²² Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.-2006.gadam

2008.gadā FM iesniegtajā tematiskajā izvērtējumā "ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums", ko veica Baltijas starptautiskais ekonomikas politikas studiju centrs (BICEPS) pamatots, ka ES fondu ietekme uz IKP, tā pieauguma tempu ir bijusi nozīmīga un pozitīva²³ (izvērtēta ES struktūrfondu VPD ietvaros un Kohēzijas fonda ietekme).

3.3. VPD PASĀKUMU ĪSTENOŠANA LATVIJAS TERITORIJĀS

Katras VPD prioritātes ietvaros noteikti vairāki pasākumi, savukārt to ietvaros - aktivitātes un atsevišķos gadījumos arī apakšaktivitātes. VPD īstenošanas gaitā ir mainījies gan finansējuma sadalījums starp aktivitātēm, gan veikti daži aktivitāšu papildinājumi.

Katra aktivitāte tiek īstenota projektu veidā. ES struktūrfondu līdzekļi tiek piešķirti projektu konkursu, grantu shēmu un struktūrfondu nacionālo programmu veidā. Lai arī visu aktivitāšu veidi tiek īstenoti projektu veidā, atšķirīga ir to piešķiršanas un administrēšanas kārtība.

Nacionālās programmas projektu izvēles pamatā ir nozares politika. Nacionālo programmu projektu ieviešanas veidu var vērtēt kā centralizētāko plānošanas veidu un arī kā veidu ar salīdzinoši lielākajām politiskās ietekmēšanas iespējām.

Atklātie projektu konkursi un grantu shēmas pēc būtības no projektu pieteicēju (īstenoāju) viedokļa ir ļoti līdzīgi, bet no aktivitāšu administrēšanas viedokļa tie atšķiras. Lai arī grantu shēmas gadījumā ir lielāks administrēšanā iesaistīto institūciju līmeņu skaits, grantu shēmām salīdzinājumā ar atklāto projektu konkursiem ir salīdzinoši vienkāršāka administrēšana un lēmumus par grantu shēmas projektu apstiprināšanu pieņem grantu shēmas apsaimniekotājs.

Attiecībā uz teritoriālo ietekmi visas VPD aktivitātes (apakšaktivitātes) var sagrupēt divās grupās:

- Aktivitātes, kurām ir nacionāla mēroga darbības rezultāts;
- Aktivitātes, kurām darbības rezultāts izpaužas konkrētā teritorijā (teritoriālās aktivitātes).

Saskaņā ar izvērtēšanas gaitā veikto analīzi pieejamais finansējums teritoriālajās aktivitātēs veido 88,7% no kopējā pieejamā publiskā finansējuma četrās prioritātēs kopā. Teritoriālo aktivitāšu īpatsvars katrā no prioritātēm ir redzams 3.3.2.tabulā un 3.3.1.attēlā.

Ļoti augsts teritoriālo aktivitāšu īpatsvars ir 1., 2. un 4.prioritātē, bet 3.prioritātē izceļas ar salīdzinoši augstu nacionālā mēroga aktivitāšu īpatsvaru.

Bez tam arī Tehniskās palīdzības ietvaros paredzētas 2 aktivitātes ar izteiktu reģionālu raksturu. Tās ir no ESF finansētās aktivitātes:

²³ BICEPS prezentācijas materiāli uz 18.06.2008. Uzraudzības komitejas sēdi, <http://www.esfondi.lv>. Tematiskais izvērtējums „ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums”. BICEPS, pirmā posma ziņojums, 2008.gada janvāris; otrā posma ziņojums, 2008.gada jūnijs.

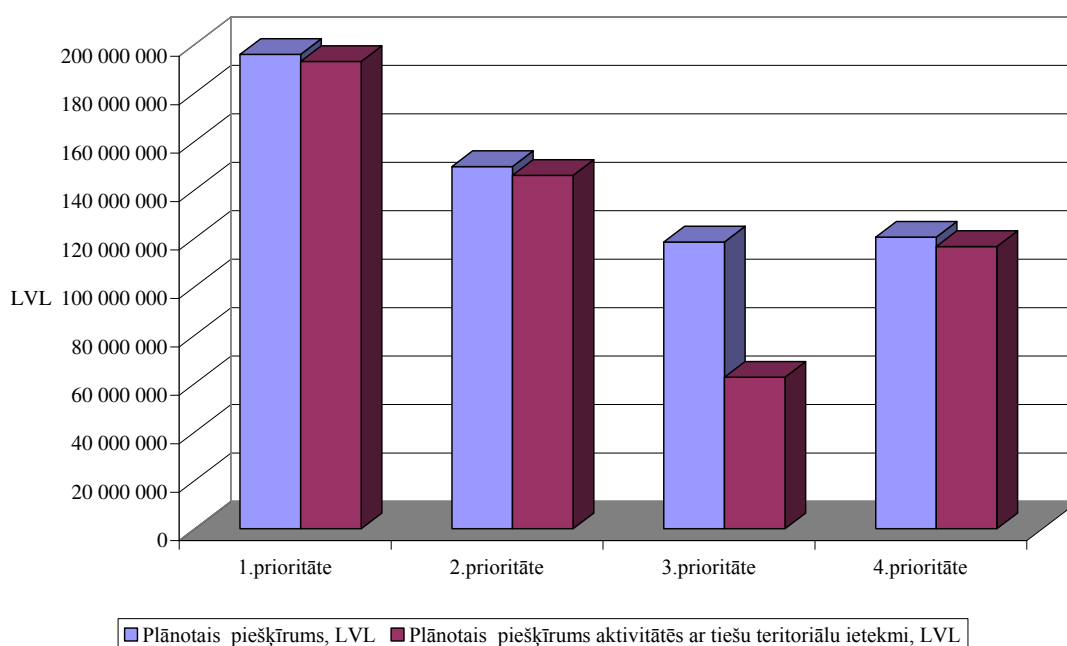
- 5.3.1. Grantu shēma „Tehniskā palīdzība nevalstisko organizāciju un pašvaldību kapacitātes stiprināšanā Eiropas Sociālā fonda pasākumu ieviešanai” 1,01 miljona LVL apmērā;
- 5.4.1. Nacionālā programma „Reģionālo ES struktūrfondu informācijas centru izveide un darbība” 190 tūkstošu LVL apmērā.

3.3.2.tabula. Pieejamais kopējais un teritoriālais piešķirums VPD aktivitātēm prioritāšu ietvaros

VPD prioritātes	Pieejamais finansējums, LVL	Pieejamais finansējums aktivitātēs ar tiešu teritoriālu ietekmi, LVL	Teritoriālo aktivitāšu finansējuma īpatsvars starp visām aktivitātēm, %
1.prioritāte	195 863 558	192 941 586	98,5
2.prioritāte	149 523 428	145 905 354	97,6
3.prioritāte	118 390 469	62 561 085	52,8
4.prioritāte	120 398 152	116 534 683	96,8
<i>Kopā</i>	<i>584 175 607</i>	<i>517 942 708</i>	<i>88,7</i>

Dati aprēķināti no FM ziņojuma par ES struktūrfondu ieviešanas progresu uz 31.05.2008.

3.3.1.attēls. Pieejamais kopējais publiskais finansējums un finansējums ar tiešu teritoriālu darbības rezultātu

Ievērojamais finansējuma apjoms, kas vērsts uz konkrētu teritoriju attīstību, apliecina, ka VPD ir būtiska nozīme reģionālās attīstības virzībā Latvijā.

4. VPD PRIORITĀŠU AKTIVITĀŠU ĪSTENOŠANAS ANALĪZE

4.1. 1.PRIORITĀTE

1.prioritātes „Ilgtspējīgas attīstības veicināšana” ietvaros paredzēti četri pasākumi:

1.1.pasākums.	Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana
1.2.pasākums.	Pieejamības un transporta sistēmas uzlabošana.
1.3.pasākums.	Informācijas un sakaru tehnoloģiju attīstība.
1.4.pasākums.	Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstība.

Kopējais sākotnēji 1.prioritātei plānotais publiskais finansējums bija 278'447'713 EUR (195'694'167 LVL), no tiem 210'746'500 EUR (148'113'483 LVL) ir Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējums un 67'701'213 EUR (47'580'683 LVL) ir Latvijas publiskais finansējums.

Saskaņā ar Finanšu ministrijas informāciju (uz 31.05.2008.) kopējais pieejamais finansējums prioritātei bez virssaistībām ir 195'694'166 LVL (skat. 1.tabulu 2.PIELIKUMĀ).

1.prioritātes īstenošanas vadībā iesaistītās institūcijas uzskaitītas 4.1.1.tabulā.

4.1.1.tabula. VPD 1.prioritātes īstenošanas vadībā iesaistītās institūcijas

Vadošā iestāde	1.līmeņa starpniekinstitūcija	2.līmeņa starpniekinstitūcija	Grantu shēmas apsaimniekotājs
FM	RAPLM, EM, LM, IZM, SM, ViDM, VM, KM, ĪUMEPLS	CFLA	SPP

Projektu skaita un piešķirtā finansējuma sadalījums pa reģioniem katrā aktivitātē, pasākumā un prioritātē kopā dots 3.1.PIELIKUMA tabulās un grafikos.

Salīdzinājumā ar pārējām prioritātēm šī prioritāte izceļas ar lielu nacionālo programmu skaitu (pārsvars pār cita veida aktivitātēm), kā arī visas šīs prioritātes aktivitātēs ir klasificētas kā aktivitātes, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību.

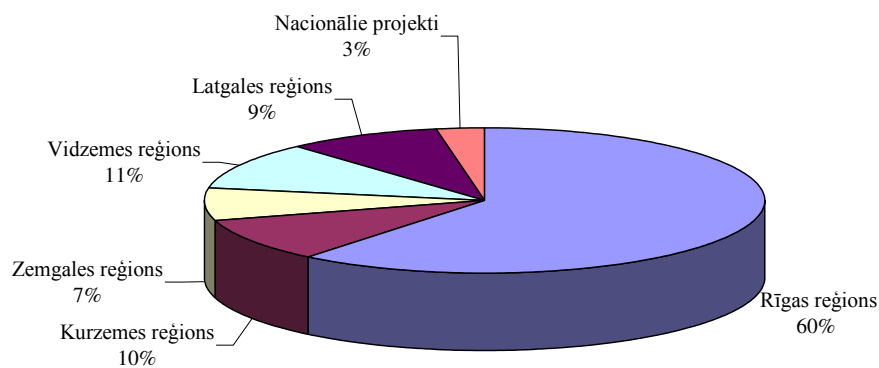
Saskaņā ar ES SF Vadības informācijas sistēmas datiem 1.prioritātes ietvaros pavisam kopā apstiprināti 446 projekti ar kopīgo publisko finansējumu 224'269'295 LVL apjomā.

Nacionālā mēroga projektiem 1.prioritātes ietvaros ir piešķirti 3% finansējuma. Salīdzinājumā ar pārējām prioritātēm VPD 1.prioritātes absolūtā finansējuma sadalījumā ir vislielākā Rīgas reģiona dominante - 60%. Pārējo reģionu finansējuma apjoms ir salīdzinoši līdzīgs un ievērojami mazāks nekā Rīgas reģionā - no 7%-11% reģionā. Ņemot vērā šīs prioritātes saturu (pamatā investīcijas dažāda veida infrastruktūrā), lielo nacionālo programmu skaitu, šajā prioritātē ir augstākais vidējais finansējums uz vienu projektu (caurmērā pusmiljons latu)

4.1.2.tabula. Apstiprināto 1.prioritātes aktivitāšu finansējuma sadalījums starp plānošanas reģioniem

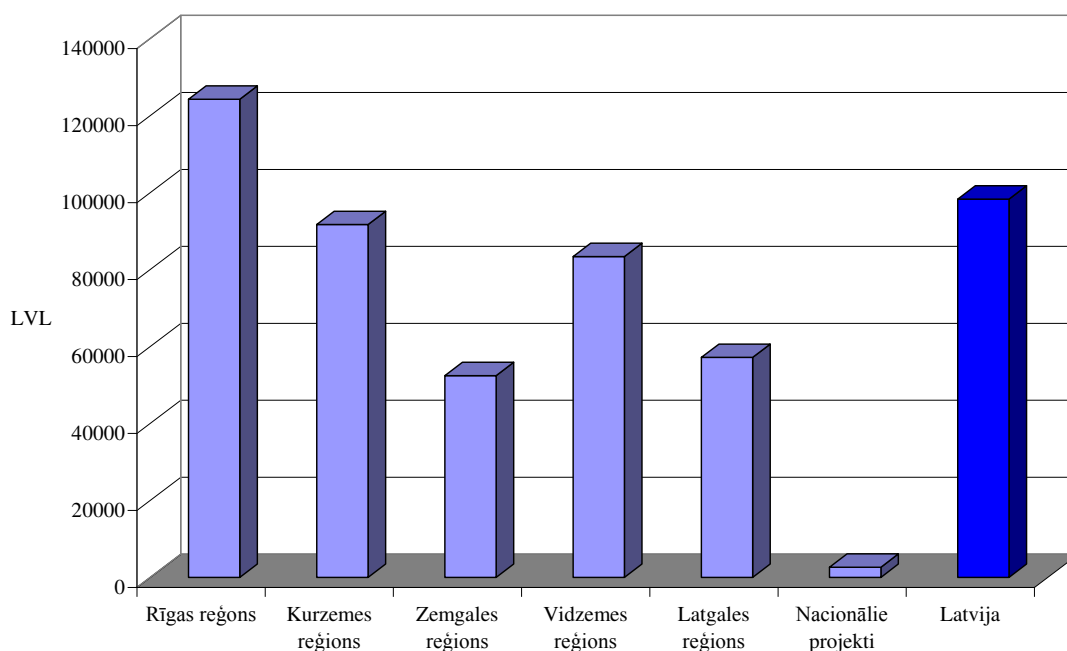
Teritorija	Publiskais finansējums, tūkst. LVL	Publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem, LVL
Rīgas reģions	136 150	124 260
Kurzemes reģions	22 039	91 698
Zemgales reģions	16 048	52 436
Vidzemes reģions	23 737	83 386
Latgales reģions	20 263	57 152
Nacionāla mēroga projekti	6 031	2 644
<i>Latvija</i>	<i>224 269</i>	<i>9 8307</i>

4.1.1.attēls. 1.prioritātē piešķirtā publiskā finansējuma sadalījums starp plānošanas reģioniem

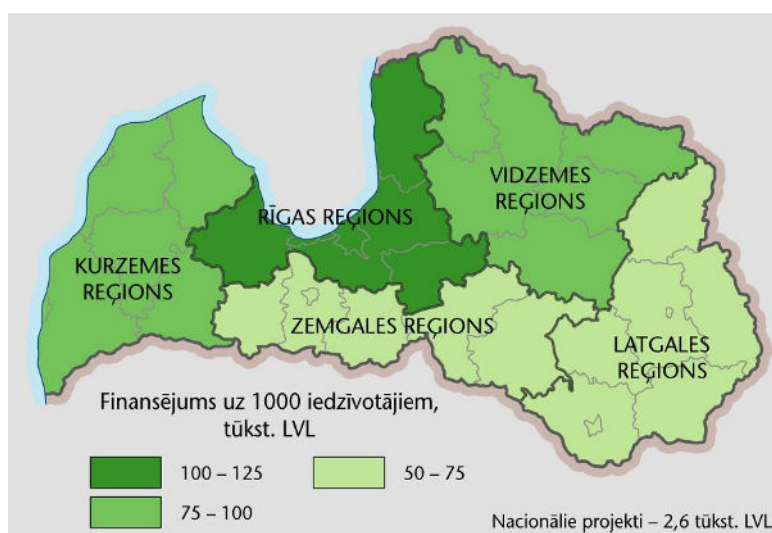
Ja apskata relatīvo finansējumu (uz 1000 iedzīvotājiem), tad 1.prioritātē kopumā lielākais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem ir Rīgas reģionā (124,3 tūkstoši latu). Šī ir vienīgā prioritāte, kur Rīgas reģionam ir gan lielākais absolūtais finansējums, gan arī finansējums uz 1000 iedzīvotājiem.

4.1.2.attēls. 1.prioritātes finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos

Šāda situācija, ka ekonomiski spēcīgākais reģions saņem lielāko finansējumu, palielina teritoriālās atšķirības. Tajā pašā laikā reģionālās politikas kontekstā kā mērķis ir izvirzīta arī Rīgas starptautiskās konkurētspējas paaugstināšana. Šajā prioritātē ir aktivitātes, kas vērstas tieši uz konkrētiem Rīgas attīstības jautājumiem. Tāpēc šāda situācija nav pretrunā ar pašreizējo reģionālo politiku.

4.1.3.attēls. 1.prioritātes finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos

Ja 3.1.PIELIKUMĀ aplūko situāciju katras aktivitātes (apakšaktivitātes) ietvaros, tad redzams, ka šajā prioritātē ir aktivitātes, kur finansējuma piesaistē vērojama kāda reģiona dominānce, ir aktivitātes, kurā salīdzinoši vienmērīgs absolūtā finansējuma

sadalījums pa reģioniem, un ir aktivitātes, kas konkrēti vērstas uz Rīgu. Tā, piemēram, 1.1.1.aktivitātē „Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000” (1.tabula 3.1.PIELIKUMĀ), izteikts Vidzemes reģiona pārsvars gan pēc absolūtā, gan pēc relatīvā finansējuma. Veselības ministrijas divās nacionalajās programmās 1.4.1. aktivitātē „Primārās veselības aprūpes sistēmas infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana” un 1.4.2.aktivitātē „Neatliekamās medicīniskās palīdzības infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana” finansējuma sadalījums veikts tā, ka iespējami izlīdzināts starp Rīgas plānošanas reģionu un pārējiem reģioniem. Bet 1.2.2.2.aktivitāte „Rīgas pilsētas satiksmes vadības, satiksmes drošības infrastruktūras un sabiedriskā transporta vadības elementu uzlabošana” vērsta uz Rīgas pilsētas satiksmes infrastruktūru.

4.2. 2.PRIORITĀTE

2.prioritātes „Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana” ietvaros paredzēti pieci pasākumi:

- 2.1.pasākums. Atbalsts inovāciju attīstībai.
- 2.2.pasākums. Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība.
- 2.3.pasākums. Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai.
- 2.4.pasākums. Pieeja finansējumam maziem un vidējiem uzņēmumiem.
- 2.5.pasākums. Atbalsts lietišķās zinātnes attīstībai valsts zinātniskajās institūcijās.

Kopējais sākotnēji 2.prioritātei plānotais publiskais finansējums bija 208'522'670 EUR (146'549'732 LVL), no tiem 156'392'000 EUR ir Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējums un 52'130'670 EUR Latvijas publiskais finansējums.

Saskaņā ar Finanšu ministrijas informāciju (uz 31.05.2008.) kopējais pieejamais finansējums prioritātei bez virssaistībām ir 149'523'428 LVL.

2.prioritātes īstenošanas vadībā iesaistītās institūcijas uzskaitītas 4.2.1.tabulā.

4.2.1.tabula. VPD 2.prioritātes īstenošanas vadībā iesaistītās institūcijas

Vadošā iestāde	1.līmeņa starpniekinstitūcija	2.līmeņa starpniekinstitūcija	Grantu shēmas apsaimniekotājs
FM	EM, RAPLM, IZM	CFLA	LIAA, VRAA

Projektu skaita un piešķirtā finansējuma sadalījums pa plānošanas reģioniem katrā aktivitātē, pasākumā un prioritātē kopā dots 3.2.PIELIKUMA tabulās un grafikos.

Saskaņā ar ES SF Vadības informācijas sistēmas datiem 2.prioritātes ietvaros pavisam kopā apstiprināts 1451 projekts ar kopīgo publisko finansējumu 190'258'713 LVL apjomā. Šajā prioritātē gandrīz visas aktivitātes vērtējamās kā aktivitātes ar teritoriālu darbības rezultātu, izņēmums ir aktivitāte 2.4.2. nacionālā programma „Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība”, kuras ietvaros apstiprinātajiem projektiem paredzēts finansējums 3'618'072 LVL apjomā. Tātad 2.prioritātē teritoriālo aktivitāšu finansējums veido 98,1%, bet nacionālās aktivitātes finansējums ir 1,9%. Bez tam jāpiezīmē, ka arī teritoriālajās aktivitātēs tiek īstenoti projekti, kam ir nacionāls mērogs (rezultāts ietekmē visus reģionus, ne tikai konkrēto teritoriju).

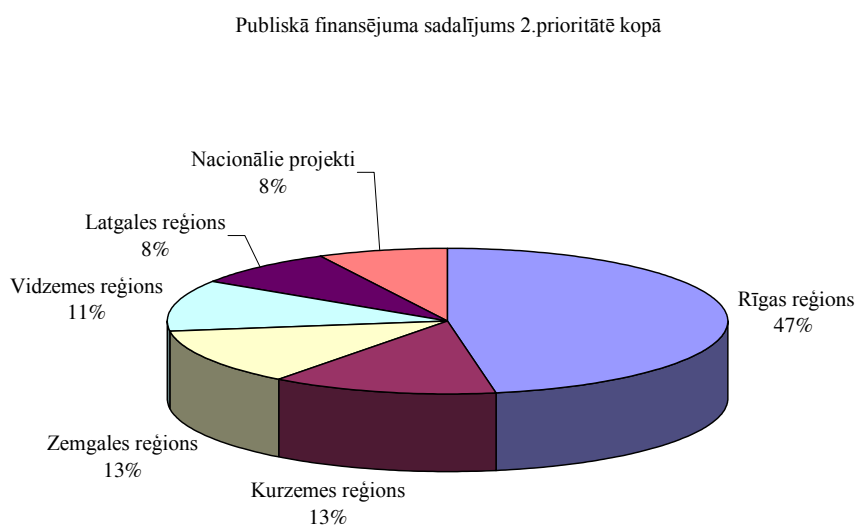
Nacionālā mēroga projektiem 2.prioritātes ietvaros ir piešķirti 8% finansējuma. VPD 2.prioritātes absolūtā finansējuma sadalījumā ievērojama ir Rīgas reģiona dominante – 47% finansējuma ir piešķirts projektiem Rīgas reģionā. Šāda situācija ir likumsakarīga, jo saistīta ar uzņēmumu skaitu un ekonomiskās attīstības līmeni teritorijās, bet speciāli tikai uz vājākām teritorijām vērsta finansējuma apjoms 2.prioritātē veido 4,7% (grantu shēma 2.2.1.2.aktivitātē). Starp reģioniem mazāko absolūto finansējumu ir piesaistījis Latgales reģions (8%). Otrs mazākais finansējums

ir Vidzemes reģionam (11%), bet Zemgales un Kurzemes reģioni ir piesaistījuši salīdzinoši līdzīgu finansējuma apjomu (13%).

4.2.2.tabula. Apstiprināto 2.prioritātes aktivitāšu finansējuma sadalījums starp plānošanas reģioniem

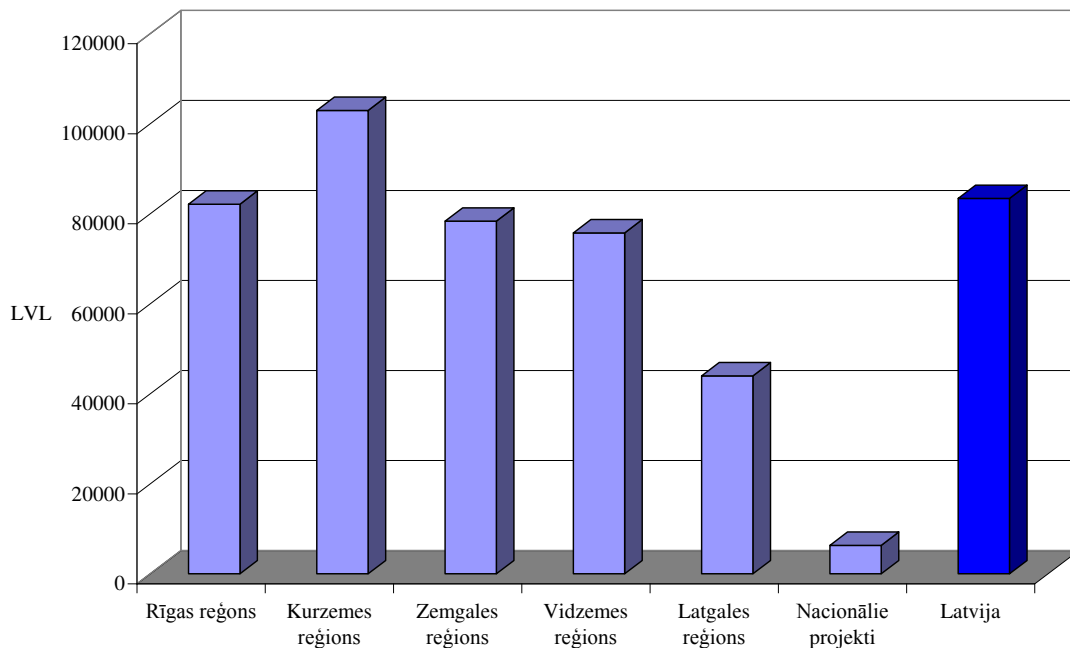
	Publiskais finansējums, tūkst. LVL	Publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem, LVL
Rīgas reģions	89 981	82 123
Kurzemes reģions	24 743	102 948
Zemgales reģions	23 980	78 352
Vidzemes reģions	21 564	75 750
Latgales reģions	15 592	43 976
Nacionāla mēroga projekti	14 399	6 312
<i>Latvija</i>	<i>190 259</i>	<i>83 399</i>

4.2.1.attēls. 2.prioritātē piešķirtā publiskā finansējuma sadalījums starp plānošanas reģioniem

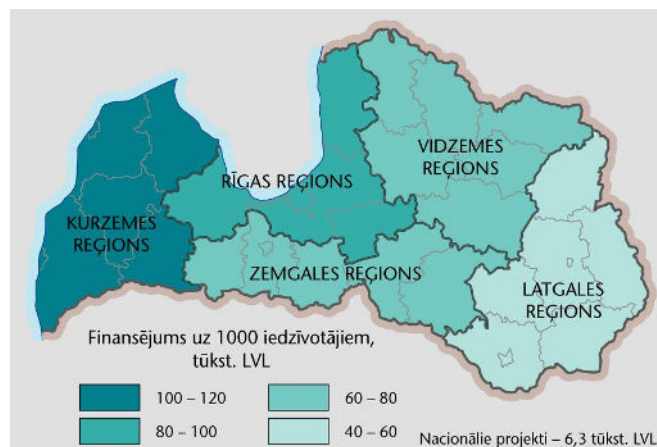

Savukārt, ja apskata relatīvo finansējumu (uz 1000 iedzīvotājiem), tad 2.prioritātē kopumā finansējums uz 1000 iedzīvotājiem lielākais ir Kurzemes reģionā (103 tūkstoši latu), bet mazākais Latgales reģionā (44 tūkstoši latu) – atšķirība starp augstāko un zemāko rādītāju ir 2,3 reizes. Ekonomiski vājākais reģions ir piesaistījis gan absolūti, gan relatīvi mazāko finansējumu. Līdz ar to šīs prioritātes finansējuma rezultātā atšķirības starp Latgales reģionu un pārējiem reģioniem palielināsies.

4.2.2.attēls. 2.prioritātes finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos

4.2.3.attēls. 2.prioritātes finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos

Lai sekmētu projektu sagatavošanu ne tikai Rīgā un tās apkārtnē, bet arī citos reģionos, LIAA ir organizējusi dažādus informatīvus seminārus dažādās Latvijas vietās. Pēc institūcijas pārstāvju norādītā aktivitāte un interese ārpus Rīgas nav bijusi pietiekoši liela. Arī tehniskās palīdzības ietvaros Latgales reģionam nodrošinātā konsultantu palīdzība deviņu projektu pieteikumu sagatavošanā neguva gaidīto atbalstu. Iespējams, ka pozitīvs risinājums varētu būt LIAA pārstāvniecību darbība arī ārpus Rīgas.

2.prioritātes aktivitāšu saturiska analīze liecina, ka aktivitātes ir vērstas uz uzņēmēju atbalstīšanu, bet ne uz labvēlīgas uzņēmējdarbības vides attīstību, kas svarīga tieši teritorijās ārpus Rīgas. Trūkst aktivitāšu, kas saistītas ar uzņēmējdarbības atbalsta

centru, biznesa inkubatoru, tehnoloģisko centru u.tml. institūciju izveidi ārpus Rīgas. Esošais atbalsts vairāk veicinās uzņēmumu noslāņošanu, bet ne jaunu radīšanu.

Reģionālās attīstības kontekstā 2.prioritātes ietvaros sevišķi jāizceļ 2.2.pasākuma „Uzņēmējdarbības veicinošas infrastruktūras attīstība” divas aktivitātes 2.2.1.1. grantu shēma „Investīcijas privātajā infrastruktūrā ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai” un 2.2.1.2. grantu shēma „Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās”.

2.2.1.2. grantu shēma „Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās”.

2.prioritātes 2.2.pasākuma „Uzņēmējdarbības veicinošas infrastruktūras attīstība” ietvaros īstenotā 2.2.1.2. apakšaktivitāte VRAA administrētā grantu shēma „Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās” ir turpinājums 1997.gadā uzsāktajai Īpaši atbalstāmo reģionu attīstības programmai, ko var uzskatīt par vienu no pirmajiem Latvijā pielietotajiem mērķtiecīgajiem reģionālās attīstības instrumentiem.

Līdzīgi kā Īpaši atbalstāmo reģionu programma, kas tiek īstenota kopš 1998. gada, arī 2.2.1.2. grantu shēma ir vērsta uz uzņēmējdarbības sekmēšanu īpaši atbalstāmajās teritorijās. Kopš 2004.gada īpaši atbalstāmo teritoriju statusa noteikšanas tiesiskais pamats ir Reģionālās attīstības likums (2002) un saskaņā ar to MK teritorijām statusu piešķir, balstoties uz plānošanas reģionu attīstības padomju lēmumiem par attiecīgo reģionu.

Īpaši atbalstāmās teritorijas (ĪAT) statuss tiek piešķirts pašvaldībām. Iedzīvotāju skaits īpaši atbalstāmajās teritorijās Latvijā kopā nevar pārsniegt 25% no kopējā iedzīvotāju skaita. Īpaši atbalstāmo teritoriju iedzīvotāju skaita sadalījums starp reģioniem, ir balstīts uz katrā reģionā ietilpstošo pašvaldību attīstības indeksiem (pilsētu un pagastu grupās). Lielos vilcienos pastāv sakarība, ka reģionā ar augstāko reģiona indeksu ir mazākais īpaši atbalstāmo teritoriju iedzīvotāju skaits un attiecīgi reģionā ar zemāko reģiona attīstības indeksu ir lielākais iedzīvotāju skaits īpaši atbalstāmajās teritorijās. Bet, ņemot vērā atšķirības starp reģionos ietilpstošo pašvaldību indeksiem, attiecībā uz Kurzemes un Zemgales reģioniem šī sakarība nav tik tieša. Kurzemes reģionā, kam nedaudz augstāks attīstības indekss nekā Zemgales reģionam, ir lielāks iedzīvotāju skaits īpaši atbalstāmajās teritorijās. Kopumā 2004.gadā īpaši atbalstāmās teritorijas statuss tika piešķirts 337 pašvaldībām (šis skaits ir nedaudz samazinājies, jo notikusi vairāku pašvaldību apvienošanās). Statuss nav piešķirts nevienai republikas pilsētai, bet vairākas rajonu centru pilsētas to ir saņēmušas.

Fakts, ka VPD ietvaros grantu shēmas veidā (2.2.1.2.) tiek turpināta viena no nozīmīgākajiem reģionālās politikas instrumentiem darbība – Īpaši atbalstāmo teritoriju programma - arī liecina par VPD lielo nozīmi reģionālās attīstības ietekmē. Pie tam VPD vidējais finansējums īpaši atbalstāmajām teritorijām gadā ir ievērojami lielāks nekā tas kopš 1998.gada tika piešķirts no nacionālā Reģionālā fonda (apmēram viens miljons LVL gadā).

Uz 2.2.1.2. grantu shēmas līdzekļiem var pretendēt tikai komercsabiedrības, kas reģistrētas un savu darbību veic īpaši atbalstāmajās teritorijās.

Sākotnēji plānotais publiskais finansējums grantu shēmai bija 3 miljoni LVL, bet finansējums ir palielināts līdz 9 miljoniem latu. Plānotais privātais finansējums šajos projektos ir 9,4 miljoni latu.

Saskaņā ar ES SF VIS datiem 2.2.1.2.aktivitātes ietvaros tika iesniegti 388 projekti un 175 no tiem jeb 45% ir apstiprināti finansējuma piešķiršanai. Visaktīvākais projektu sagatavošanā ir bijis Vidzemes reģions, no kura iesniegts 141 projektu pieteikums, nākošais ir Latgales reģions ar 102 pieteikumiem. Arī lielākais apstiprināto (sekmīgo) projektu skaits ir Vidzemes reģionā (67), tam seko Latgale (41), bet mazākais projektu skaits ir Rīgas reģionā (11). Latgales reģionā ir zemākā projektu iesniegumu sekmība – 40% no iesniegtajiem projektiem guvuši atbalstu.

4.2.3.tabulā un 4.2.4.attēlā redzams projektu skaita un komercsabiedrībām piešķirtā publiskā finansējuma sadalījums starp plānošanas reģioniem. Neskatoties uz to, ka lielākais īpaši atbalstāmo teritoriju īpatsvars atrodas Latgales reģionā, šīs grantu shēmas ietvaros aktīvākās, efektīvākās un sekmīgākās ir bijušas Vidzemes reģiona komercsabiedrības. Tā Vidzemes reģionā, kur atrodas apmēram 27% īpaši atbalstāmo teritoriju iedzīvotāju, ir piesaistīti 39% šīs grantu shēmas finansējuma. Savukārt Latgales reģions, kurā ir 35% īpaši atbalstāmo teritoriju iedzīvotāju, piesaistījis 21% grantu shēmas finansējuma.

4.2.3.tabula. Projekti un piešķirtais publiskais finansējums grantu shēmas „Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās” ietvaros

	Pieteikto projektu skaits	Atbalstīto projektu skaits	Atbalstīto projektu īpatsvars pret pieteiktajiem	Publiskais finansējums, tūkst. LVL	Publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem, LVL
Rīgas reģ.	19	11	58	628,75	574
Kurzemes reģ.	71	29	41	1438,35	5984
Zemgales reģ.	55	27	49	1545,66	5050
Vidzemes reģ.	141	67	48	3475,62	12209
Latgales reģ.	102	41	40	1903,83	5370
Latvija	388	175	45	8992,21	3942

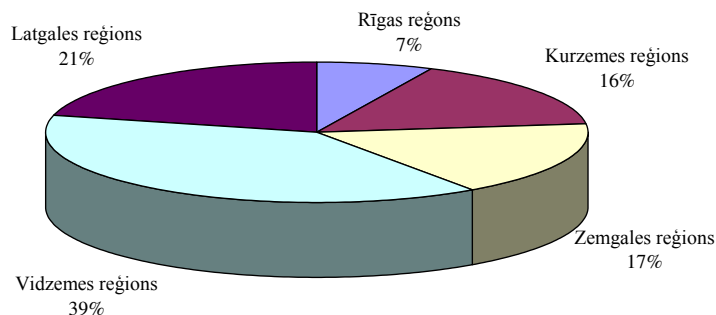
Datu avots: ES SF VIS

Rēķinot publiskā finansējuma apjomu uz 1000 iedzīvotājiem, ievērojami lielāks par pārējiem ir finansējums Vidzemes reģionā - 12209 LVL uz 1000 iedzīvotājiem, tam seko Kurzemes reģions – 5984 LVL, trešā vietā ir Latgales reģions – 5370 LVL. Maksimālais pieļautais publiskā finansējuma apjoms projektam, kas noteikts vadlīnijās ir 80 000 LVL, taču projekti pēc to finanšu apjomiem ir ļoti atšķirīgi.

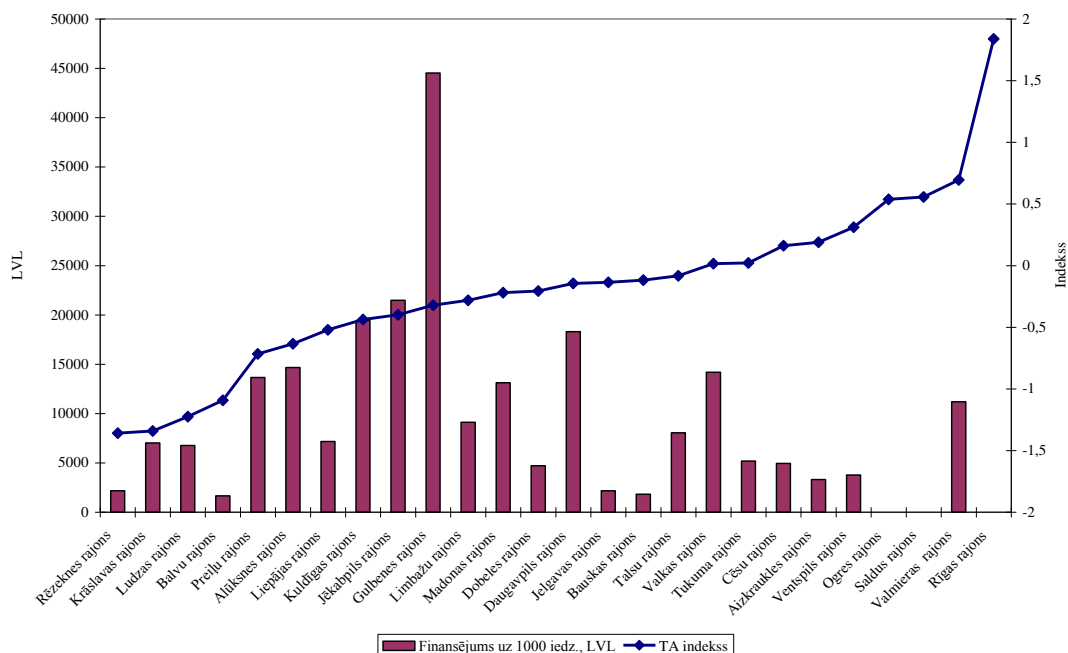
Īpaši atbalstāmo teritoriju aktivitātei ir lielāka nozīme situācijas izlīdzināšanai reģionu iekšienē, savukārt ne tik liela, lai izlīdzinātu situāciju starp reģioniem. Veiksmīgi programma ir izmantota Vidzemes reģionā, tādā veidā pietuvinot apgūtā finansējuma

rādītāju Zemgales reģiona rādītājam, bet Latgales reģiona efektivitāte ĪAT programmā nav bijusi tik augsta kā Vidzemes reģionā.

4.2.4.attēls. Grantu shēmas „Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās” ietvaros piešķirtā publiskā finansējuma sadalījums starp plānošanas reģioniem

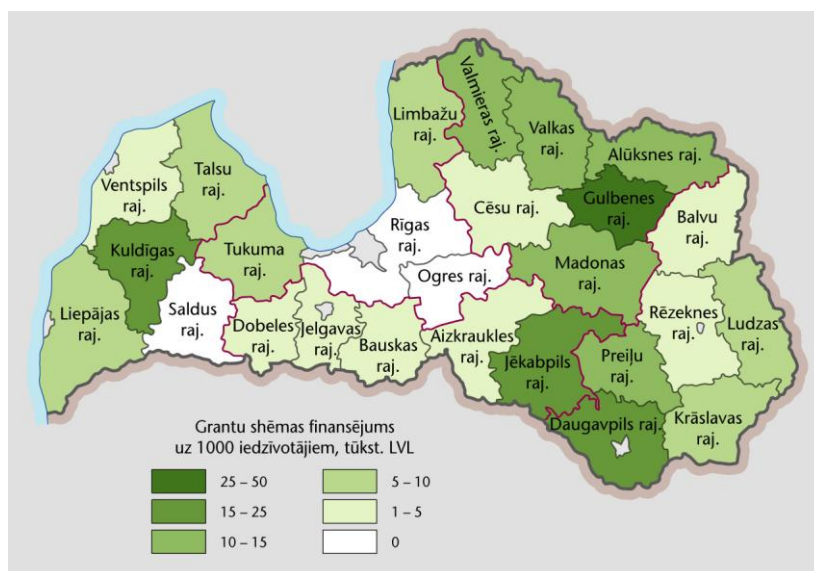
4.2.5.attēls. Grantu shēmas „Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās” ietvaros piešķirtā publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem rajonos un rajonu teritorijas attīstības indekss

4.2.5. un 4.2.6.attēlos redzams publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem rajonos. 4.2.5.attēlā atspoguļota šī rādītāja un rajonu teritorijas attīstības indeksa sasaiste, kas

liecina, ka teritorijām ar viszemāko attīstības indeksu neizdodas piesaistīt relatīvi lielāko finansējumu. Teritorijām ar augstāko indeksu šis finansējums nepienākas.

4.2.6. attēls. Grantu shēmas „Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās” ietvaros piešķirtais publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem rajonos

4.2.6.attēlā redzamā situācija, liecina, ka sekmīgākās teritorijas ir Gulbenes rajonā, Kuldīgas rajonā, Jēkabpils rajona un Daugavpils rajonā.

Tā kā īpaši atbalstāmajās teritorijās dzīvo apmēram 25% iedzīvotāju, taču tās aizņem procentuāli ievērojami lielāku teritorijas daļu, pie tam arī starp šīm teritorijām pastāv diezgan ievērojamas sociālekonomiskās atšķirības, tad arī šāda veida shēmas ietvaros var apsvērt diferencētas atbalsta intensitātes iespējas atkarībā no teritorijas attīstības indeksa.

2.2.1.1. grantu shēma „Investīcijas privātajā infrastruktūrā ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai”

2.prioritātes 2.2.pasākuma „Uzņēmējdarbības veicinošas infrastruktūras attīstība” ietvaros īstenotā 2.2.1.1. apakšaktivitāte LIAA administrētā grantu shēma „Investīcijas privātajā infrastruktūrā ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai” ir viena no vispieprasītākajām LIAA administrētajām grantu shēmām. Sākotnēji aktivitātei bija plānots publiskais finansējums 37,7 miljonu LVL apjomā, taču, ņemot vērā lielo pieprasījumu šajā aktivitātē un mazāku pieprasījumu citās, ir palielināts publiskais finansējums un tas pārsniedz 100 miljonus latu. Maksimālais atbalsta apjoms šajā aktivitātē ir viens miljons LVL.

Uz atbalstu 2.2.1.1. aktivitātes ietvaros var pretendēt komercsabiedrības, kurās vismaz 75% ir privātais kapitāls. Līdz 2006.gada 1.janvārim vadlīnijās noteiktie kritēriji attiecībā uz reģionālo attīstību bija formāli - vadlīnijas paredzēja atbalsta intensitātes

diferencēšanu tikai pēc uzņēmuma lieluma (lieliem uzņēmumiem saņemēja līdzfinansējums 50%, maziem un vidējiem uzņēmumiem – 35%).

Lai sekmētu uzņēmējdarbības attīstību arī ārpus Rīgas, 2006.gadā tika veikti grozījumi vadlīnijās, kas ietver atbalsta intensitātes diferencēšanu pēc teritorijas. Attiecīgi noteikumi paredz šādu atbalsta intensitātes diferencēšanu:

16.Atbalsta programmas maksimālā atbalsta intensitāte no atbalstāmajām izmaksām atbilstoši projekta īstenošanas vietai ir:

16.1.apakšprogrammās „Dalītās infrastruktūras (laboratoriju) izveide” un „Infrastruktūras attīstībai nepieciešamo pieslēgumu izveide un rekonstrukcija”:

16.1.1.mazām un vidējām komercsabiedrībām – 65%;

16.1.2. lielām komercsabiedrībām – 50%;

16.2. apakšprogrammā „Komerccarbības pilnveidošana atbilstoši standartu prasībām”:

16.2.2. Latgales plānošanas reģionā, kā arī citu plānošanas reģionu īpaši atbalstāmajās teritorijās, kas ir apstiprinātas atbilstoši Ministru kabineta 2003. gada 11. novembra noteikumiem Nr. 637 „Īpaši atbalstāmās teritorijas statusa piešķiršanas un atcelšanas kārtība”:

16.2.2.1. mazām un vidējām komercsabiedrībām – 65%;

16.2.2.2. lielām komercsabiedrībām – 50%;

16.2.3. pārējā Latvijas teritorijā, izņemot Rīgu:

16.2.3.1. mazām un vidējām komercsabiedrībām – 55%;

16.2.3.2. lielām komercsabiedrībām – 40%

16.2.4. Rīgā :

16.2.4.1. mazām un vidējām komercsabiedrībām – 45%;

16.2.4.2. lielām komercsabiedrībām – 30%;

16.2.5. komercsabiedrībām, kuru projekta mērķis ir nekustamā īpašuma attīstīšana, maksimālā atbalsta intensitāte ir 35%. Atbalstu nevar saņemt Rīgā un Rīgas rajonā.

Saskaņā ar ES SF VIS aktivitātes ietvaros bija iesniegti 347 projektu pieteikumi un no tiem atbalstu saņēma 282 projekti jeb 81% no iesniegtajiem. Atbalstīto projektu īpatsvars kopumā vērtējams kā salīdzinoši augsts. Galvenie noraidījumu iemesli bija administratīvo kritēriju neatbilstība, nespēja salīdzinoši īsā laikā reaģēt uz aizrādījumiem un precizēt pieteikumus, kā arī nepietiekošais finansējums. Reģionu griezumā augstākais atbalstīto projektu īpatsvars ir Kurzemes reģionā, zemākais – Latgales reģionā. Lielākais iesniegto projektu skaits bija no Rīgas reģiona, mazākais – no Latgales reģiona.

Publiskā finansējuma sadalījums šajā aktivitātē starp plānošanas reģioniem atspoguļots 4.2.2.tabulā.

4.2.4. tabula. 2.2.1.1.aktivitātes projektu un finansējuma sadalījums pa plānošanas reģioniem

Reģions	Apstiprināto projektu skaits	Piešķirtais publiskais finansējums, LVL	Publiskā finansējuma īpatsvars reģionā, %	Publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem, LVL
Rīgas reģions	109	41002402	39	37422
Kurzemes reģions	43	19513232	18	81188
Zemgales reģions	48	17344638	16	56672
Vidzemes reģions	51	16611803	16	58355
Latgales reģions	31	11185632	11	31548
Latvijā	282	105657707	100	46315

Lai arī šajā aktivitātē gan mazākais absolūtais finansējums, gan mazākais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem ir Latgales reģionā, gan EM, gan LIAA pārstāvji atzīmēja, ka plānošanas perioda vidū ieviestā atbalsta intensitātes diferencēšana sekmēja finansējuma novirzīšanu no Rīgas reģiona uz citiem, jeb, citiem vārdiem sakot, šāda atbalsta diferencēšana sekmēja šīs aktivitātes reģionalizāciju. Taču pārliecības, ka arī nākotnē tas būtu lietderīgi, institūciju pārstāvjiem nav. Ekonomiskajā situācijā, kāda ir Latvijā, jāsekmē uzņēmējdarbība, kas saistīta ar augstu efektivitāti, augstāku pievienoto vērtību, taču reģionālajai attīstībai jāpiemēro būtu citi instrumenti.

4.3. 3.PRIORITĀTE

3.prioritātes „Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana” ietvaros paredzēti trīs pasākumi:

- 3.1.pasākums. Nodarbinātības veicināšana.
- 3.2.pasākums. Izglītības un tālākizglītības attīstība.
- 3.3.pasākums. Sociālās atstumtības mazināšana.

Kopējais sākotnēji 3.prioritātei plānotais publiskais finansējums bija 165'642'875 EUR (116'414'475 LVL), no tiem 125'808'500 EUR ir Eiropas Sociālā fonda finansējums un 39'834'375 EUR ir Latvijas publiskais finansējums.

Saskaņā ar Finanšu ministrijas informāciju (uz 31.05.2008.) kopējais pieejamais finansējums prioritātei bez virssaistībām ir 118'390'469 LVL.

3.prioritātes īstenošanas vadībā iesaistītās institūcijas uzskaitītas 4.3.1.tabulā.

4.3.1.tabula. VPD 3.prioritātes īstenošanas vadībā iesaistītās institūcijas

Vadošā iestāde	1.līmeņa starpniekinstitūcija	2.līmeņa starpniekinstitūcija	Grantu shēmas apsaimniekotājs
FM	LM, IZM, EM	NVA, VIAA*	LIAA, SIF, SPP

*VIAA (Valsts izglītības attīstības aģentūra līdz 2007.gadam saucās Profesionālās izglītības attīstības aģentūra (PIAA))

Projektu skaita un piešķirtā finansējuma sadalījums pa reģioniem katrā aktivitātē, pasākumā un prioritātē kopā dots 3.3.PIELIKUMA tabulās un grafikos.

Salīdzinājumā ar pārējām prioritātēm šī prioritāte izceļas ar lielu nacionāla mēroga aktivitāšu īpatsvaru un attiecīgi ar mazāko teritoriālo aktivitāšu īpatsvaru (52,8% no pieejamā finansējuma).

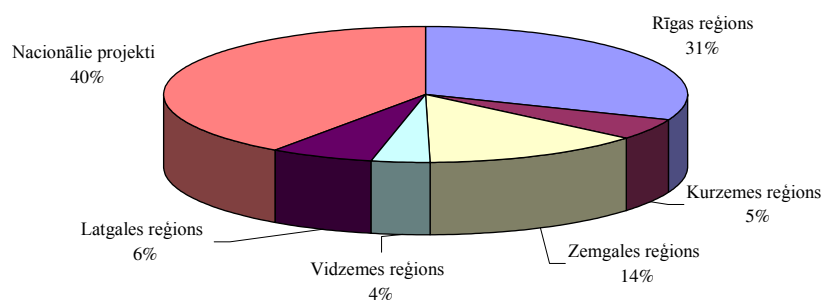
Saskaņā ar ES SF Vadības informācijas sistēmas datiem 3.prioritātes ietvaros pavisam kopā apstiprināts 2868 projekti ar kopīgo publisko finansējumu 126'034'035 LVL apjomā.

Nacionālā mēroga projektiem 3.prioritātes ietvaros ir piešķirti 40% finansējuma. VPD 3.prioritātes absolūtā finansējuma sadalījumā lielākais īpatsvars starp reģioniem ir Rīgas reģionam (31%). Šajā prioritātē Latgales reģionam nav ne mazākais absolūtais finansējums, ne arī mazākais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem. 3.prioritātē mazāko absolūtā finansējuma apjomu ir piesaistījis Vidzemes reģions, tad seko Kurzemes reģions.

4.3.2.tabula. Apstiprināto 3.prioritātes aktivitāšu finansējuma sadalījums starp plānošanas reģioniem

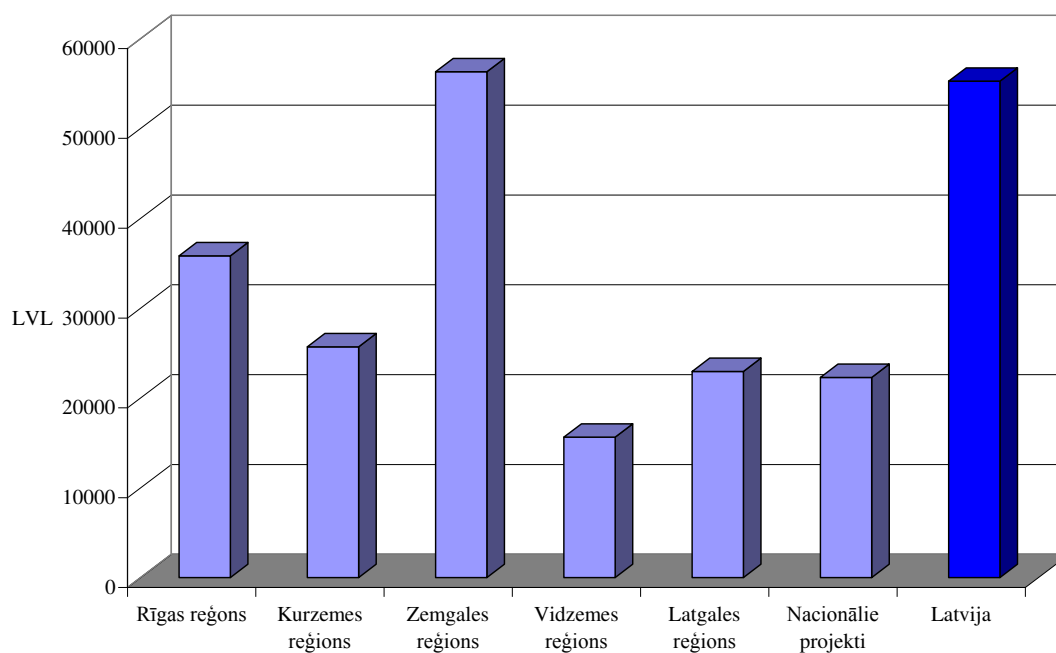
	Publiskais finansējums, tūkst. LVL	Publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem, LVL
Rīgas reģions	39 240	35 813
Kurzemes reģions	6 173	25 684
Zemgales reģions	17 229	56 295
Vidzemes reģions	4 448	15 627
Latgales reģions	8 133	22 939
Nacionāla mēroga projekti	50 811	22 273
<i>Latvija</i>	<i>126 034</i>	<i>55 246</i>

4.3.1.attēls. 3.prioritātē piešķirtā publiskā finansējuma sadalījums starp plānošanas reģioniem

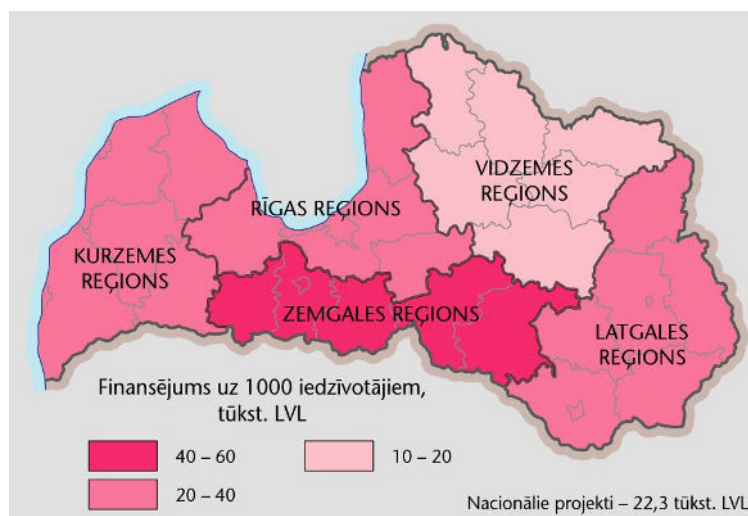

Ja apskata relatīvo finansējumu(uz 1000 iedzīvotājiem), tad 3.prioritātē kopumā lielākais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem ir Zemgales reģionā (56,3 tūkstoši latu), bet mazākais Vidzemes reģionā (15,6 tūkstoši latu).

4.3.2.attēls. 3.prioritātes finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos

4.3.3.attēls. 3.prioritātes finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos

4.4. 4.PRIORITĀTE

4.prioritātes „Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana” ietvaros ir paredzēti 11 pasākumi, kas nosacīti iedalāmi divās lielās grupās:

- **Pasākumi (4.a apakšprioritāte), kas tiek finansēti no Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF):**
 - 4.1.pasākums. Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos.
 - 4.2.pasākums. Atbalsts jaunajiem zemniekiem
 - 4.3.pasākums. Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana
 - 4.4.pasākums. Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana
 - 4.5.pasākums. Mežsaimniecības attīstība
 - 4.6.pasākums. Vietējo rīcību attīstība (iniciatīvas "LEADER +" veida pasākums)
 - 4.7.pasākums. Apmācības
- **Pasākumi (4.b apakšprioritāte), kas tiek finansēti no Zivsaimniecības vadības finansēšanas instrumenta (ZVFI):**
 - 4.8.pasākums. Zvejas intensitātes sabalansēšana
 - 4.9.pasākums. Flotes atjaunošana un zvejas kuģu modernizēšana
 - 4.10.pasākums. Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga, zvejas ostu aprīkojuma un akvakultūras attīstība
 - 4.11.pasākums. Piekrastes zvejas attīstība, sociālekonomiskie pasākumi, atbalsts zvejas pagaidu pārtraukšanai un citas finansiālas kompensācijas, jaunu noieta tirgu apgūšanas veicināšana un atbalsts ražotāju organizācijām

Kopējais prioritātei sākotnēji plānotais publiskais finansējums bija 180'851'128 EUR (127'102'173 LVL), tai skaitā 137'956'335 EUR (96'955'712 LVL) ir ELVGF fonda finansējums un attiecīgas Latvijas publiskais līdzfinansējums, 42'894'793 EUR (30'146'461 LVL) ir ZVFI finansējums un attiecīgais Latvijas publiskais finansējums.

Saskaņā ar Finanšu ministrijas informāciju (uz 31.05.2008.) kopējais pieejamais finansējums bez virssaistībām 4.prioritātē ir 120'398'152 LVL (ELVGF – 96'956'264 LVL, ZVFI – 23'441'888 LVL).

4.prioritātes īstenošanas vadībā iesaistītās institūcijas uzskaitītas 4.4.1.tabulā.

4.4.1.tabula. VPD 4.prioritātes īstenošanas vadībā iesaistītās institūcijas

Vadošā iestāde	1.līmeņa starpniekinstitūcija	2.līmeņa starpniekinstitūcija	Grantu shēmas apsaimniekotājs
FM	ZM	LAD	-

Projektu skaita un piešķirtā finansējuma sadalījums pa reģioniem katrā pasākumā un prioritātē kopā dots 3.4.PIELIKUMA tabulās un grafikos.

4.a prioritāte

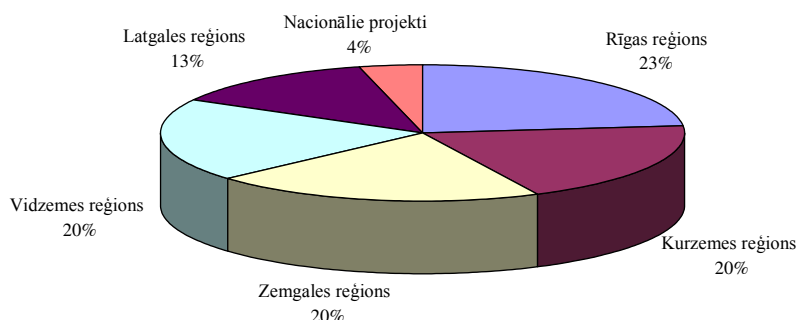
Saskaņā ar ES SF Vadības informācijas sistēmas datiem 4.a prioritātes (4. prioritātes ELVGF finansējuma daļa) ietvaros pavisam kopā apstiprināti 3730 projekti ar kopīgo publisko finansējumu 109 126 709 LVL apjomā. Šajā prioritātē visas aktivitātes (100%) vērtējamas kā aktivitātes ar teritoriālu darbības rezultātu. Taču šajās aktivitātēs arī tiek īstenoti projekti, kam ir nacionāls mērogs (rezultāts ietekmē visus reģionus, ne tikai konkrēto teritoriju).

VPD 4.a prioritātes absolūtā finansējuma sadalījumā salīdzinājumā ar citām prioritātēm ir vērojams salīdzinoši vienmērīgākais sadalījums starp reģioniem. Tomēr arī šajā lauksaimniecības prioritātē lielākais absolūtais finansējums ir Rīgas reģionam (23%), mazākais ir Latgales reģionam – 13%, pārējiem trīs reģioniem ir 20% katram, nacionāliem projektiem piešķirti 4% finansējuma.

4.4.2.tabula. 4a.prioritātes aktivitātēs piešķirtā publiskā finansējuma sadalījums starp plānošanas reģioniem

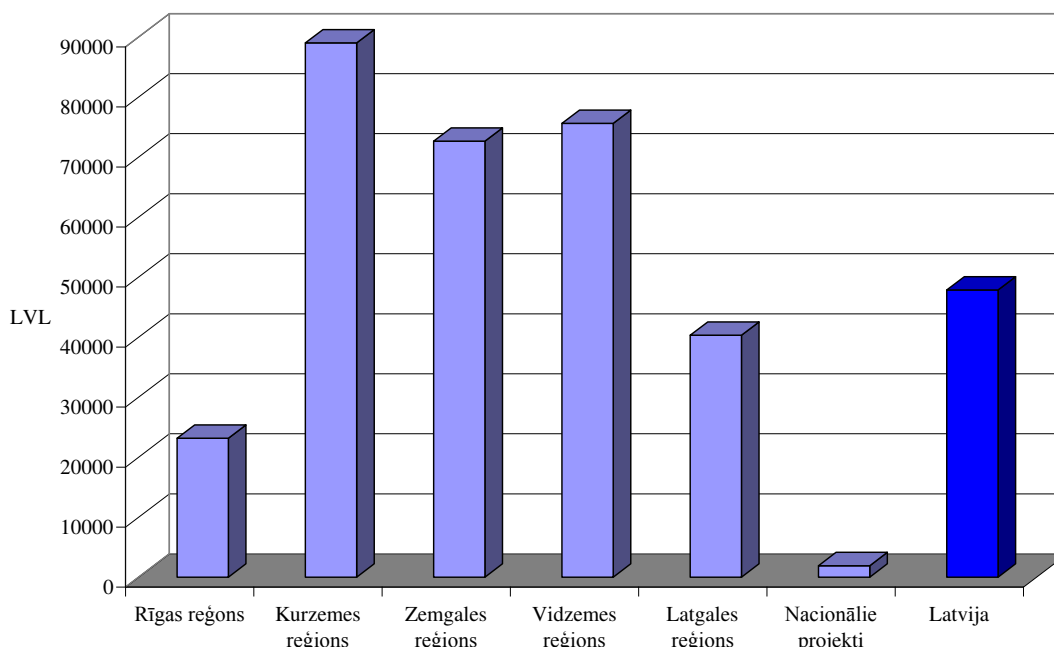
	Publiskais finansējums, tūkst. LVL	Publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem, LVL
Rīgas reģions	25 359	23 145
Kurzemes reģions	21 387	88 983
Zemgales reģions	22 227	72 624
Vidzemes reģions	215 156	75 582
Latgales reģions	14 285	40 290
Nacionāla mēroga projekti	4 353	1 908
<i>Latvija</i>	<i>109 128</i>	<i>47 835</i>

4.4.1.attēls. 4.a prioritātes finansējuma sadalījums starp plānošanas reģioniem

Savukārt, ja apskata relatīvo finansējumu, tad 4a.prioritātē kopumā lielākais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem ir Kurzemes reģionā (89 tūkstoši latu), bet mazākais Rīgas reģionā (23 tūkstoši latu).

4.4.2 attēls. 4a.prioritātes finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos, LVL

Pielikumā doti dati par katru prioritātes pasākumu atsevišķi. Kopumā ELVGF līdzfinansētajā 4.prioritātes daļā tika iesniegts 4351 projektu pieteikums un 86% no tiem saņēmuši atbalstu. Reģionu griezumā salīdzinoši līdzīgs un augsts atbalstīto (sekmīgo) projektu īpatsvars ir četros reģionos (86-88%), bet Rīgas reģionā atbalstīti 76% pieteikto projektu.

Rīgas reģions izceļas ar lielāko vidējo finansējumu uz vienu projektu. Tas skaidrojams ar šī reģiona salīdzinoši lielo piesaistīto finansējuma apjomu (45%) pasākuma „Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana” ietvaros.

Reģionālo aktivitāti šajā prioritātē veicina tas, ka LAD ir teritoriālās struktūrvienības un ka visos rajonos darbojas LLKIC lauku konsultāciju biroji. LAD centrālais aparāts atrodas Rīgā, bet deviņu teritoriālo struktūrvienību izvietojums ir šāds: Austrumlatgales - Rēzeknē (Rēzeknes un Ludzas rajoni), Dienvidkurzemes - Saldū (Saldus, Kuldīgas, Liepājas rajoni), Dienvidlatgales - Preiļos (Preiļu, Krāslavas un Daugavpils rajoni), Lielrīgas - Ogrē (Rīgas, Ogres, Aizkraukles rajoni), Viduslatvijas - Jēkabpilī (Jēkabpils un Madonas rajoni), Zemgales - Jelgavā (Jelgavas, Dobeles un Bauskas rajoni), Ziemeļaustrumu - Gulbenē (Gulbenes, Alūksnes un Balvu rajoni), Ziemeļkurzemes - Talsos (Talsu, Tukuma un Ventspils rajoni), Ziemeļvidzemes - Valmierā (Valmieras, Cēsu, Limbažu un Valkas rajoni).

Tomēr situācija liecina, ka vājākais Latgales reģions, kura attīstībā lauksaimniecībai ir liela nozīme ir piesaistījis zemāko absolūto un vienu no zemākajiem relatīvajiem finansējumiem. Arī šajā prioritātē lietderīga būtu reģionālā diferencēšana, piemēram,

attiecībā uz pārstrādes uzņēmumu atbalstu Rīgas reģionam nevajadzētu būt mērķa reģionam, vai arī tam vajadzētu būt reģionam ar mazāku atbalsta intensitāti.

Izsverot iespējas piešķirt reģionālās kvotas analizētajā periodā Zemkopības ministrija tās neatbalstīja, jo nacionālo subsīdiu piešķiršanā līdz tam bija mēģinājums ieviest teritoriālas kvotas. Tomēr tik un tā Latgales reģions subsīdijas apguva vissliktāk un atlikums tika piešķirts tiem, kas spēja paņemt, jo vajadzēja iekļauties budžeta gada termiņos. Tā kā var uzskatīt, ka fondu apgūvē ir uzkrāta vērtīga pieredze un termiņi nākošajā periodā nebūs tik saspringti, jaunajā plānošanas periodā atsevišķās aktivitātēs ir paredzēts piešķirt finanšu apjoma kvotas teritoriālajām vienībām. Jāpiezīmē, ka ZM un LAD teritoriālai analīzei izmanto dalījumu deviņās teritoriālās vienībās un attiecīgi šīs kvotas būs noteiktas katrai no deviņām vienībām.

Attiecībā uz lauku attīstību analizētajā plānošanas periodā VPD īstenoto pasākumu finansējums nav vienīgais. Arī „Latvijas Lauku attīstības plāna Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.-2006.gadam” (turpmāk LAP) ietvaros ir paredzēts publiskais finansējums no ES ELVGF Garantiju daļas un valsts budžeta. VPD ietvaros paredzētais publiskais finansējums lauku attīstībai (4.1.-4.7.pasākumi) ir 96,96 miljoni LVL. Laikā no 2004.gada līdz 2006.gadam kopējais sabiedriskais finansējums LAP ietvaros ieviešamajiem pasākumiem ir 288,236 miljoni LVL (no kuriem ir 230,589 LVL ir ELVGF Garantiju daļas ieguldījums²⁴).

Tātad šajā periodā lauku attīstībai lielāks finansējuma apjoms ir ārpus VPD īstenošanas. LAP īstenošanai paredzētais finansējums ir 3 reizes lielāks nekā VPD 4.prioritātes 4.1.-4.7. lauku attīstības pasākumu īstenošanai.

4.b prioritāte

Nemot vērā reģionu ģeogrāfisko izvietojumu pret jūras piekrasti, 4.prioritātes 4.8-4.11.pasākumu, kas tiek līdzfinansēti no ZVFI, finansējums pamatā vērsts uz Rīgas un Kurzemes reģioniem.

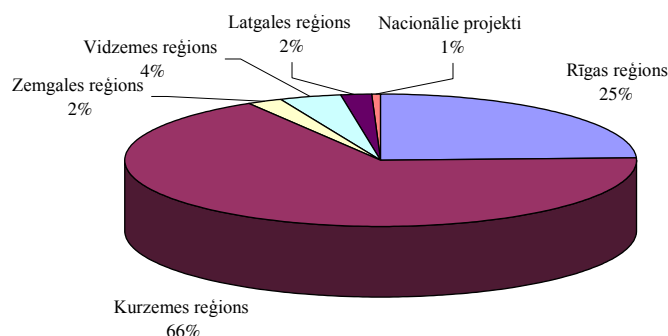
4.4.3.tabula. . 4b.prioritātes aktivitātēs piešķirtā publiskā finansējuma sadalījums starp plānošanas reģioniem

	Publiskais finansējums kopā, tūkst. LVL	Publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem, LVL
Rīgas reģions	6 313	5 762
Kurzemes reģions	17 211	71 610
Zemgales reģions	582	1 901
Vidzemes reģions	1 016	3 569
Latgales reģions	493	1 390
Nacionāla mēroga projekti	135	59
<i>Latvija</i>	<i>25 750</i>	<i>11 287</i>

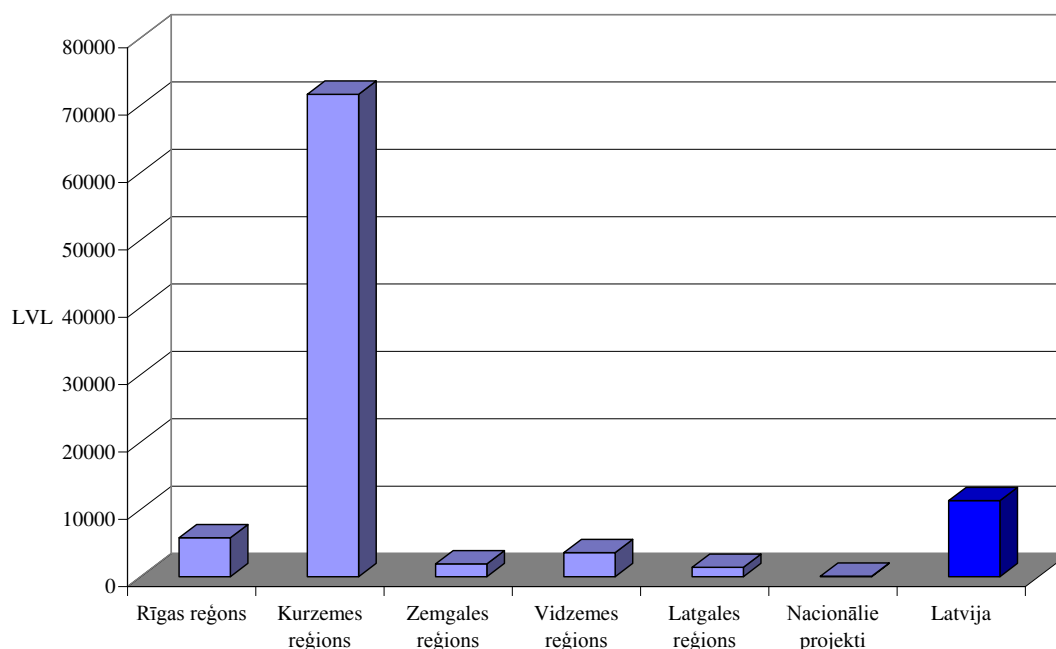
²⁴ Latvijas Lauku attīstības plāna Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.-2006.gadam

Kurzemes reģionā ir piesaistīti 66% pasākumu finansējuma un Rīgas reģionā – 24%. To, ka Kurzemes reģionā ir lielākais finansējuma apjoms, pamato tas, ka reģionā ir lielākais ostu skaits, pie tam arī divas lielās ostas – Liepāja un Ventspils. Kaut gan Kurzemes reģiona pārstāvji atzīmējuši, ka ostu, sevišķi mazo ostu attīstībai, vēl nepieciešami resursi.

4.4.3.attēls. 4.b prioritātes piešķirtā finansējuma sadalījums starp plānošanas reģioniem

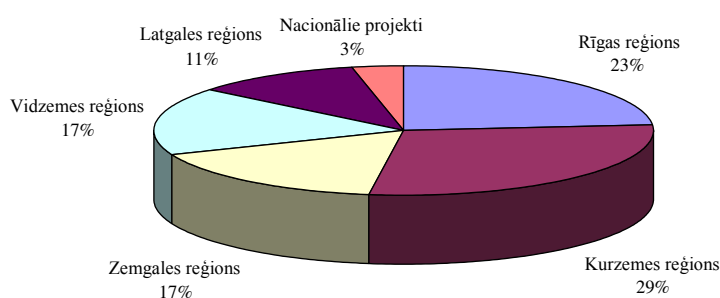
4.4.4.attēls. 4.b prioritātes finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos, LVL

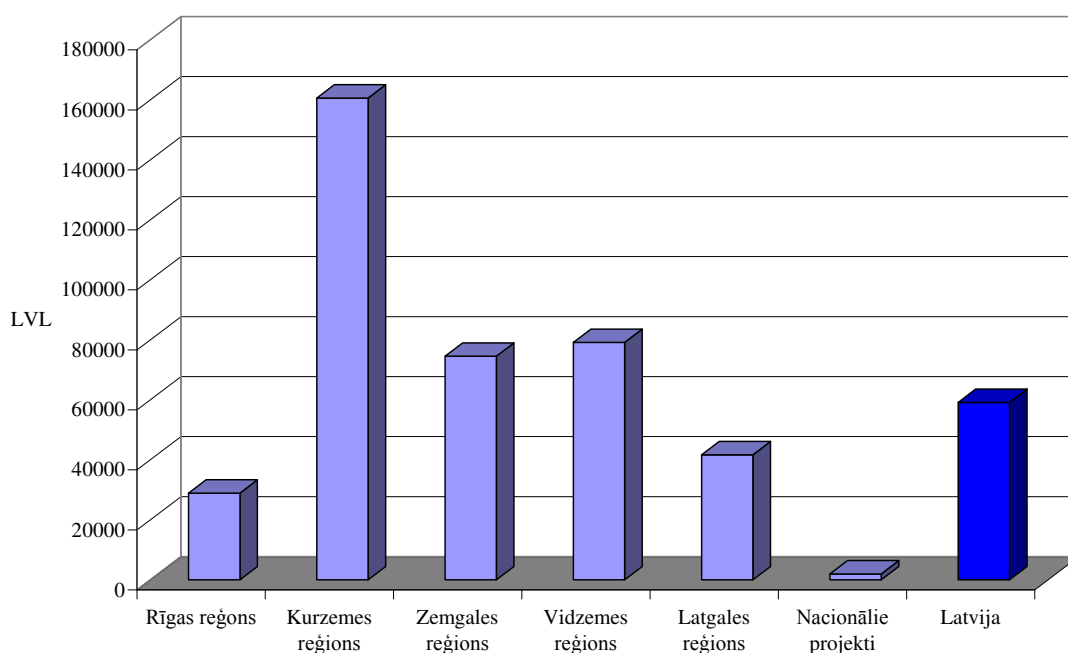
4.prioritāte kopā

Ceturtajā prioritātē kopā nacionālā mēroga projektiem ir piešķirti 3% finansējuma. Šajā prioritātē gan lielākais absolūtais finansējuma apjoms, gan arī finansējums uz 1000 iedzīvotājiem ir Kurzemes reģionā. Mazākais absolūtais finansējums ir Latgales reģionā, savukārt mazākais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem ir Rīgas reģionā. Ņemot vērā finansējuma sadalījumu šīs prioritāte ietvaros vislielāko pozitīvo ietekmi jutīs Kurzemes reģions.

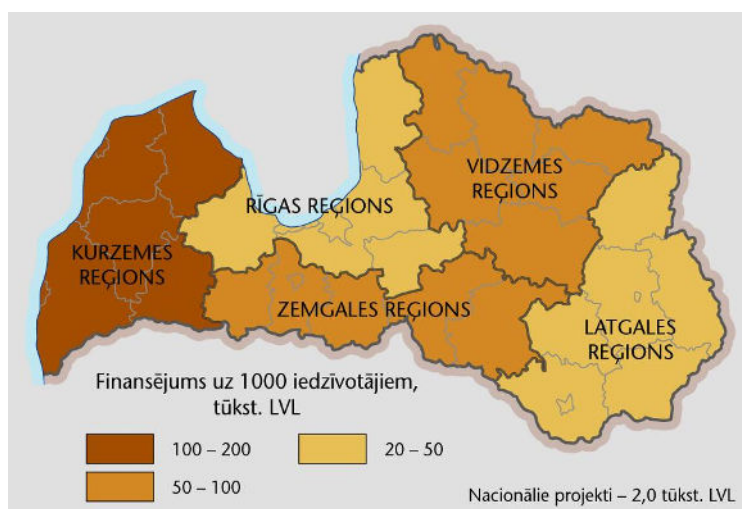
4.4.5.attēls. 4. prioritātē piešķirtā finansējuma sadalījums pa plānošanas reģioniem

4.4.6.attēls. 4. prioritātes finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos

4.4.7.attēls. 4. prioritātes finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos

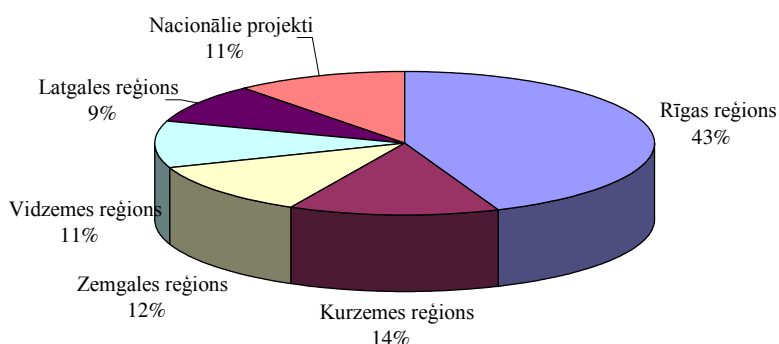
4.5. VPD FINANSĒJUMA SADALĪJUMS PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM

No ES SF Vadības informācijas sistēmas iegūto datu²⁵ analīze liecina, 2004.-2006.gada plānošanas perioda īstenošanā līdz 2008.gada 1.jūnijam VPD četru prioritāšu ietvaros ir apstiprināts (piešķirts) publiskais finansējums 675,44 miljonu LVL kopapjomā, šis apjoms arī izmantots analizējot finansējuma sadalījumu pa reģioniem. Jāpiebilst, ka šajā apjomā ir iekļauts arī tāds piešķirums, par ko vēlāk nav noslēgti līgumi vai arī līgumi ir laužti. Saskaņā ar Finanšu ministrijas informāciju uz 2008.gada 31.maiju līgumi bija noslēgti par projektiem ar 636,87 miljoni latu publisko finansējumu (skat. 1.-4.tabulu 2.PIELIKUMĀ).

Apkopojot kopā datus par katras prioritātes sadalījumu pa plānošanas reģioniem, var iegūt gan absolūto apstiprināto (piešķirto) publisko finansējuma apjomu katrā reģionā, gan arī finansējumu uz 1000 iedzīvotājiem katrā reģionā (3.5.PIELIKUMS). 4.5.1.-4.5.3.attēlos redzams kopējā finansējuma sadalījums pa reģioniem, savukārt 4.5.4-4.5.5.attēli atspoguļo salīdzinošo finansējumu uz 1000 iedzīvotājiem reģionos.

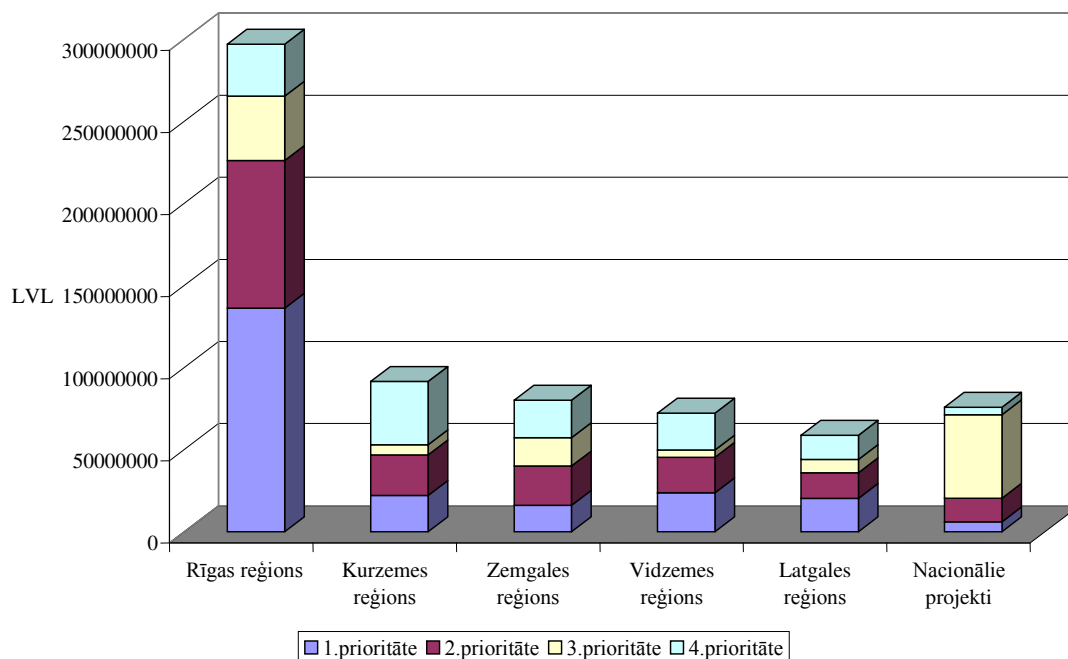
Četru prioritāšu ietvaros 11% no piešķirtā finansējuma ir nacionāla mēroga projektiem – tie ir gan projekti aktivitātēs, kas visas klasificētas kā nacionāla mēroga aktivitātes, gan arī daļā teritoriālo aktivitāšu tiek īstenoti nacionālā mēroga projekti (rezultāts pozitīvi ietekmē visas valsts teritoriju). Datu apkopojums un analīze liecina, ka piešķirtā finansējuma lielākais absolūtais apjoms VPD ietvaros ir vērsts uz Rīgas reģionu (43% jeb 297,04 miljoni latu), mazākais – uz Latgales reģionu (9% jeb 75,73 miljoni latu).

*4.5.1. attēls. VPD aktivitātēs piešķirtā publiskā finansējuma sadalījums pa plānošanas reģioniem, %
(aprēķini pēc ES SF VIS datiem)*

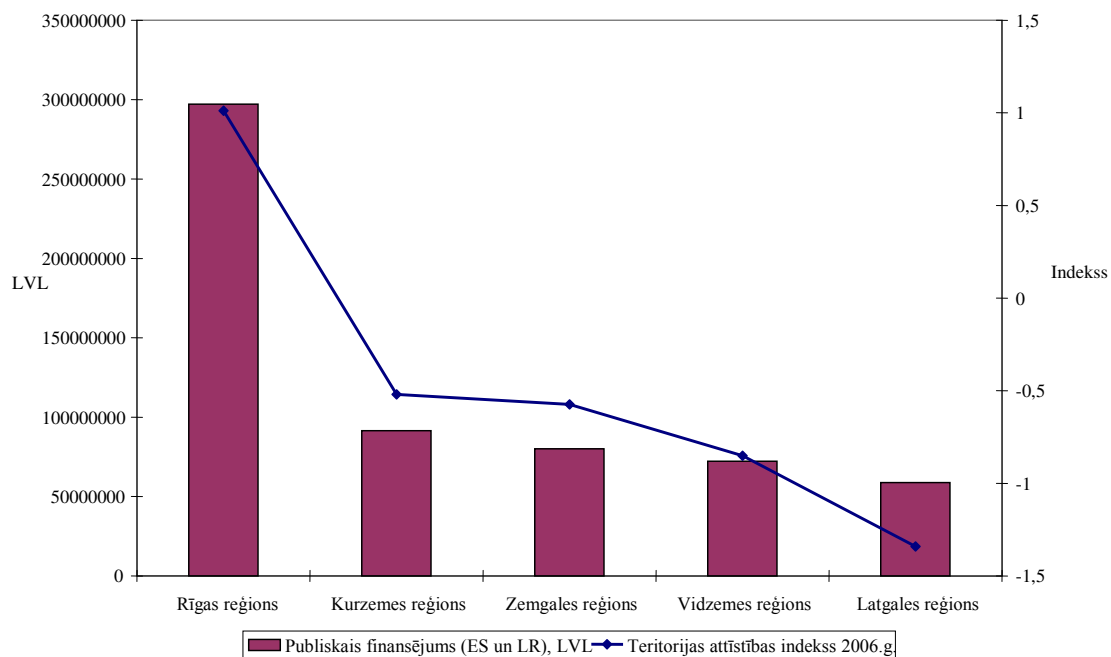
²⁵ Izmantotas sistēmas ģenerētās atskaites par apstiprinātajiem projektiem reģionu griezumā sadalījumā pa institūcijām (2.līmeņa starpniekinstitūciju un grantu shēmu apsaimniekotāji).

4.5.2.attēls. VPD aktivitātēs piešķirtais publiskais finansējums plānošanas reģionos pa prioritātēm, LVL

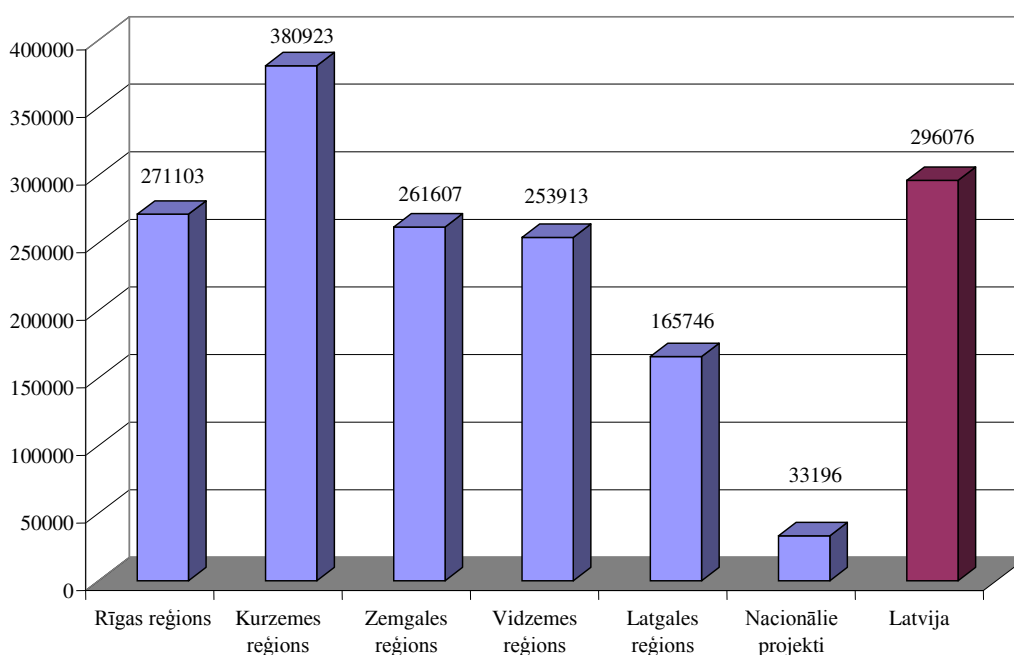
Vērojama tieša sakarība starp piesaistītā (piešķirtā) finansējuma apjomu un reģiona teritorijas attīstības indeksu – jo augstāks teritorijas sociālekonomiskās attīstības līmenis, jo lielāks piesaistītā finansējuma apjoms. Tas uzskatāmi redzams 4.5.3.attēlā.

4.5.3. attēls. Piešķirtais publiskais finansējums VPD četrās prioritātēs un plānošanas reģionu teritorijas attīstības indekss

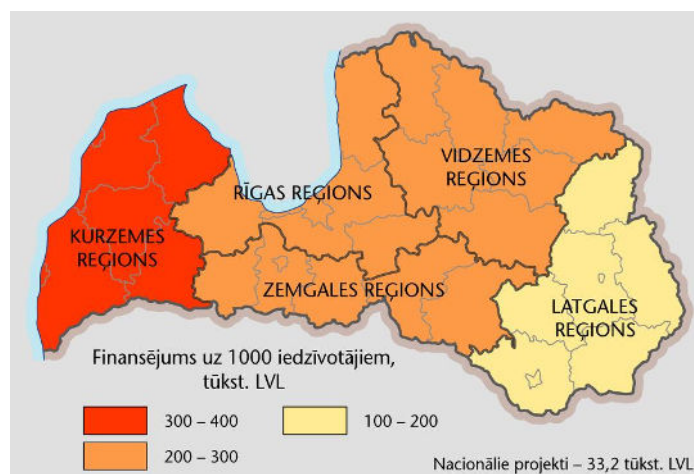

Objektīvāks par iepriekšminēto ir reģionu salīdzinājums pēc finansējuma apjoma uz iedzīvotāju skaitu. Caurmērā Latvijā šis finansējums četrās prioritātēs ir 296,08 tūkstoši LVL uz 1000 iedzīvotājiem. Lielākais finansējums ir piešķirts Kurzemes reģionam (380,92 tūkstoši LVL). Salīdzinoši līdzīgs finansējums ir Rīgas reģionam (271,10 tūkstoši LVL), Zemgales reģionam (261,61 tūkstoši LVL) un Vidzemes reģionam (253,91 tūkstoši LVL), bet izteikti mazākais finansējums ir Latgales reģionam (165,75 tūkstoši LVL). Starpība starp reģionu augstāko un zemāko rādītāju ir 2,3 reizes. Nacionāla mēroga projektu finansējums ir 33,20 tūkstoši latu uz 1000 valsts iedzīvotājiem.

4.5.4. attēls. VPD četru prioritāšu aktivitātēs piešķirtais publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos, LVL

4.5.5.attēls. VPD četru prioritāšu aktivitātēs piešķirtais publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos

Pieņemot, ka lielāks relatīvais finansējums spēj nodrošināt straujāku teritorijas attīstību, var secināt, ka VPD ietvaros paredzētais ES SF finansējums sekmē Kurzemes reģiona attīstības līmeņa paaugstināšanos un tuvināšanos Rīgas reģionam. Taču pēdējo gadu sociālekonomiskie statistikas dati liecina par Kurzemes reģiona ekonomisko pozīciju pavājināšanos. Mazākais finansējums nenodrošina Latgales reģiona straujāku attīstību un tuvināšanos citiem reģioniem. Līdz ar to var secināt, ka ES SF ietekmē atšķirība starp visvājāko Latvijas reģionu – Latgales plānošanas reģionu - un pārējiem Latvijas reģioniem palielināsies.

5. VPD UN ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA

Pamatojoties uz iepriekšējās tematiskās izvērtēšanas (2006.g.) izmantoto metodiku, kas balstās uz ekspertu grupas veiktu katras aktivitātes kvalitatīva rakstura izvērtējumu, visas prioritāšu aktivitātes ir sagrupētas divās grupās:

- Aktivitātes, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību;
- Aktivitātes, kam ilgtspējīgas attīstības sekmēšana nav izteikta.

Novērtējumā par pamatu ņemts kritērijs, vai aktivitātes finansējums vērsts uz attīstības vides uzlabošanu (investīcijas publiskajā infrastruktūrā, zināšanās, programmās, pētījumos, institucionālā atbalstā), vai arī finansējums tiek piešķirts ekonomikas subjektam, kaut kādā ziņā aizstājot privātos ieguldījumus. Var piekrist, ka šādā novērtējumā pastāv zināma subjektivitāte, taču arī piedāvātais grupējums nav izteikti polārs (ir vai nav ilgtspējība), bet gan - aktivitātes, kam ir izteikta ilgtspējīgas attīstības sekmēšana un aktivitātes, kam ilgtspējīgas attīstības sekmēšana nav izteikta.

Šīs analīzes rezultātā:

- 1) 1.prioritātes visas aktivitātes novērtētas kā aktivitātes, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību;
- 2) 2.prioritātes ietvaros septiņas aktivitātes - 2.2.2. (GS), 2.2.3. (GS), 2.4.1. (NP), 2.4.2. (NP), 2.4.3. (NP), 2.5.1. (NP), 2.5.2. (NP) novērtētas kā aktivitātes, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību;
- 3) 3.prioritātes ietvaros 23 aktivitātes - 3.1.4. (NP), 3.1.5.1. (NP), 3.1.5.2. (APK), 3.1.5.3. (GS), 3.2.1. (APK), 3.2.2. (NP), 3.2.3.1. (NP), 3.2.3.2. (APK), 3.2.4.1. (NP), 3.2.4.2. (APK), 3.2.5.1. (APK), 3.2.5.3. (APK), 3.2.6.1. (NP), 3.2.7.1. (NP), 3.2.7.2. (APK), 3.3.1.1. (GS), 3.3.3. (GS), 3.3.4. (GS), 3.3.5.1. (GS), 3.3.5.2. (GS), 3.3.6.1. (APK), 3.3.6.2. (APK), 3.3.7. (APK) novērtētas kā aktivitātes, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību;
- 4) 4.prioritātes ietvaros astoņas aktivitātes – 4.4.4. (APK), 4.4.6. (NP), 4.5.3. (APK), 4.6.2. (NP), 4.7.1. (NP), 4.10.2. (APK), 4.11.2. (APK), 4.11.4. (APK) novērtētas kā aktivitātes, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību.

Attiecīgi kopīgais pieejamais finansējums un tā daļa, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību katrā prioritātē un visās četrās prioritātēs kopā ir atspoguļots 5.1.tabulā un 5.1.attēlā.

Balstoties uz FM datiem par pieejamo publisko finansējumu prioritāšu ietvaros veiktā analīze liecina, ka VPD četrās prioritātēs kopā 58% publiskā finansējuma paredzēti aktivitātēm, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību, bet 42% - aktivitātēm, kam nav izteikta ilgtspējīgas attīstības sekmēšana. Tādējādi finansējuma sadalījumā aktivitātēm ar izteiktu ilgtspējīgas attīstības sekmēšanu ir pārsvars.

5.1.tabula. Pieejamais finansējums aktivitātēm VPD prioritātēs, kas izteikti nodrošina ilgspējīgu attīstību

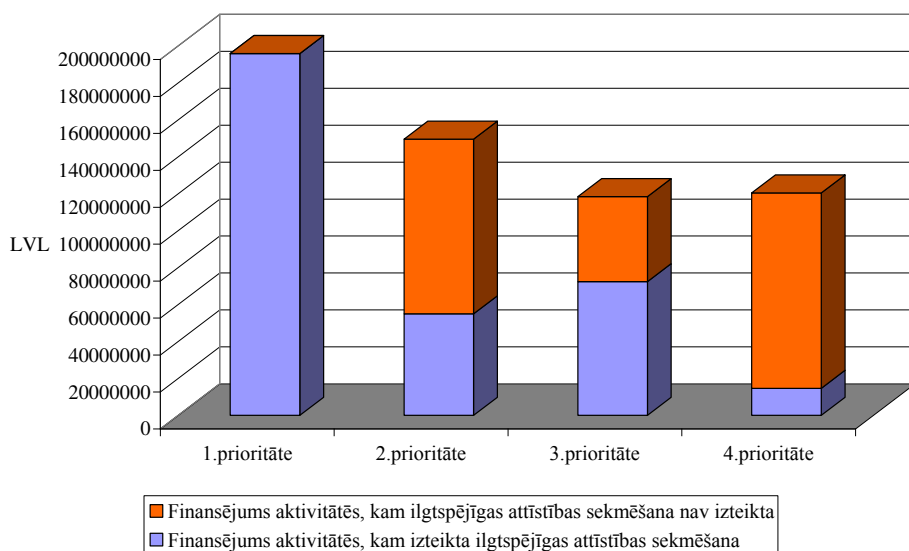
	Kopīgais pieejamais publiskais finansējums, tūkst. LVL	Publiskais finansējums aktivitātēs, kas izteikti nodrošina ilgspējīgu attīstību, LVL	Izteikti ilgspējīgo aktivitāšu finansējuma īpatsvars, %
1.prioritāte	195 864	195 864	100
2.prioritāte	149 523	54 903	37
3.prioritāte	118 391	72 384	61
4.prioritāte	120 398	14 604	12
Kopā	584 176	337 755	58

Aprēķini pēc FM atskaites „ES struktūrfondu ieviešanas progress uz 31.05.2008.”, kopējais pieejamais finansējums (bez virssaistībām)

*1., 2.prioritātes kopējā summa ņemta kā atskaitē norādīto pasākumu summa

**Lai iekļautu aktivitātes 4.4.4., 4.4.6., 4.5.3. izmantoti dati par finansējumu noslēgtajiem līgumiem no ZM atskaites uz 31.05.2008., jo dati par pieejamo finansējumu iegūstami tikai kopā pasākumā.

5.1.attēls. VPD pieejamā publiskā finansējuma sadalījums pēc ilgspējīgas attīstības sekmēšanas prioritātēs

Izvērtējot prioritātes atsevišķi, redzams, ka aktivitāšu saistība ar ilgspējīgas attīstības sekmēšanu pa prioritātēm ir atšķirīga. 1.prioritātē visas aktivitātes novērtētas kā ilgspējīgu attīstību sekmējošas, 3.prioritātē izteikti ilgspējīgo aktivitāšu īpatsvars ir pārsniedz to, kas mazāk nodrošina ilgspējīgu attīstību. 2.prioritātē ir otrādi – mazāk ilgspējīgo aktivitāšu finansējuma īpatsvars ir lielāks, savukārt 4.prioritātē ir mazākais izteikti ilgspējīgo aktivitāšu īpatsvars.

6. REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS KOMPONENTE VPD ĪSTENOŠANĀ

6.1. VPD PRIORITĀŠU UN PLĀNOŠANAS REĢIONU ATTĪSTĪBAS MĒRĶU SAVSTARPĒJĀ SASAISTE

Reģionālās attīstības politikas īstenošanā būtiska nozīmē ir tam, ka valsts nozaru, sektoru un jomu attīstības plānošanā tiek iekļauta teritoriālā dimensija (dalījums) un ka nozaru plāni tiek saskaņoti ar reģionu attīstības dokumentiem.

2004.-2006.gada plānošanas perioda īstenošanas laikā katrā plānošanas reģionā ir atšķirīga plānošanas dokumentu bāze. Plānošanas reģionu attīstības plānošanas programmiskie dokumenti ir pieņemti dažādos laikos, to struktūra ir atšķirīga un tādēļ tie ir savstarpēji grūti salīdzināmi. Bez tam plānošanas reģionu programmiskie dokumenti (programmas, stratēģijas) ir salīdzinoši vispārīgi un ļoti plaši. Zināmā mērā tas saistīts ar attiecīgā perioda plānošanas reģionu veidošanas principu (tos veidoja vietējo pašvaldību pārstāvji, tāpēc plānošanā nereti dominē pašvaldību vietēja mēroga interešu summa, nevis reģionāla mēroga skatījums) un ar plānošanas reģioniem noteikto mazo kompetenci (to funkcija praktiski bija tikai attīstības plānošana). 2007.-2013.gada plānošanas periodā plānošanas reģionu statuss ir stiprināts un to kompetence pamazām tiek paplašināta.

Attiecībā uz 2004.-2006.gada plānošanas perioda plānošanas reģionu mēroga attīstības plānošanas dokumentiem plānošanas Latvijas reģionos bija šāda situācija:

- 1) Rīgas plānošanas reģionā – „Rīgas reģiona attīstības programma (2005.-2011.)”;
- 2) Kurzemes plānošanas reģionā bija konceptuāli apstiprināta Kurzemes reģiona telpiskās attīstības stratēģija;
- 3) Zemgales plānošanas reģionā - “Zemgales plānošanas reģiona attīstības stratēģija (2003 – 2013)”;
- 4) Vidzemes plānošanas reģionā - “Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma”;
- 5) Latgales plānošanas reģionā - Latgales attīstības plāns.

Latgales, Vidzemes un Zemgales reģionu attīstības dokumenti bija pieņemti pirms VPD pieņemšanas. Rīgas reģiona attīstības programma pieņemta laikā, kad VPD jau bija apstiprināts, bet, Kurzemes plānošanas reģions bija vienīgais, kura attīstības programma analizētajā periodā nebija apstiprināta, bet reģionā bija tikai konceptuāli apstiprināta attīstības stratēģija, kas vairāk vērsta uz telpisko attīstību.

Turpinājumā uzskaitītas plānošanas reģionu attīstības prioritātes, kādas tās bija 2004.-2006.gada plānošanas periodā, bet 4.PIELIKUMĀ uzrādīti reģionu izvirzītie uzdevumi (vai rīcības virzieni) atbilstoši VPD aktivitātēm²⁶.

2005.gada janvārī apstiprinātā „**Rīgas reģiona attīstības programma (2005 – 2011)**” ietver šādus mērķus:

- Augsta cilvēkresursu kvalitāte un attīstība;
- Ērta reģiona starptautiskā un vietējā sasniedzamība;
- Konkurētspējīga tautsaimniecība, daudzveidīga un aktīva uzņēmējdarbība;

²⁶ Šajā sadaļā izmantoti 2006.gada tematiskās izvērtēšanas materiāli

- Augstas kvalitātes dzīves vide;
- Rīgas reģiona lomas un ietekmes pieaugums nacionālā un starptautiskā līmenī.

Katrs mērķis papildināts ar rīcības virzieniem, kas katrs izvērsti ar uzdevumiem. Tā kā reģiona attīstības programmas izstrāde notika, kad jau VPD bija pieņemts, pie katra uzdevuma izvērstās rīcības programmas norādīta arī attiecīgā VPD aktivitāte, kas saistīta ar izvirzītā uzdevuma saturu.

2003.gada 30.septembrī apstiprinātā **“Zemgales plānošanas reģiona attīstības stratēģija (2003 – 2013)”** ietver šādas attīstības prioritātes:

- Cilvēkresursu attīstība.
- Zemgales teritorijas ilgtspējīga un līdzsvarota attīstība.
- Ekonomikas attīstības dažādošana.
- Lauksaimniecības un lauku attīstība.

Katra prioritāte papildināta ar attīstības virzieniem un galvenajām aktivitātēm.

2002.gada 6.novembrī apstiprinātā **“Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma”** (mērķi īsa termiņa līdz 7 gadiem un ilgtermiņa līdz 15 gadiem) ietver šādus vispārējos attīstības virzienus:

- Ekonomikas attīstība un konkurētspējas veicināšana;
- Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana;
- Infrastruktūras attīstīšana;
- Vides kvalitātes uzlabošana un kultūrvides saglabāšana.

Atbilstoši šiem attīstības virzieniem izvirzītas šādas prioritātes:

- Reģiona konkurētspējas paaugstināšana;
- Uzņēmējdarbības aktivitātes palielināšana;
- Produktīvā sektora tālāka attīstība, kas virzīta uz arvien lielākas pievienotās vērtības radīšanu;
- Cilvēkresursu piesaistīšana reģionam;
- Izglītības iespēju uzlabošana, pielāgojot darba tirgus prasībām;
- Ar uzņēmējdarbību saistītas infrastruktūras attīstība;
- Kultūrvēsturiskā mantojuma, dabas bioloģiskās daudzveidības un reģionam raksturīgās ainavas saglabāšana.

Katras prioritātes ietvaros noteikts ilgtermiņa mērķis, īsa termiņa mērķi, kas savukārt katrs izvērsti ar formulētiem uzdevumiem.

2000.gada augustā apstiprinātais **„Latgales attīstības plāns”** (īstermiņa mērķi līdz 2006.gadam un ilgtermiņa mērķi līdz 2020.gadam) ietver šādus galvenos virzienus:

- *Produktīvā sektora attīstība:* lauksaimniecības un lielo uzņēmumu racionalizācija un modernizācija, orientējoties uz inovācijām un jauno ekonomikas modeli.
- *Cilvēkresursu attīstība:* Bezdarbnieku apmācība, profesionālās un augstākās izglītības pilnveidošana un sasaistīšana ar reģionālo uzņēmējdarbību, sabiedrības integrācija Latgalē, kā arī kultūras identitātes un atraktivitātes stiprināšana.
- *Infrastruktūra:* pieejamības nodrošināšana (no/uz Rīgu) kravu/pasažieru pārvadāšanai, t.sk. ceļā pavadītā laika samazināšana un labi aprīkotu industriālo zonu sagatavošana, lai veicinātu jaunu ekonomisko aktivitāšu attīstību.

Kurzemes reģionā 2004.-2006.gada plānošanas periodā līdz ar teritorijas plānojuma izstrādi notika arī attīstības programmas sagatavošana. Bet tā bija vienīgi 2004.gada jūlijā konceptuāli apstiprinātā **Kurzemes reģiona telpiskās attīstības stratēģija**, kur kā galvenie virzieni (dokumentā lietots termins – dzinūļi) izvirzīti:

- Spēcīgas un dinamiskas pilsētvides;
- Spožas un pieejamas lauku teritorijas;
- Augstas kvalitātes infrastruktūra.

Nemot vērā plānošanas reģionu vājo juridisko statusu analizējamā periodā, vērojams, ka minētie reģionu attīstības plānošanas dokumenti ir salīdzinoši ļoti vispārīgi un plaši. Plānošanas reģionu izvirzītie mērķi, galvenie attīstības virzieni vai prioritātes (reģionu attīstības dokumentiem ir atšķirīga struktūra) kopumā ļoti tieši atbilst VPD prioritātēm. Visos reģionu dokumentos uzsvēta ekonomikas un cilvēkresursu attīstības nepieciešamība. Attiecībā uz ilgtspējīgu attīstību (infrastruktūras attīstību) reģionu pieeja ir vairāk atšķirīga. Piemēram, Zemgales reģiona plānošanas dokumentā vispārīgi minēta teritorijas ilgtspējīga un līdzsvarota attīstība, bet Rīgas reģionā attīstības programmā konkrēti - ērta reģiona vietējā un starptautiskā sasniedzamība. Zemgales reģionā prioritāte ir lauksaimniecība un lauku attīstība, bet Rīgas reģions min augstas kvalitātes dzīves vidi.

Plānošanas dokumentu struktūrā nākošajā līmenī izvirzītie mērķi (rīcības virzieni vai uzdevumi) precīzāk raksturo situāciju, un sniedz iespēju identificēt, kādus reģioniem svarīgus jautājumus VPD nerisina (4.PIELIKUMS).

Apspriežot 2004.-2006.gada plānošanas perioda situāciju, plānošanas reģionu pārstāvji uzskata, ka vēl lielākas investīcijas ir nepieciešamas satiksmes infrastruktūrai – ceļiem. Reģionu prāt šajā periodā netiek risināts tāds būtisks jautājums, kā mājokļu jautājums. Rīgas reģions uzsvēris, ka arī cilvēkresursu attīstībā būtu nepieciešami lielāki ieguldījumi infrastruktūrā, Rīgas reģiona gadījumā nozīmīgi būtu ieguldījumi pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūrā. Kurzemes, Zemgales un Latgales reģioni uzsvēra, ka nav paredzēts finansējums uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūrai (uzņēmējdarbības atbalsta centri, biznesa inkubatori, tehnoloģiskie parki). Aktivitāšu ietvaros vajadzētu sekmēt publiskās privātās partnerības veidošanos. Zemgales reģionā bijis nepietiekams atbalsts veselības aprūpes infrastruktūrai. Vidzemes reģions plānojis lielāku atbalstu tūrisma attīstībai. Latgales reģionā aktuāla ir starptautiskās lidostas darbība²⁷.

Veicot izvērtējumu 2008.gadā, situācija attiecībā uz plānošanas reģionu attīstības plānošanas dokumentiem ir šāda:

- 1) Rīgas plānošanas reģionā spēkā ir Rīgas reģiona attīstības stratēģija (2005.-2020.), Rīgas reģiona attīstības programma (2005.-2011.), Rīgas plānošanas reģiona inovatīvās attīstības programma (2005.-2010.), Rīgas reģionā 2008.gadā ir uzsākta attīstības stratēģijas aktualizēšana. 2007.gadā ir apstiprināts reģiona teritorijas plānojums.

²⁷ Informācija no 2006.gada tematiskās izvērtēšanas

- 2) Kurzemes plānošanas reģionā joprojām nav apstiprināts programmiska rakstura attīstības plānošanas dokuments. 2008.gadā ir apstiprināts Kurzemes reģiona teritorijas plānojums.
- 3) Zemgales plānošanas reģionā Zemgales reģiona attīstības plāna ietvaros spēkā ir Zemgales plānošanas reģiona darbības plāns, Zemgales mūžizglītības plāns, Zemgales autoceļu attīstības programma, Zemgales nodarbinātības attīstības programma, Zemgales uzņēmējdarbības attīstības programma (2006.-2011.). 2007.gadā ir apstiprināts Zemgales reģiona teritorijas plānojums.
- 4) Vidzemes plānošanas reģionā apstiprināta Vidzemes reģiona attīstības programma (2007.-2013.), Vidzemes reģiona mūžizglītības attīstības rīcības plāns (2007.-2013.). 2007.gadā ir apstiprināts Vidzemes reģiona teritorijas plānojums.
- 5) Latgales plānošanas reģionā ir Latgales attīstības plāns un Latgales pilsētu attīstības programma. 2007.gadā apstiprināts Latgales reģiona teritorijas plānojums.

6.2. ES SF VADĪBAS INFORMĀCIJAS SISTĒMA

Lai nodrošinātu gan VPD iekļauto prasību par teritoriālo atšķirību problēmas ievērošanu un kontrolēšanu visā Programmas pasākumu īstenošanas laikā, ES struktūrfondu Vadības informācijas sistēmas ietvaros ir paredzēta katras aktivitātes projektu ieviešanas datu apkopošana sadalījumā pa reģioniem (pieci plānošanas reģioni un nacionālais mērogs). Šī operatīvā informācija par VPD īstenošanu Latvijas teritorijās ir ļoti būtiska arī nacionālās reģionālās politikas kontekstā.

Saskaņā ar MK noteikumiem Vadošā iestāde (Finanšu ministrija) izveido ES SF Vadības informācijas sistēmu (SF VIS) par VPD ieviešanas uzraudzību un nodrošina tās darbību. Sistēmas mērķi un uzdevumi ir nodrošināt struktūrfondu līdzekļu efektīvas izmantošanas kontroli un nodrošināt atbalstu struktūrfondu tālākas izmantošanas plānošanā, tā ir galvenais ES struktūrfondu finansēto aktivitāšu uzraudzības instruments. Visas institūcijas, kas administrē atklāto projektu konkursus un nacionālās programmas un kas apsaimnieko grantu shēmas, regulāri ievada SF Vadības informācijas sistēmā detalizētu informāciju par pieteiktajiem un apstiprinātajiem projektiem un to īstenošanas gaitu. Saskaņā ar sistēmas specifikāciju paredzēts, ka tā veido arī automātiskas atskaites par piešķirtā finansējuma un projektu skaita sadalījumu pa teritorijām un līdz ar to nodrošina operatīvas analīzes pamatu. Pirmajos plānošanas perioda gados sistēmas sarežģītības dēļ atskaites par situāciju teritoriālā griezumā vēl nevarēja izveidot. Pirmā plānošanas perioda īstenošanas noslēgumā ES SF VIS bija pieejami dati par situāciju plānošanas reģionos. Tomēr tie ir izmantojami tikai ar papildu pārvērtēšanu attiecībā uz aktivitātes rezultātu. Attiecīgi grupējot aktivitātes divās grupā (aktivitātes, kurām ir nacionāla mēroga darbības rezultāts, un aktivitātes, kurām darbības rezultāts izpaužas konkrētā teritorijā jeb teritoriālās aktivitātes) jāveic pārrēķini.

SF VIS teritoriālās atskaites ir pieejamas tikai par apstiprinātajiem projektiem, tas nozīmē, ka var iegūt informāciju par pieteikto projektu skaitu katrā prioritātē,

apstiprināto projektu skaitu, un par piešķirto publisko finansējumu. Savukārt dati par noslēgtajiem līgumiem netiek ģenerēti teritoriālajās atskaitēs.

SF VIS nepilnība ir tā, ka tā saturiski neveic projekta mēroga noteikšanu (nacionāls mērogs vai reģionāls mērogs). Lai arī atsevišķās aktivitātēs sistēmā ir ievadīti arī nacionāla mēroga projekti, ekspertu klasificētajās nacionāla mēroga aktivitātēs projekti sistēmā bija sadalīti pa reģioniem (visbiežāk Rīgas reģions).

SF VIS teritoriālās aktivitātes apkopo pa institūcijām (datus var iegūt gan caur 2.līmeņa starpniekinstitūciju, gan grantu shēmu apsaimniekotāju griezumā ģenerētām atskaitēm) un pa fondiem. Arī operatīvai informācijas atspoguļošanai www.esfondi.lv mājas lapā bija publicēta informācija par ES atsevišķo struktūrfondu sadalījumu pa reģioniem. Tomēr saturiski svarīgāka ir analīze pa prioritātēm.

Vērojami arī daži tehniskas dabas trūkumi. Piemēram, atskaites var ģenerēt pa pieprasītiem periodiem, bet izdrukās vai saglabātajos failos šie lietotāja uzstādītie periodi netiek norādīti. Institūciju ģenerētajās atskaitēs tiek lietota atšķirīga plānošanas reģionu secība. Vajadzētu konsekventi pieturēties pie vienas kārtības. Bieži vērojamas atskaites/tabulas (ne tikai no VIS, bet arī publicētas esfondi mājas lapā), kur pie skaitliskās informācijas nekur nav norādītas vienības. Problēmas rodas ar naudas vienībām (nav skaidrs EUR vai LVL). Kā likumu vajadzētu ievērot to, ka vai nu tabulas virsrakstā vai ailu nosaukumos vienmēr jābūt norādītām naudas vienībām.

Tā kā plānošanas reģioniem aktuāla ir sekošana operatīvai informācijai par situāciju savā reģionā, pie datu bāzes rekonstruēšanas vajadzētu nodrošināt, ka nerodas pārtraukumi pieejai pie informācijas, kā arī iespēju robežās ātri atjaunot pieeju. Plānošanas reģionu pārstāvji norādīja, ka 2008.gada pavasarī / vasarā jau vairākus mēnešus viņiem nav pieeja ES SF VIS.

Konkrētās tematiskās izvērtēšanas kontekstā būtisks ES SF VIS trūkums ir tas, ka nav pieejami iznākuma rādītāji sadalījumā pa reģioniem. 2004.-2006.gada plānošanas periodā, tas ir attaisnojams ar to, ka neviens VPD rezultatīvais rādītājs nav notiekts kādai teritorijai, bet tikai visai Latvijai. Taču nākotnē rezultatīvo rādītāju sadalījums pa reģioniem ir ļoti aktuāls. Šādu datu pieejamība sniegs iespēju spriest gan par sasniegtajiem rezultātiem reģionos, atšķirīgo projektu īstenošanas efektivitāti, un līdz ar to arī par ietekmi uz konkrētā reģiona attīstību.

Vēl viena aktualitāte 2007.-2013.gada plānošanas periodā ir attiecībā uz datu teritoriālo dalījumu. VSID (2007.-2013.g.) attiecībā uz reģionālo attīstību ir noteiktas divas horizontālās prioritātes: teritorijas līdzsvarota attīstība un Rīgas starptautiskā konkurētspēja. Šobrīd ES SF VIS teritoriālajam dalījumam izmanto piecus plānošanas reģionus. Attiecīgi Rīgas pilsēta ietilpst Rīgas plānošanas reģionā (vēl arī Jūrmala, Rīgas rajons, Ogres rajons, Limbažu rajons un Tukuma rajons). Taču, lai analizētu abas minētās horizontālās prioritātes teritoriālajam dalījumam vajadzētu izmantot sešus statistikas reģionus jeb NUTS 3 reģionus, kur atšķirībā no plānošanas reģioniem Rīgas plānošanas reģiona teritorijā ir Rīga un Pierīgas reģions. Jāpiebilst, ka oficiālie statistikas dati tiek apkopoti par sešiem statistikas jeb NUTS 3 reģioniem un nav nekādas problēmas tos apkopot arī pa plānošanas reģioniem.

6.3. TERITORIĀLIE KRITĒRIJI VĒRTĒŠANAS VADLĪNIJĀS

Ja ir nolemts, vai un uz kāda reģionālās politikas mērķa sasniegšanu ir vērsta konkrētā aktivitāte, tad ar attiecīgās aktivitātes vadlīnijām ir iespēja šo procesu virzīt:

- paredzot aktivitātes īstenošanu Nacionālās programmas veidā un tās ietvaros strikti pieturēties pie izvēlēta teritoriālā sadalījuma principa;
- nosakot atklāto projektu konkursu vai grantu shēmu vadlīnijās specifiskus vērtēšanas kritērijus, kas pieteikumiem dod papildus punktus, vai nu pēc teritorijas attīstības līmeņa, vai pēc kāda cita ar teritoriju saistīta rādītāja;
- paredzot sašaurinātu aktivitātes mērķa teritoriju.

Salīdzinot, nedaudz šajā periodā ir izmantota speciālu aktivitātes mērķa teritoriju noteikšana. Tas vērojams šādās aktivitātēs:

- VRAA grantu shēma īpaši atbalstāmajām teritorijām 2.prioritātē;
- atsevišķi LAD atklāto projektu konkursi tikai lauku teritorijām 4.prioritātē;
- daļēji pie šīs grupas var ieskaitīt arī lielāko daļu 4.b prioritātes aktivitātes, kas vērstas uz ostām;
- Rīgas satiksmes infrastruktūras aktivitātes 1.prioritātē.

Vadlīnijās iekļauto vērtēšanas kritēriju saturiska analīze liecina, ka attiecībā uz reģionālo attīstību pieeja ir ļoti formāla, un līdz ar to kopumā praktiski nenodrošina nekādu reģionālās attīstības aspektu ievērošanu.

Lielākajai daļai aktivitāšu vadlīnijās ir iekļauts šāds kvalitātes kritērijs ar mazu svaru: „Vai projekta pieteikums atbilst strukturālās politikas horizontālajiem mērķiem”, kur *reģionālā attīstība* uzskaitīta līdzās dzimumu līdztiesībai un informācijas sabiedrības veidošanai un attiecīgi tiek vērtēta kopā. Otrs biežāk sastopamais ar reģionālo attīstību saistītais kritērijs ir: „Vai projekta pieteikums atbilst nacionālajiem, reģionālajiem un vietējiem stratēģiskajiem plānošanas dokumentiem”. Kā redzams, arī šajā kritērijā teritoriālā komponente nav izdalīta atsevišķi. Tikai dažās aktivitātēs tiek pieprasīts plānošanas reģiona vai pašvaldības apliecinājums par atbilstību attiecīgās teritorijas attīstības prioritātēm.

Piemēram jāmin arī kritērijs „Cik nozīmīgs ir projekts valsts vai reģiona īpašo vajadzību risināšanai”, kurā līdzīgi iepriekšējiem kritērijiem reģionālās problēmas neizdala atsevišķi.

LIAA apsaimniekoto aktivitāšu kritērijs ir šāds: „Projekta pieteikuma atbilstība ES politikām: Projekta pieteikums atbilst strukturālās politikas horizontālajiem mērķiem: projektam ir pozitīva ietekme uz reģiona attīstību”. ES mērogā reģions (NUTS 2) ir visa Latvija, tāpēc kritērijs neietver Latvijas mēroga teritoriālo aspektu.

Atbilstoši aktivitātes būtībai - atbalstīt vājākās teritorijas - VRAA grantu shēmas viens no kritērijiem ir „Projekta mērķis un paredzētie pasākumi atbilst īpaši atbalstāmās teritorijas pašvaldības attīstības plānošanas dokumentiem.”, kas jāapliecina ar pašvaldības atzinumu.

Jautājums par atzinumu par atbilstību teritorijas attīstības programmai (stratēģijai) pievienošanu pieteikumiem nav viennozīmīgi vērtējams. Kā pozitīvs faktors šajā sakarā vērtējams, ka prasība sniegt attiecīgā plānošanas reģiona vai pašvaldības

atzinumu par projektu un tā atbilstību prioritātēm, sekmē plānošanas reģionu un pašvaldību informētību par reģionā notiekošo attiecībā uz ES struktūrfondu līdzekļu piesaisti. Taču saņemējam tā ir papildus birokrātiska darbība un tas, savukārt, vērtējams kā negatīvs faktors, sevišķi attiecībā pret privāto sektoru. Situācijā, kāda pamatā bija analizētajā 2004.-2006.gada plānošanas periodā, negatīvs atzinums praktiski nebija iespējams, svarīgi bija īstenot pēc iespējas vairāk projektu. Nākotnē vajadzētu nodrošināt, ka plānošanas reģionu, pašvaldību plānošanas dokumenti ir pietiekoši konkrēti un publiski pieejami (tai skaitā arī internetā) un pieteicējs pieteikumā pie attiecīgā atbilstības kritērija norāda precīzu atsauču iz mērķi, uzdevumu, sagaidāmo rezultātu teritorijas plānošanas dokumentā. Savukārt projektu pieteikumu izvērtētājiem ir iespēja pārbaudīt to. Tas arī sekmēto to, ka teritoriju plānošanas dokumenti ir dzīvi, nevis formāli dokumenti.

2004.-2006.gada periodā salīdzinoši visvairāk teritoriālu specifisko kritēriju ir RAPLM APK "Publisko interneta punktu attīstība". Neliels trūkums vadlīnijās bija tas, ka nebija nodrošināts mehānisms, kas nepieļauj vairāku projektu teritoriālu pārklāšanos. Svarīgi taču bija panākt pakalpojuma plašāku izklājumu teritorijā, bet varēja būt situācija, ka no viena pašvaldība tiek iekļauta vairākos projektu pieteikumos. Tomēr pozitīvi, ka šajā aktivitātē varēja pieteikties arī plānošanas reģioni, tādā veidā samazinot administratīvās izmaksas rezultātu ieviešanai plašākā teritorijā.

2007.gada janvārī ir akceptēts tematiskās izvērtēšanas ziņojums "Horizontālo prioritāšu ieviešanas izvērtējums", ko Finanšu ministrijas pasūtījumā veica SIA „Ernst&Young Baltic”. Attiecībā uz horizontālajām prioritātēm, starp kurām viena ir „Teritoriālā līdzsvarotība” izvērtējumā secināts:

- „ Kaut arī horizontālo prioritāšu ieviešanas mehānisms ir labi integrēts ES struktūrfondu ieviešanas kopējā sistēmā, taču tā darbībā ir šādi būtiskie trūkumi:
 - o Nav definēti konkrēti sasniedzamie mērķi horizontālo prioritāšu jomā, kuriem jābūt skaidri nodefinētiem, lai sasniegtu plānoto ietekmi definētās problēmas risināšanā;
 - o Nav skaidra metodika saskaņā ar kuru katra VPD aktivitāte veicina katras horizontālās prioritātes mērķu sasniegšanu, tādējādi nepieciešams izveidot horizontālo prioritāšu un VPD aktivitāšu matricu, kurā atspoguļoti konkrēti veicami pasākumi horizontālās prioritātes mērķu sasniegšanai;
 - o Ne vienmēr prasības projektu pieteicējiem ir skaidri definētas caur projektu atlases kritērijiem un projektu veidlapām, kur nepieciešams nodrošināt savstarpēju saskaņotību.
- Analizējot VPD aktivitāšu ieviešanas dokumentos faktiski iekļautos projektu vērtēšanas kritērijus, konstatējām šādus galvenos trūkumus:
 - o Ne vienmēr projektu vērtēšanas kritērijos ir iekļautas horizontālās prioritātes;
 - o Nav definēta metodika, saskaņā ar kuru viena vai otra horizontālā prioritāte iekļauta vai nav iekļauta projektu vērtēšanas kritērijos;
 - o Definētie projektu vērtēšanas kritēriji bieži vien ir neskaidri, t.sk., tiek izmantoti dažādi nosaukumi, vairākas prioritātes iekļautas vienā kritērijā, nav skaidra kritērija vērtējuma un kopvērtējuma noteikšanas metodika.

- ES struktūrfondu vadībā iesaistītās institūcijas pārsvarā informāciju par horizontālo prioritāšu jomām ir meklējušas pašas publiskajos informācijas avotos, savukārt, projektu pieteicēji pārsvarā vadās no atklāto konkursu vadlīnijām.
- Kaut arī ES struktūrfondu ieviešanas uzraudzības sistēma, kas tiek piemērota arī horizontālo prioritāšu ieviešanas uzraudzībai, ir izveidota, tomēr tās būtiskie trūkumi attiecībā uz horizontālo prioritāšu specifiskajām vajadzībām ir šādi:
 - o Nav definēti mērķi un uzraudzības rādītāji horizontālo prioritāšu jomās, līdz ar to nav noteiktas datu uzkrāšanas mērvienības;
 - o Faktiskie dati par horizontālajām prioritātēm netiek uzkrāti vai tiek uzkrāti dažādos veidos;
 - o Informācija par horizontālo prioritāšu ieviešanu netiek izvērtēta no kompetento nozares ministriju puses.”²⁸

Nemot vērā iepriekšminētajā izvērtēšanas ziņojumā paustos secinājumus, un, lai nodrošinātu horizontālo prioritāšu ieviešanas sistēmas funkcionēšanu ES SF 2007.-2013.gada programmēšanas periodā, RAPLM 2007.gadā izstrādāja metodiku horizontālo prioritāšu – teritoriju līdzsvarota attīstība un Rīgas starptautiskā konkurētspēja – īstenošanai. RAPLM ar sagatavoto „Metodiku teritoriju līdzsvarotas attīstības un Rīgas starptautiskās konkurētspējas horizontālo prioritāšu īstenošanai” iepazīstināja struktūrfondu administrēšanā iesaistītās ministrijas un citas institūcijas, bez tam šis materiāls ir pieejams ES fondu mājas lapā.

6.4. ATBALSTA INTENSITĀTES DIFERENCĒŠANA

Vēl viens instruments, kā sekmēt finansējuma virzīšanu uz konkrētām teritorijām ir atbalsta intensitātes diferencēšana. 2004.-2006.gada periodā ir izmantota šāda atbalsta diferencēšana, kas saistīta ar teritoriju:

- pašvaldību projektos pēc teritorijas attīstības līmeņa saskaņā ar MK noteikumiem no teritorijas attīstības indeksa atkarīga valsts budžeta finansējuma daļa projektā,
- atsevišķās LAD aktivitātēs ir atšķirīgs atbalsta īpatsvars pēc labvēlīgiem vai mazāk labvēlīgiem apvidiem;
- no 2006.gada atsevišķās LIAA grantu shēmās atšķirīga ir publiskā finansējuma daļa projekta attiecināmajās izmaksās atkarībā no projekta teritorijas (Rīgai mazāk izdevīgi noteikumi attiecībā uz publisko finansējumu, citām teritorijām atbalsta intensitāte pēc tā vai īpaši atbalstāma teritorija vai nē).

No reģionālās attīstības viedokļa, lai sekmētu teritoriālo atšķirību mazināšanos valstī, pozitīvi ir vērtējama kārtība, ko paredz MK 2004.gada 2.marta noteikumi Nr.124 „Noteikumi par Kritērijiem valsts budžeta dotācijas piešķiršanai pašvaldībām Eiropas Savienības struktūrfondu līdzfinansēto projektu īstenošanai”. Lai noteiktu valsts finansējuma daļu nacionālajā finansējumā Eiropas Savienības struktūrfondu līdzfinansētos pašvaldību projektos, izmanto teritorijas attīstības indeksu. Saskaņā ar

²⁸ Horizontālo prioritāšu ieviešanas izvērtējums. LR Finanšu ministrija. SIA „Ernst&Young Baltic”, Rīga: 2007.gada 29.janvāris

MK noteikumiem Nr.124 (02.03.2004.) pašvaldība, īstenojot Eiropas Savienības struktūrfondu līdzfinansētos projektus, saņem valsts budžeta dotāciju līdz 60% no nepieciešamā nacionālā finansējuma. Pašvaldības sagrupētas piecās grupās, un jo augstāks teritorijas attīstības indekss, jo mazāka finansējuma daļa no valsts budžeta. Šāda kārtība sniedz iespēju mazāk attīstītām pašvaldībām konkurēt ar citām, spēcīgākām pašvaldībām projektu īstenošanā un līdz ar to šāda kārtība pastarpināti vērsta uz teritoriālo atšķirību samazināšanu.

Savukārt attiecībā uz atbalsta intensitātes diferencēšanu uzņēmējdarbības projektos LIAA un EM pārstāvji intervijās norādīja, ka ieviestā atbalsta diferencēšana sekmēja aktivitāšu reģionalizāciju jeb atbalsta virzību ārpus Rīgas.

6.5. REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS HORIZONTĀLĀS PRIORITĀTES ATSPoguĻojums 1.līmeņa starpniekinstitūciju pusgada ziņojumos

VPD īstenošanas uzraudzības ietvaros 1.līmeņa starpniekinstitūcijas regulāri gatavo pusgada ziņojumus. Šo pusgada ziņojumu ietvaros paredzēta nodaļa “Horizontālie jautājumi”, kuras ietvaros jāatspoguļo arī situācija par reģionālo attīstību (reģionālās atšķirības).

Sākotnējās Vadošās iestādes sagatavotā 1.līmeņa starpniekinstitūcijas ziņojuma vadlīnijas paredzēja, ka sadaļā „Horizontālie jautājumi” papildus konkrētās institūcijas, kas sagatavo ziņojumu, paustajam arī RAPLM aprakstīs, kādas darbības ir veiktas pārskata periodā, lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas reģionu attīstībai. Tomēr praksē tas netika īstenots un jaunākajā vadlīniju versijā RAPLM informācija vairs nav paredzēta.

Vadošās iestādes sagatavotā otrā 1.līmeņa starpniekinstitūcijas ziņojuma struktūras versija satur V nodaļu “Horizontālie jautājumi”, kurā paredzēts, ka institūcija pretī ailītei “Reģionu sociālekonomisko atšķirību izlīdzināšana” uzskaita šajā sakarā veiktās darbības.

5.PIELIKUMĀ apkopoti izvilkumi no visiem 1.līmeņa starpniekinstitūciju pieejamiem pusgada ziņojumiem. Šis apkopojums liecina, ka kopumā attieksme pret šo jautājumi ir ļoti formāla. EM vispār ievēl svīturu pie tā, kaut gan jāatzīmē, ka pašu vajadzībām EM veic situācijas apkopojumu ne tikai par pieciem plānošanas reģioniem, bet arī sešu statistikas reģionu griezumā (Rīgas plānošanas reģionā atsevišķi izdalot Rīgas pilsētu un Pierīgas reģionu). Lielākajai daļai ministriju formulējums ir ļoti vispārīgs un savā ziņā nekāds, bieži pilnīgi vienāds visu periodu ziņojumos. Pārsteidz, ka RAPLM kā par reģionālo attīstību un reģionālo politiku atbildīgā institūcija valstī šajā izpausmē nerāda pozitīvo piemēru citām ministrijām. Kā pozitīvie piemēri jāmin Labklājības ministrijas un Vides ministrijas ziņojumi, kuros apgalvojums pamatots ar datiem par situāciju teritoriālā griezumā.

Šajā sakarā nākotnei būtu ieteikums, ka institūcija katrai savai aktivitātei vispirms norāda kāda reģionālās politikas mērķa (kas noteikti Reģionālās politikas pamatnostādņēs vai citā RAPLM norādītā plānošanas dokumentā), sasniegšanai aktivitāte kalpo (vai norāda, ka aktivitāte nav jāsaista ar reģionālo politiku) un tad

norāda, kā tas tiek panākts (kritēriji vadlīnijās, teritoriālās kvotas, atbalsta diferencēšana u.c.), kāds ir finansējuma sadalījums starp teritorijām un ideālā gadījumā - arī sagaidāmie rezultāti teritoriālā griezumā.

6.6. REĢIONĀLO AKTIVITĀTI VEICINOŠAS INSTITŪCIJU DARBĪBAS

Reģionālās attīstības aspektā VPD īstenošanas ietvaros jāuzsver arī atbildīgo institūciju darbība teritorijās, kas izpaužas divos pamatveidos:

- informatīvu semināru un citu pasākumu organizēšana dažādās Latvijas teritorijās;
- institūciju struktūrvienību darbība dažādās teritorijās ārpus Rīgas.

2004.-2006.gada periodā vairāku institūciju, kas atbildīgas par pieteikumu un projektu dokumentācijas saņemšanu, darbojas ne tikai Rīgā, bet arī citās Latvijas vietās. Šīs institūcijas, kam bija teritoriālās struktūrvienības ir: Lauku Atbalsta dienests (LAD), Nodarbinātības valsts aģentūra (NVA) un Centrālā finanšu un līgumu aģentūra (CFLA).

LAD centrālais aparāts atrodas Rīgā, bet deviņu teritoriālo struktūrvienību izvietojums ir šāds:

- Austrumlatgales Rēzeknē (Rēzeknes un Ludzas rajoni),
- Dienvidkurzemes Saldū (Saldus, Kuldīgas, Liepājas rajoni),
- Dienvidlatgales Preiļos (Preiļu, Krāslavas un Daugavpils rajoni),
- Lielrīgas Ogrē (Rīgas, Ogres, Aizkraukles rajoni),
- Viduslatvijas Jēkabpilī (Jēkabpils un Madonas rajoni),
- Zemgales Jelgavā (Jelgavas, Dobeles un Bauskas rajoni),
- Ziemeļaustrumu Gulbenē (Gulbenes, Alūksnes un Balvu rajoni),
- Ziemeļkurzemes Talsos (Talsu, Tukuma un Ventspils rajoni),
- Ziemeļvidzemes Valmierā (Valmieras, Cēsu, Limbažu un Valkas rajoni).

NVA ESF departamenta reģionālās nodaļas sākotnēji ārpus Rīgas bija Liepājā (Kurzemes reģions), Bauskā (Zemgales reģions), Cēsīs (Vidzmes reģions) un Rēzeknē (Latgales reģions). Reģionālajām nodaļām ir izveidotas arī filiāles vēl trīs vietās – Kuldīgā (Kurzemes reģions), Aizkrauklē (Zemgales reģions) un Valmierā (Vidzemes reģions).

Pakāpeniski reģionālās struktūrvienības izveidoja CFLA. Šobrīd tās reģionālās struktūrvienības darbojas Rēzeknē, Jelgavā, Cēsīs un Kuldīgā. Struktūrvienība bija izveidota arī Ogrē, taču 2008.gada pavasarī tās darbība ir pārtraukta. Šāds lēmums pieņemts, ņemot vērā Ogres nodaļas mazo noslogotību un atrašanās vietu tuvu Rīgai.

Institūcijas, kurām ir reģionālās struktūrvienības atzīmē, ka reģionālajām nodaļu darbībai ir liela nozīme un tās būtiski atvieglo aktivitāšu mērķa grupām pieteikšanās un atskaitīšanās procesu un līdz ar to pamatoti arī apgalvot, ka reģionālo nodaļu izveidošana sekmē projektu reģionalizāciju.

Kopš 2006.gadā VPD Tehniskās palīdzības aktivitātes ietvaros ar atbalstu no Eiropas Sociālā fonda (ESF) tika izveidoti pieci plānošanas reģionu ES struktūrfondu informācijas centri. Rīgas reģionā informācijas centrs darbojas Rīgā, Kurzemes

reģionā - Saldū, Zemgales reģionā - Jelgavā, Vidzemes reģionā - Alūksnē, Latgales reģionā - Daugavpilī. ES SF centru galvenais uzdevums ir projektu pieteicējiem bez maksas sniegt aktuālo informāciju par ES struktūrfondiem - izsludinātajiem konkursiem, pieteikšanās kārtību, projekta idejai piemērotāko fondu, konsultācijas par projektu pieteikumu sagatavošanu un iesniegšanai nepieciešamo dokumentāciju, projekta atbilstību reģiona attīstības plānam un citu specifisko informāciju. No 2007.gada šo reģionu informācijas centru darbības nodrošināšanai ir paredzēts finansējums no valsts budžeta.

Lai arī plānošanas reģionu pārstāvji atzīmē ES SF informācijas centru pozitīvo nozīmi, viņi arī uzsver, ka tas nemazina nepieciešamību pēc konkrētu staruktūrfondu apsaimniekošanā iesaistīto institūciju darbības nepieciešamību tuvāk mērķa auditorijai. Visvairāk atzīmēta LIAA reģionālo institūciju nepieciešamība.

6.7. VPD IZNĀKUMA RĀDĪTĀJI

VPD ir notiekti programmas rādītāji un mērķi. Attiecīgi programmas rādītājiem norādīti konteksta rādītāji un programmas līmeņa ietekmes rādītāji. To ietvaros iekļauti arī horizontālie politikas programmas līmeņa ietekmes rādītāji (norādītas tikai tā brīža vērtības), bet attiecībā uz reģionālo attīstību šādi rādītāji vispār nav norādīti.

VPD sadalījumā pa prioritātēm norādīti rādītāji prioritāšu un pasākumu līmenī pēc šādas hierarhiskas struktūras: ietekmes rādītāji (*impact indicators*) – rezultatīvie rādītāji (*result indicators*) – iznākuma rādītāji (*output indicators*)²⁹.

Pieņemot, ka saite starp iznākuma rādītājiem un tiem hierarhiski sekojošiem rezultatīviem rādītājiem un ietekmes rādītājiem VPD un tā izmaiņās ir korekti noteikta, par VPD rezultātu sasniegšanu var spriest pēc pasākumu iznākuma rādītājiem, kurus 2.līmeņa starpniekinstitūcijas regulāri publicē ceturkšņa ziņojumos. Visi rādītāji ir tikai pa visu Latviju kopumā. 6.PIELIKUMĀ ir apkopoti šie dati par plānotajiem iznākuma rādītājiem un faktisko izpildi no 2.līmeņa starpniekinstitūciju 2008.gada I ceturkšņa ziņojumiem. Šie dati liecina, ka ir pasākumi, kur plānotie rādītāji ir pārsniegti, bet ir arī pasākumi, kur faktiskā izpilde ir zemāka nekā bija plānots, atsevišķos gadījumos pat ievērojami zemāka. Tomēr no šiem datiem vēl nevar spriest par galīgo iznākumu, jo daļa projektu atskaites brīdī bija vēl īstenošanas stadijā. Šeit ziņojumos vērojama nekonsekvence (piemēram, 1., 2.prioritāte) - atsevišķiem pasākumiem ir norādīts vai saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem ir paredzēts sasniegt plānoto rādītāju, bet atsevišķiem pasākumiem tikai norādīts, ka īstenošana vēl notiek. Ziņojumi neietver datus par sagaidāmajiem iznākuma rādītājiem, kas izriet no noslēgtajiem līgumiem.

Tika izskatīta šajā izvērtējumā iekāļut infromāciju par ES SF ietekmi katrā reģionā, raksturojot to ar projektu iznākuma rādītājiem un rezultatīvajiem rādītājiem katrā reģionā. Tomēr izvērtējuma sagatavošanā tika konstatēts, ka metode, ka katra pasākuma faktiskajam iznākuma rādītājam piemēro apstiprināto projektu finansējuma sadalījumu pa plānošanas reģioniem nav izmantojama, jo:

²⁹ VPD (2004.-2006.g.) tulkojuma projektā 194.-210.lpp. Jāatzīmē, ka vērojama nekonsekvence terminu lietošanā. Tā, piemēram, *Output indicators* tulkojuma projektā 1., 2.prioritātei – rezultatīvie rādītāji., 3., 4.prioritātei – faktiskie rādītāji.

- Ir starpība starp apstiprinātajiem projektiem un tam sekojošiem līgumiem (līgumi noslēgti par publiskā finansējuma summu, kas par 5,7% mazāka nekā apstiprināto projektu publiskais finansējums);
- Faktiskie iznākumu rādītāji ir par pasākumu, bet finansējuma sadalījums ievērojami atšķiras arī aktivitāšu (pat apakšaktivitāšu) ietvaros un attiecīgi izmantojot proporciju pasākumu līmenī, tā vairs nav precīzi pielietojama iznākumu rādītājiem;
- Pieejamie faktiskie iznākuma rādītāji nav vēl galīgie;
- Pie šādas metodes vajadzētu pieņemt, ka ekonomiskā efektivitāte (rezultāts pret ieguldījumu) visos reģionos ir vienāda, taču viens no izvērtēšanas mērķiem ir arī noteikt atšķirīgo efektivitāti.

Cita metode, kā varētu noteikt katrā plānošanas reģonā sagaidāmos rezultātus ir apkopot informāciju par katru projektu, par ko noslēgts līgums. Saskaņā ar FM datiem līgumi ir noslēgti par 6,7 tūkstošiem projektu (pēc ES SF VIS ģenerētām teritoriālajām atskaitēm par apstiprinātajiem projektiem šis skaits ir lielāks). Bez tam atbildīgās institūcijas norāda, ka projektus īstenojot sākumā plānotie iznākuma rādītāji mainās. Šāda metode ir iespējama, bet tā ir dārga un laikietilpīga. Pie tam reģionālās attīstības kontekstā korektam izvērtējumam par periodu būtu nepieciešama tāda pati informācija par rezultātiem reģionos par projektiem, kas finansēti no Kohēzijas fonda, par LAP (2004.-2006.) projektiem un nacionālajiem attīstības projektiem. Uzsakatām, ka attiecībā uz 2004.-2006.gada periodu nepieciešamais ieguldījums pret sagaidāmo rezultātu (situācija reģionālā griezumā) būtu nesamērojami liels. Lietderīgāk, būtu novirzīt līdzekļus tam, ka uzsākot VSID (2007.-2013.) īstenošanu nepārtraukti ir pieejama informācija teritoriālā griezumā gan par ieguldījumu datiem, gan par iznākuma rādītājiem. Bez tam Finanšu ministrijai būs jānodrošina ES SF VIS pāreja uz teritoriālo dalījumu, kāds tas būs pēc Administratīvi teritoriālās reformas 2009.gadā, un tāpat LAD būs jānodrošina savas datu bāzes piemērošana aktuālajam teritoriālajam dalījumam, bet RAPLM jānodrošina teritoriālu rādītāju pieejamība par nacionālo un citu ārvalstu finanšu instrumentu atbalstītiem projektiem.

7. SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

7.1. REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS TENDENCES

<i>Secinājumi</i>	<i>Pamatojums</i>	<i>Priekšlikumi</i>
1. Latvijā pastāv un ilgu laiku saglabājas ievērojamas sociālekonomiskās atšķirības starp dažādām valsts teritorijas daļām.	Piecu plānošanas reģionu, kā arī 33 administratīvo teritoriju salīdzinājums pēc galvenajiem sociālekonomiskajiem rādītājiem un to dinamiku liecina, ka kopumā atšķirība starp spēcīgākajām un vājākām teritorijām nesamazinās, bet tieši otrādi - palielinās	Ja Reģionālās politikas pamatnostādnes netiek atceltas vai grozīti tajās noteiktie mērķi, tad reģionālās attīstības komponentei kā reālam (nevis formālam un demonstratīvam) principam jābūt iekļautam visos valsts, nozaru, jomu un atsevišķu teritoriju attīstības plānošanas dokumentos un tas jāievēro to īstenošanā. 3 RAPLM, izvirzot reģionālās attīstības politikas mērķus, jānosaka ar kādiem instrumentiem tie tiek sasniegti. Šinī brīdī, ja netiek formulēta jauna reģionālā politika, jāidentificē Reģionālās politikas pamatnostādnēs izvirzīto mērķu sasniegšanai paredzētie instrumenti un otrādi – valsts, ES fondu un citu starptautisku finanšu līdzekļu programmās jānorāda vai tā saistīta ar reģionālo attīstību un konkrēti ar kādu mērķi. Jānosaka kāds ir sagadāmais rezultāts valstī kopumā un kāds ir rezultāta teritoriālais dalījums (aptuvenus, indikatīvs). 2
2. Pēdējo gadu rādītāju attīstības dinamika liecina, ka Rīgas reģiona attīstība notiek straujāk nekā citu reģionu attīstība un reģions saglabā savu ievērojamo dominanti pār citiem reģioniem.	Iedzīvotāju skaita izmaiņas, IKP uz vienu iedzīvotāju, ekonomiski aktīvo komersantu un komercsabiedrību skaits 1000 iedzīvotājiem, teritorijas attīstības indeksa dinamika.	
3. Latgales reģions ievērojami atpaliek no Rīgas reģiona, un arī no pārējiem Latvijas reģioniem un valsts vidējiem rādītājiem.	Vairāki Latgales reģiona attīstības rādītāji (IKP, teritorijas attīstības indekss) liecina par nelielu pozitīvu attīstības dinamiku, tomēr atšķirības ar pārējiem reģioniem ir joprojām ievērojamas. Reģiona teritorijas attīstības indekss pazeminās. Sevišķi dramatisku situāciju Latgales reģionā vērš straujais iedzīvotāju skaita samazinājums.	
4. Pēdējo gadu rādītāju attīstības dinamika liecina, ka trīs reģionu Kurzemes, Vidzemes un Zemgales – sociālekonomiskie rādītāji savstarpēji tuvinās. Tas notiek uz Kurzemes rādītāju pieauguma tempu samazināšanās rēķina un pārējo divu reģionu straujākas attīstības rēķina. Vidzemes reģions pēc vairākiem rādītājiem pēdējo gadu laikā ir apsteidzis Zemgales reģionu		

5. Latvija kopumā ievērojami atpaliek no Eiropas vidējā attīstības līmeņa. Arī Rīgas reģiona attīstības rādītāji atpaliek no ES un jo sevišķi no Eiropas metropoļu reģionu attīstības līmeņa. Latvijā aktuāla gan visas valsts teritorijas attīstība un tuvinašana Eiropas vidējam līmenim, gan arī valsts atpalikušāko teritoriju attīstības stimulēšana ar specifiskiem instrumentiem	ES vidējo un atsevišķu valstu IKP rādītāja salīdzinājums ar Latviju. Lai arī kopš ir ES-27, Latvijas rādītāja pozīcija pret vidējo ES-27 ir uzlabojusies, absolūto lielumu salīdzinājums un salīdzinājums ar attīstītākajām valstīm liecina, ka Latvijas attīstības līmenis nav apmierinošs.	
6. Reģionālā politika Latvijā ir pārāk vispārīga. Tai trūkst konkrēta īstenošanas mehānisma.	Iepazīstoties ar RAPLM kā par reģionālo politiku atbildīgās valsts institūcijas plānošanas dokumentiem un pārskatiem (ziņojumiem) nav skaidrs ar kādiem līdzekļiem (instrumentiem) reģionālās politikas pamatnostādņēs noteiktie mērķi tiks sasniegti. Reģionālajā politikā vēl nav ieviesusies tradīcija novērtēt dažādu programmu rezultātus. Bet statistikas dati liecina, teritoriālās atšķirības palielinās un līdz ar to var secināt, ka nenotiek virzība uz vienu no galvenajiem reģionālās politikas mērķiem.	

7.2. REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS KOMPONENTE VPD

<i>Secinājumi</i>	<i>Pamatojums</i>	<i>Priekšlikumi nākošajiem periodiem</i>	<i>VSID (2007.-2013.)</i>
1. VPD (2004.-2006.) nevar vērtēt kā mērķtiecīgu nacionālās reģionālās politikas dokumentu un tas arī nav bijis paredzēts.	VPD reģionālās attīstības jautājumi nedaudz tiek apskatīti, bet tai pašā laikā norādīts, ka VPD nav plāns, kas paredz atrisināt teritoriālo atšķirību problēmas valstī. Neviens no rezultatīvajiem rādītājiem nav noteikts teritoriālā griezumā.	RAPLM nosakot instrumentus reģionālās attīstības politikas īstenošanai, jāsniedz priekšlikumi, cik lielā mērā un kurus reģionālās attīstības politikas mērķus plānots sasniegt ar ES SF atbalstu. Ja tas ir paredzēts, tad arī rezultatīvie rādītāji jāatspoguļo teritoriālā griezumā. 2	VSID (2007.-2013.g.) ir noteiktas horizontālās prioritātes „Teritoriju līdzsvarota attīstība” un „Rīgas starptautiskā konkurētspēja”, kas ir jāievēro, plānojot un ieviešot ES fondu aktivitātes, kā arī noteikti šo horizontālo prioritāšu uzraudzības rādītāji. Līdz ar to VSID ir integrēti Reģionālās politikas pamatnostādnēs noteiktie reģionālās politikas mērķi
2. VPD īstenošanā paredzēta sistēma (ES SF VIS), kas sniedz iespēju operatīvi aplūkot situāciju par atbalstītajiem projektiem Latvijas teritorijās un veikt arī analīzi. Tomēr centralizēti pieejamā teritoriālā informācija par VPD īstenošanu ir nepilnīga. Galvenais trūkums šajā periodā, ka nav paredzēti rezultatīvie rādītāji teritoriālā griezumā. Sistēmā vērojami arī daži tehniskas dabas trūkumi, tai skaitā nepietiekoša sistēmas uzturētāju komunikācija ar lietotājiem	Teritoriālai analīzei nepieciešamie dati ES SF VIS papildus ir jāpārgrupē, ņemot vērā katras aktivitātes teritoriālo mērogu.	FM nepieciešams pilnveidot ES SF VIS, lai nodrošinātu pēc iespējas korektāku un saturiski precīzāku informāciju par plāna īstenošanu teritorijās. 3 ES SF VIS svarīgi nodrošināt rezultatīvo rādītāju pieejamību teritoriālā griezumā. 3 ES SF VIS reģionālo dalījumu ieteicams veikt nevis par pieciem plānošanas reģioniem un nacionālā mēroga projektiem, bet par sešiem statistikas (NUTS 3) reģioniem un nacionālā mēroga projektiem. 2	MK 26.06.2007. noteikumu Nr.419 „Kārtība, kādā Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadībā iesaistītās institūcijas nodrošina plānošanas dokumentu sagatavošanu un šo fondu ieviešanu” 3.3.apakšpunkts nosaka, ka RAPLM ir atbildīga par horizontālo prioritāšu „Teritoriju līdzsvarota attīstība” un „Rīgas starptautiskās konkurētspēja” koordināciju. VSID darbības programmās un darbības programmu papildinājumos ir norādīta katra pasākuma un tā aktivitāšu ietekme uz horizontālo prioritāšu, t.sk. „Teritorijas līdzsvarota attīstība” un „Rīgas starptautiskā konkurētspēja”, mērķu īstenošanu un identificēti atbilstoši horizontālo prioritāšu ieviešanas teritoriālie principi.
3. VPD teritoriālo atšķirību uzraudzība tiek veikta 1.līmeņa starpniekinstitūciju pusgada strapniekinstitūciju pusgada ziņojumu ietvaros. Kopumā šī	Veikta VPD 1.līmeņa starpniekinstitūciju pusgada ziņojumu sadaļas “Horizontālās prioritātes”,	Regulārajos institūciju uzraudzības ziņojumos jānorāda vai un uz kādu reģionālās attīstības horizontālo prioritāti tā vērsta. 3	

uzraudzība ir ļoti formāla. Tikai atsevišķi pozitīvi izņēmumi (LM, VM), kur institūcijas šajā ziņojumā pamato situāciju attiecībā pret teritorijām.	analīze.	Tad jānorāda veiktās darbības tās ievērošanai (piemēram, kritēriji vadlīnijās, atbalsta intensitātes diferencēšana, teritoriālās kvotas), piešķirtā finansējuma sadalījums un sagaidāmie rezultāti teritorijās. 3	Lai ieviestu vienotu kārtību šo divu horizontālo prioritāšu mērķu un principu integrēšanai ES fondu plānošanas, ieviešanas un uzraudzības procesā, tādējādi sekmējot reģionālās politikas mērķu īstenošanu, RAPLM ir izstrādājusi metodiku teritoriju līdzsvarotas attīstības un Rīgas starptautiskās konkurētspējas horizontālo prioritāšu īstenošanai (turpmāk – metodika). Metodikā noteikti minēto horizontālo prioritāšu mērķi, izveidots mehānisms horizontālo prioritāšu īstenošanai (t.i., aktivitātes ietekmes uz horizontālās prioritātes mērķa sasniegšanu izvērtēšana un atbilstošu horizontālās prioritātes ieviešanas teritoriālo principu - specifiska, uz konkrētu teritoriju vērsta aktivitāte, specifiski projektu vērtēšanas kritēriji, diferencēta līdzfinansējuma likme vai teritoriālās kvotas – piemērošana), kā arī izveidots mehānisms minēto horizontālo prioritāšu īstenošanas uzraudzībai. Lai izvērtētu ES fondu aktivitāšu ieguldījumu teritoriju līdzsvarotas attīstības sekmēšanā, tika panākta vienošanās ar atbildīgajām institūcijām par atbalsta plānošanu un uzraudzību reģionālā iedalījumā, darbības programmu papildinājumos katram pasākumam un tā aktivitātēm uzraudzības rādītājus nosakot plānošanas reģionu dalījumā
4. Objektīvai situācijas analīzei trūkst vienota integrējama dažādu attīstības programmu informācijas sistēma par to īstenošanu Latvijas teritorijās.	VPD, Kohēzijas fonda finansētu projektu īstenošanas, LAP īstenošana, nacionālo reģionālās attīstības atbalsta instrumentu un citu attīstības programmu īstenošana teritorijās netiek analizēta integrētā sistēmā.	RAPLM (veidojamās Reģionālās attīstības uzraudzības un novērtēšanas sistēmas ietvaros) jānodrošina minētās informācijas apkopošana un izvērtēšana teritoriālā griezumā par laiku līdz 2008.gadam (ieskaitot), iekļaujot tikai ieguldījuma rādītājus (input), bet sākot no 2007.-2013.gada perioda īstenošanas gan par ieguldījumu, gan par rezultātiem. Vienlaikus citu valsts institūciju informācijas sistēmām ir jānodrošina datu pieejamība RAUNS vajadzībām 3	

7.3. NOZĪMĪGUMS

Cik nozīmīga ir struktūrfondu resursu pieejamība Latvijas plānošanas reģionu attīstībai un attīstības rādītāju tuvināšanai

<i>Secinājumi</i>	<i>Pamatojums</i>	<i>Priekšlikumi</i>	<i>VSID (2007.-2013..)</i>
1. VPD īstenošana ir būtisks valsts attīstības līdzeklis.	VPD finansējuma apjoms salīdzinājumā ar dažādiem budžeta rādītājiem, ar citām uz attīstību vērstām programmām, liecina par tā ievērojamo nozīmi valsts attīstībā 2004.-2006.gada periodā. 2008.gadā BICEPS veiktā tematiskā izvērtēšana par ES fondu makroekonomisko ietekmi to arī apliecina.	Nemot vērā to, ka nākošajā plānošanas periodā vieni no būtiskākajiem attīstības līdzekļiem ar ES finansējumu tiks īstenoti VSID un Lauku attīstības startēģijas ietvaros, svarīgi, ka šie dokumenti un no tiem izrietošie dokumenti (tādi kā VSID darbības programmas un to aktivitāšu vadlīnijas) ietver valsts reģionālās politikas principus. RAPLM jānosaka šie principi.	RAPLM ir izstrādājusi metodiku teritoriju līdzsvarotas attīstības un Rīgas starptautiskās konkurētspējas horizontālo prioritāšu īstenošanai VSID.
2. VPD ir liela nozīme tieši uz atsevišķu teritoriju attīstību jeb uz reģionālo attīstību.	88,7% procenti no VPD plānotā finansējuma veido finansējums aktivitātēm, kuru darbības rezultāts izpaužas konkrētās teritorijās, tādā veidā ietekmējot to attīstību.	3	
3. VPD īstenošanas ietvaros tiek sekmēta īpaši atbalstāmo teritoriju attīstība.	VPD aktivitātes ietvaros grantu shēmas veidā tiek turpināts viens no retajiem līdz šim mērķtiecīgi pielietotajiem reģionālās attīstības instrumentiem – Īpaši atbalstāmo teritoriju attīstības programma. Pie tam ar ES SF atbalstu vidējais finansējums gadā ievērojami pārsniedz Reģionālā fonda finansējumu iepriekšējos gados (VPD ietvaros 9 miljoni latu, līdz tam caurmērā RF bija 1 miljons latu gadā).	Ieteicams turpināt speciālu aktivitāti īpaši atbalstāmajām teritorijām. 2	VSID Darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” ietvaros paredzēta aktivitāte „Atbalsts ieguldījumiem sīko un mazo komersantu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās” (EM pārziņā).

4. VPD īstenošanā tiek nodrošināta projektu realizācijas iespēju palielināšana pašvaldībām ar zemāku attīstības līmeni (atsevišķās VPD aktivitātēs). Šāda kārtība pastarpināti vērsta uz teritoriālo atšķirību samazināšanu.	MK 02.03.2004. noteikumi Nr.124 „Noteikumi par Kritērijiem valsts budžeta dotācijas piešķiršanai pašvaldībām Eiropas Savienības struktūrfondu līdzfinansēto projektu īstenošanai” izmanto teritorijas attīstības indeksu, lai noteiktu valsts finansējuma daļu nacionālajā finansējumā ES SF līdzfinansētos pašvaldību projektos. Pašvaldība, īstenojot ES SF līdzfinansētos projektus, saņem valsts budžeta dotāciju līdz 60% no nepieciešamā nacionālā finansējuma. Pašvaldības sagrupētas piecās grupās, un jo augstāks teritorijas attīstības indekss, jo mazāka finansējuma daļa no valsts budžeta.	Ieteicams turpināt atbalsta intensitātes diferencēšanu pēc teritorijas attīstības līmeņa pašvaldību projektos. 2 4. RAPLM jā sagatavo metodika teritorijas attīstības indeksa noteikšanai, ņemot vērā Administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas rezultātu. 2	RAPLM ir izstrādājusi šādus MK noteikumu projektus - „Noteikumi par teritorijas attīstības indeksa aprēķināšanas un piemērošanas kārtību” (VSS-193), kas nosaka kārtību, kādā aprēķina un piemēro vietējo pašvaldību, rajona pašvaldību un plānošanas reģionu teritorijas attīstības indeksu, un „Valsts budžeta dotācijas pašvaldībām Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzfinansēto projektu īstenošanai piešķiršanas kārtība” (VSS-294), kas nosaka kārtību, kādā piešķir valsts budžeta dotāciju pašvaldībām ES SF un Kohēzijas fonda līdzfinansēto projektu īstenošanai”. Līdz ar šo Ministru kabineta noteikumu apstiprināšanu spēku zaudēs 2004.gada 2.marta Ministru kabineta noteikumi Nr.124 „Noteikumi par kritērijiem valsts budžeta dotācijas piešķiršanai pašvaldībām un plānošanas reģionu attīstības aģentūrām Eiropas Savienības struktūrfondu finansēto projektu īstenošanai”.
5. Vērojama sakarība starp VPD četru prioritāšu kopējā absolūtā finansējuma sadalījumu un reģionu sociālekonomisko attīstības līmeni.	Reģions ar augstākajiem attīstības rādītājiem (Rīgas reģions) ir piesaistījis lielāko finansējumu, reģions ar zemākajiem rādītājiem (Latgales reģions) – mazāko finansējuma apjomu. Pastāv tieša sakarība starp piesaistīto apjomu un reģiona attīstības indeksu.	RAPLM reģionālās politikas ietvaros jānosaka, vai VSID īstenošanas rezultātā paredzēts mazināt teritoriālās atšķirības. 2	
6. Var prognozēt, ka VPD īstenošanas ietekmē Kurzemes, Vidzemes un Zemgales reģionu attīstības rādītāji varētu tuvināties Rīgas reģiona rādītājiem.	VPD īstenošanas ietvaros ES SF projektu finansējums uz vienu iedzīvotāju reģionos ir atšķirīgs. Kurzemes reģions, Vidzemes reģions un Zemgales reģions, rēķinot uz 1 iedzīvotāju, saņem lielāku finansējumu nekā Rīgas reģions un Latgales reģions.		

7. Var prognozēt, ka VPD ietvaros ES SF (2004.-2006.) finansētie projekti palielinās plaisu starp vājāk attīstīto - Latgales reģionu un pārējiem reģioniem.	Latgales reģions gan absolūtā, gan relatīvā kopsummā saņēmis vismazāko ES SF projektu finansējumu.		
8. Dažādu teritoriju projektu aktivitāte ir atkarīga gan no objektīviem, gan arī salīdzinoši subjektīviem faktoriem.	Atsevišķos gadījumos vērojama sakarība, ka lielāka aktivitāte ir tajās teritorijās, kur lielāks VPD aktivitātes mērķa grupas vienību skaits vai kur risināmā problēma vairāk samilzusi. Aktivitāti ietekmē arī jau esošā pieredze un profesionālā kompetence teritorijās, kā arī iesaistītā personāla ieinteresētība un aktivitāte.	Plānošans reģioniem veikt projektu pieteikumu sekmību pa aktivitātēm, izvērtēt, kāda rakstura aktivitātēs tā reģionā ir bijusi zemākā un veikt veicinošus pasākumus, piemēram, papildu informācija, konsultēšana, kļūdu analīze, labās prakses analīze. ²	

9. Kopumā šajā periodā nepietiekoši izmantota atbalsta intensitātes diferencēšana. Aktivitātēs, kur tā izmantota, atzīmēta tās pozitīva ietekme uz reģionālo (ārpus Rīgas) projektu aktivizēšanu.	Atbalsta intensitātes diferencēšana paredzēta: - pašvaldību projektos pēc teritorijas attīstības līmeņa saskaņā ar MK noteikumiem, - atsevišķās LAD aktivitātēs pēc labvēlīgiem vai mazāk labvēlīgiem apvidiem; - no 2006.gada LIAA atsevišķās grantu shēmās pēc teritorijas (Rīgai mazāk izdevīgie noteikumi).	Institūcijām, kas atbildīgas par aktivitāšu vadlīniju sagatavošanu, ieteicams aktivitāšu vadlīnijās paredzēt plašāku atbalsta intensitātes diferencēšanu pēc teritorijas attīstības līmeņa vai pēc kāda cita ar teritoriju saistīta rādītāja. Šajā jautājumā, gatavojot vadlīnijas, institūcijām ieteicams konsultēties ar RAPLM. 2 6.EM ieteicams Īpaši atbalstāmo teritoriju atbalsta aktivitātes ietvaros paredzēt atbalsta intensitātes diferencēšanu (jo īpaši atbalstāmās teritorijas aizņem ļoti lielu teritoriju). 2	EM izstrādāto Ministru kabineta 2007.gada 20.novembra noteikumu Nr.798 „Darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” papildinājuma aktivitātes „Atbalsts ieguldījumiem sīko un mazo komersantu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās” īstenošanas kārtība” 6.pielikumā „Projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriji” ir paredzēts projektu vērtēšanas kritērijs, kas piešķir punktus atbilstoši teritorijas attīstības indeksa skalai, lielāku punktu skaitu paredzot tiem projektiem, kurus iesniedz komersanti no īpaši atbalstāmām teritorijām ar zemāku teritorijas attīstības indeksu. Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam un Rīcības programmas Eiropas Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā 2007.-2013. ietvaros finansētajos pasākumos plaši tiek pielietoti specifiski projektu vērtēšanas kritēriji, kas dod priekšroku projektiem, kuru iesniedzējs darbojas teritorijā ar zemāku teritorijas attīstības indeksu vai arī lauksaimnieciskai darbībai mazāk labvēlīgos apvidos, kā arī ir paredzēta atbalsta likmes diferenciācija, izmantojot teritorijas attīstības indeksa grupas.
--	--	--	---

10. ES SF administrēšanā iesaistīto institūciju struktūrvienību darbība teritorijās ārpus Rīgas pozitīvi ietekmē projektu pieteicēju un īstenotāju aktivitāti.	LAD, NVA un CFLA pieredze liecina, ka projektu pieteicēji un īstenotāji izmanto iespējas dokumentu iesniegšanai tuvāk savai dzīves (darbības) vietai. Pēc plānošanas reģiona pārstāvju viedokļa sevišķi aktuāla būtu LIAA reģionālā darbība.	Ieteicams izvērtēt arī citu institūciju reģionālo vienību izveidošanas iespēju. Varētu atteikties no principa, ka katrā reģionā jābūt institūcijas filiālei, bet sevišķu vērību vajadzētu pievērst Latgales reģionam, kā izteikti vajākamajam un arī no Rīgas (centra) tālākajam reģionam. Vajadzētu apsvērt iespējas izveidot LIAA filiāli Latgales reģionā. ²	
--	--	--	--

7.4. REZULTATIVITĀTE

Vai ar plānotajiem resursiem iespējams sasniegt paredzēto attīstību saskaņā ar noteiktajiem indikatoriem

<i>Secinājumi</i>	<i>Pamatojums</i>	<i>Priekšlikumi</i>
1.VPD un PP noteiktie indikatori neraksturo plānošanas reģionu attīstību, bet tikai attīstību valstī kopumā. Līdz ar to prognozi par indikatoru sasniegšanu iespējams veikt tikai par valsti kopumā.	Ne Vienotajā programmdokumentā, ne arī Programmas papildinājumā neviens rezultatīvais rādītājs nav noteikts teritoriālā griezumā, bet gan tikai valstij kopumā.	VSID īstenošanas uzraudzības ziņojumos rezultatīvie rādītāji jāatspoguļo teritoriālā griezumā (var būt ne visi indikatori). 3
2.Lielākā daļa plānoto rezultātu tiks sasniegti, daži pat pārsniegti, tomēr ir arī rādītāji, kas netiks sasniegti plānotajā līmenī.	2.līmeņa starpniekinstitūciju ceturkšņa ziņojumos norādīti sasniegtie iznākuma rādītāji pasākumos. Par atsevišķiem rādītājiem piezīmēs norādīts, vai apstiprināto projektu ietvaros varēs sasniegt plānoto, bet daļai pasākumu, kas vēl īstenošanas stadijā, nekas nav norādīts. Līdz ar to no ziņojumiem laikā, kad daļa projektu vēl tiek īstenoti, nevar secināt vai plānotais tiks sasniegts.	Atbildīgajām institūcijām pārskatu ziņojumos par iznākuma rādītājiem vajadzētu norādīt sekojošo informāciju: - sākotnēji plānotais rezultāts; - rezultāts pēc koriģētā plāna; -sagaidāmais rezultāts saskaņā ar apstiprinātajiem projektiem; - sasniegtais rezultāts. 3

7.5. EFEKTIVITĀTE

Cik lielā mērā ar plānotajiem resursiem iespējams veicināt plānošanas reģionu attīstību

<i>Secinājumi</i>	<i>Pamatojums</i>	<i>Priekšlikumi</i>
1. 2004.-2006. gada plānošanas periodā plānošanas reģionu attīstības plānošanas dokumenti ir salīdzinoši ļoti vispārīgi un plaši. Plānošanas reģioni, praktiski, nav noteikuši nelielu skaitu konkrētu prioritāšu. Nākotnē uz pozitīvām izmaiņām ļauj cerēt plānošanas reģiona statusa nostiprināšanās, kā arī RAPLM un OECD LEED programmas ietvaros iztrādātās vadlīnijas teritoriju stratēģiju sagatavošanai.	Analizējamā periodā lai neradītu situāciju, ka neiekļaujot kādu nozari, jomu programmā, plānošanas reģioni nevar kandidēt uz atbalstu tajā, prioritāšu klāsts bija ļoti plašs.	Risinājums var būt, ka pēc plānošanas dokumenta apstiprināšanas, katrs reģions nosaka ierobežotu (noteiktu) skaitu prioritāro pasākumu vai aktivitāšu. (Vai noteikto limitu robežās piešķir pasākumiem vai aktivitātēm rangus (piemēram, ļoti nozīmīgs, nozīmīgs, nav būtisks)). Attiecīgi jebkurā aktivitātē tiek ieviests kāds projektu vērtēšanas kritērijs (punktu skaits), kas tieši saistīts ar šīm reģionu noteiktajām prioritātēm. ²
2. Reģionu plānošanas dokumentus dēļ to atšķirīgās struktūras grūti savstarpēji salīdzināt, kā arī salīdzināt ar VPD.	Nepastāv vienoti noteikumi plānošanas reģionu programmiskajiem attīstības plānošanas dokumentiem.	
3. Plānošanas reģionu izvirzītie mērķi, galvenie attīstības virzieni vai prioritātes (reģionu attīstības dokumentiem ir atšķirīga struktūra) kopumā atbilst VPD prioritātēm.	Visu reģionu dokumentos uzsvērtā ekonomikas attīstības nepieciešamība, cilvēkresursu attīstības nepieciešamība, minēti infrastruktūras, dzīves vides, lauku attīstības u.c. jautājumi.	
4. Plānošanas dokumentu struktūras nākošo līmeņa mērķu (rīcības virzieni, uzdevumi) analīze liecina, ka liela daļa jautājumu ir risināma VPD aktivitāšu ietvaros, bet ir virkne reģionu attīstības virzienu, kas VPD ietvaros šajā periodā netiek atbalstīti.	Visi reģioni uzskata, ka vēl lielākas investīcijas ir nepieciešamas satiksmes infrastruktūrai – ceļiem. Šajā periodā netiek risināts tāds būtisks teritoriju jautājums, kā mājokļu jautājums.	Jomās, nozarēs, kurās ES SF atbalsts netiek paredzēts, bet kuras reģioniem ir svarīgas attīstībai, plānošanas reģioniem jāmeklē cita veida atbalsts, jākoncentrē vietējo pašvaldību resursi vai jāsekmē privātās iniciatīvas. ²

5. Būtiska daļa reģionu vajadzību ir atšķirīgas.	Rīgas reģions uzsvēris, ka arī cilvēkresursu attīstībā būtu nepieciešami lielāki ieguldījumi infrastruktūrā, Rīgas reģiona gadījumā nozīmīgi būtu ieguldījumi pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūrā. Kurzemes, Zemgales un Latgales reģioni uzsvēra, ka nav paredzēts finansējums uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūrai (uzņēmējdarbības atbalsta centri, biznesa inkubatori, tehnoloģiskie parki). Aktivitāšu ietvaros vajadzētu sekmēt publiskās privātās partnerības veidošanos. Zemgales reģionā bijis nepietiekams atbalsts veselības aprūpes infrastruktūrai. Vidzemes reģions plānojis lielāku atbalstu tūrisma attīstībai. Latgales reģionā starptautiskās lidostas darbība ir aktuāla.	Lietderīgas būtu reģionālās aktivitātes – vērstas uz konkrēta reģiona specifisko jautājumu risināšanu. Nevajadzētu reģionālās aktualitātes vai problēmas vispārināt. Tā, piemēram, uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūra ir aktuāla reģioniem ārpus Rīgas, savukārt jaunu bērnu dārzu celtniecība aktuāla vairāk ir Rīgas reģionā.2
6. Nacionālās programmas ir veids kā nodrošināt strikti noteiktu atbalsta dalījumu pa teritorijām vai arī uz konkrētām teritorijām vērstu atbalstu.	Šajā periodā atsevišķās nacionālo programmu vadlīnijās ir paredzēts finansējuma sadalījums pa visiem plānošanas reģioniem (dažos gadījumos pat vienmērīgs sadalījums).	Aktivitātes, kurās nepieciešams ievērot pamatotu teritoriālo sadalījumu (pakalpojumu pārklājumu), ieteicams organizēt kā Nacionālās programmas. Teritoriālo sadalījumu ieteicams pamatot ar teritoriju vajadzību salīdzinājumu.2
7. VPD aktivitāšu vadlīnijās iekļautie kritēriji nenodrošina reģionālās attīstības aspektu ievērošanu.	Aktivitāšu vadlīnijās iekļauto vērtēšanas kritēriju saturiska analīze liecina, ka attiecībā uz reģionālo attīstību pieeja kopumā ir ļoti formāla. Visbiežāk reģionālā attīstība minēta kritērijos ar nelielu svaru kopā ar citiem horizontālajiem mērķiem vai reģionu prioritātes kopā ar valsts prioritātēm. Tikai dažās aktivitātēs ir izņēmumi (spilgtākais – 1.3.2.). Horizontālo prioritāšu īstenošanas tematiskais izvērtējums (Ernst&Young, 2007.g.).	Vairāk jāizmanto ar teritoriju saistīti kritēriji vadlīnijās.3

8. Pozitīvi vērtējams fakts, ka palielinās ES SF vadībā iesaistīto institūciju sadarbība ar plānošanas reģioniem (attīstības aģentūrām un kopš 2007. gada - administrācijām).	Par to liecina gan valsts institūciju pārstāvju, gan arī reģionu pārstāvju paustais. Sadarbību pastiprina arī tehniskās palīdzības ietveros veidotie ES SF reģionālie informācijas centri.	Jānodrošina sadarbība starp valsts institūcijām un plānošanas reģioniem, svarīgi turpināt plānošanas reģionu pārstāvju darbību Uzraudzības komitejā. 3
9. Lai arī var uzskatīt, ka plānošanas reģionu statuss nostiprinās, problēma nākotnē ir ar plānošanas reģionu (administrācijas) iespējām īstenot ES SF projektus (īpaši lielāka mēroga).	Nepietiekoši skaidrais statuss. Neliels savu resursu apjoms, kas liedz ņemt kredītus priekšfinansējumam vai nodrošināt līdzfinansējumu projektos. Pašvaldības nav ieinteresētas līdzfinansēt reģiona institūcijas.	Tā kā reģiona mēroga projekti var būt ievērojami efektīvāki par vietējiem projektiem, ja līdzīga darbība jāīsteno lielākā teritorijā (piemēram, kā 1.3.2. aktivitāte), jo tiek ietaupīts uz administratīvām izmaksām, nākotnē jārada risinājums, lai reģioni var īstenot reģionāla mēroga projektus pašvaldībām. 2
10. Sākuma posmā pašvaldību aktīvāku iesaistīšanos ES struktūrfondu finansēto projektu īstenošanā kavēja sistēma, kas paredzēja projektu priekšfinansēšanu, priekš kā pašvaldībām, savukārt, nepieciešams ņemt kredītu vispārnoteiktajā kārtībā. Pozitīvi, ka tika veiktas izmaiņas kārtībā, un pašvaldības var operatīvi un sekmīgi veikt aizņēmumus ES projektu priekšfinansēšanai ikgadējā kredītlimita ietvaros.	Jaunās izmaiņas paredz, ka Finanšu ministrijas Pašvaldību aizņēmumu un galvojumu kontroles un uzraudzības padomē kredītu pieteikumi ES projektu priekšfinansēšanai tiek izskatīti prioritārā kārtībā, kā arī tikai tām pašvaldībām, kuru projekti jau ir akceptēti.	Saglabāt un nostiprināt sistēmu, ka apstiprinātiem projektiem kredīti tiek piešķirti ārpus kārtas. 3

7.6.IETEKME

Kādu ietekmi struktūrfondu ieviešana atstās uz reģionālo atšķirību izlīdzināšanu un Latvijas attīstību kopumā		
<i>Secinājumi</i>	<i>Pamatojums</i>	<i>Priekšlikumi</i>
1.2004.-2006.gada perioda VPD aktivitātēm ir būtiska makroekonomiska ietekme un tās pamatā pozitīvi Latvijas attīstību kopumā.	BICEPS tematiskais izvērtējums „ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums”	
2. ES struktūrfondu izlietojums VPD īstenošanas ietvaros sekmē atšķirību palielināšanos starp vājāko Latgales reģonu un pārējiem reģioniem	Tiek pieņemts, ka ES struktūrfondu relatīvais finansējums (finansējums uz iedzīvotāju) ir tieši saistīts ar ietekmes uz teritorijas attīstību līmeni - jo lielāks relatīvais finansējums, jo straujāka teritorijas attīstība).	Nākotnē nacionāla mēroga plānošanas dokumentos, tai skaitā tajos, kas saistīti ar ES fondu finansējuma izlietojumu, ieteicams vairāk izmantot specifiskas reģionu aktivitātes, plašāk izmantot atbalsta intensitātes diferencēšanu un projektu atlases kritērijos iekļaut ar teritorijām saistītus kritērijus. 2
3.VPD nevienā konkursu aktivitātē nav noteiktas plānošanas reģionu kvotas, taču skaidras reģionālās politikas gadījumā kvotu ieviešana var būt efektīva.	Vietējo pašvaldību vadītāju aptaujas, kuru 2007.gadā veica CSP Konjunktūras un teritoriālās statistikas daļa, programmā bija iekļauts jautājums”Vai VIP īstenošanā būtu vēlamas teritoriālās kvotas?”. Pašvaldību vadītāju atbilžu īpatsvars bija šāds: Jā – pa plānošanas reģioniem – 9,5%; Jā – pa rajoniem – 25,5%; Jā – pa vietējām pašvaldībām – 55,4%; Nē – nav vajadzīgas – 7,7%.	Aktivitātēm, kur vēlams rezultāts noteiktā teritoriālā sadalījumā, ieteicams izmantot teritoriālās kvotas pa plānošanas reģioniem vai pa statistikas reģioniem. Ņemot vērā administratīvi teritoriālās reformas īstenošanu, sīkākas teritoriālās kvotas nav ieteicamas. Kvotu sadalījumam jābūt pamatotam. Šī brīža reģionālās politikas kontekstā tās var noteikt, balstoties uz šādiem principiem: - Pēc iespējas vienāds absolūtais atbalsts visiem reģioniem; - Lielāks atbalsts tam reģionam, kam attiecīgās aktivitātes konkrētā situācija vissliktākā; - Lielāks atbalsts kopumā vājākajam reģionam; - Lielāks atbalsts tam reģionam, kam attiecīgā aktivitāte augstākajā prioritātē; - Lielāks atbalsts tam, kas iepriekš līdzīga rakstura finansējumos saņēmis mazāko atbalstu. 2

7.7.ILGTSPĒJA

Vai struktūrfondu līdzfinansētie projekti nodrošinās Latvijas attīstības ilgtspēju

<i>Secinājumi</i>	<i>Pamatojums</i>	<i>Priekšlikumi</i>
1. Struktūrfondi nodrošina Latvijas attīstības ilgtspēju, taču attiecībā uz ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanu ES struktūrfondu iespējas bija lielākas nekā izmantotas. Vairāk ilgtspējīgas aktivitātes nodrošinātu stabilāku Latvijas attīstību nākotnē	Plānotā finansējuma sadalījums aktivitātēm pa grupām, vai tās izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību vai arī tām nav izteikta ilgtspējīgas attīstības sekmēšana, liecina ka 58% publiskā finansējuma ir plānoti aktivitātēm, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību, bet 42% - aktivitātēm, kam nav izteikta ilgtspējīgas attīstības sekmēšana.	Attīstības plānošanas dokumentos, kas tiek īstenoti ar ES fondu un valsts budžeta līdzekļu atbalstu, jāparedz vairāk tādu aktivitāšu, kas izteiktāk nodrošina ilgtspējīgu attīstību.2 Ar uzņēmējdarbības sekmēšanu saistītā prioritātē esošo pasākumu/ietvaros lielāku uzsvāru vajadzētu likt uz aktivitātēm, kas saistītas ar jaunu uzņēmumu dibināšanas sekmēšanu (finanšu instrumenti) un inovāciju un infrastruktūras attīstību. Taču situācija liecina ka attiecībā uz inovācijām un koplietošanas infrastruktūru bija zems pieprasījums. Tas nozīmē, ka vajadzētu paredzēt pasākumu, kas nodrošina uzņēmējdarbības vides attīstību (uzņēmējdarbības atbalsta centri, biznesa inkubatori, tehnoloģiskie parki u.c.), nevis tiešu atbalstu uzņēmumiem. Pie tam šeit vajadzētu ņemt vērā atšķirīgu uzņēmējdarbības atbalsta pakalpojumu tirgus piedāvājumu teritorijās. Tā, piemēram, Rīgā nav aktuāla uzņēmējdarbības atbalsta centru darbība, bet Latgales, Zemgales, Vidzemes un Kurzemes reģionos, to izveidošanai un darbībai būtu liela nozīme uzņēmējdarbības vides uzlabošanā. Ar cilvēkresursu attīstību saistītā prioritātē lielāku uzsvāru ieteicams likt uz aktivitātēm, kas saistītas ar pētījumiem, mācību programmu attīstību. Ar lauksaimniecību un zivsaimniecību saistītajās prioritātēs lielāku uzsvāru nepieciešams likt uz lauku un ostu infrastruktūras attīstību.

2.Aktivitāšu saistība ar ilgtspējīgas attīstības sekmēšanu pa prioritātēm ir atšķirīga. Visvairāk ilgtspējīgu attīstību sekmē 1.prioritāte, bet mazākais šādu aktivitāšu īpatsvars ir 4.prioritātē.	Aktivitāšu, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību finansējuma īpatsvars pa prioritātēm ir šāds: - 1.prioritāte – 100%; - 2.prioritāte – 37% - 3.prioritāte – 61%; - 4.prioritāte – 12%	
--	---	--

IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS

Latvijas Attīstības plāns (Vienotais programmdokuments). 1.mērķa programma 2004.-2006.gadam. Tulkojuma projekts.

Finanšu ministrijas ziņojums par ES struktūrfondu ieviešanas progresu uz 31.05.2008.

Pirmā līmeņa starpniekinstitūciju pusgada ziņojumi par ES struktūrfondu līdzfinansēto pasākumu un aktivitāšu ieviešanu. 2006.gada 1.pusgads. 2006.gada 2.pusgads. 2007.gada 1.pusgads. 2007.gada 2.pusgads.

Otrā līmeņa starpniekinstitūciju ceturkšņa ziņojumi par ES struktūrfondu līdzfinansēto pasākumu un aktivitāšu ieviešanu. 2008..gada 1.ceturksnis.

Izvērtējuma ziņojums. Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums. LR Finanšu ministrija. SIA „PKC”, SIA „DEA Baltika”, „COWI Ltd”. Rīga: 2006.gada maijs.

Izvērtējuma ziņojums. Horizontālo prioritāšu ieviešanas izvērtējums. LR Finanšu ministrija. SIA „Ernst & Young Baltic”. Rīga: 2007.gada janvāris.

ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums. Pirmā posma ziņojums. LR Finanšu ministrija. SIA „BICEPS”. Rīga: 2008.g. janvāris

ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums. Otrā posma ziņojums. LR Finanšu ministrija. SIA „BICEPS”. Rīga: 2008.g. jūnijs

Eiropas Savienības Struktūrfondu Vadības informācijas sistēma.

Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.-2006.gadam

Demogrāfija 2004.- Rīga: CSP, 2004

Demogrāfija 2005.- Rīga: CSP, 2005.

Demogrāfija 2007.- Rīga: CSP, 2007.

Latvijas reģioni skaitļos 2004. - Rīga: CSP, 2004

Latvijas statistikas gadagrāmata 2005.- Rīga: CSP, 2005.

Latvijas statistikas gadagrāmata 2006.- Rīga: CSP, 2006.

Latvijas statistikas gadagrāmata 2007.- Rīga: CSP, 2007.

Reģionālās attīstības likums, 2002.

Reģionālās politikas pamatnostādnes, 2004.

Reģionu attīstība 2006. – Rīga: VRAA, 2007.

LR Ekonomikas ministrija. Ziņojums par valsts investīcijām. 30.03.2005.

LR Ekonomikas ministrija. Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. Rīga, 2006.gada jūlijs

RAPLM informatīvs ziņojums „Pārskats par reģionālo attīstību Latvijā” (2007. gads), Rīga, 27.06.2008.

Informatīvie ziņojumi „Pārskats par reģionālo attīstību Latvijā” 01.04.2004.-01.06.2005., 01.06.2005.-01.06.2006., 01.06.2006.-01.06.2007.

RAPLM Publiskais gada pārskats, 2007. gads.

LR 2004.gada pārskats par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem. 1.sējums.

Saimnieciskā gada pārskati par valsts budžeta izpildi un pašvaldību budžetiem. 1., 3.sējums (2004., 2005., 2006.gads)

Oficiālais mēneša pārskats par konsolidētā kopbudžeta izpildi (2007.gada janvāris – decembris)

http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nuts/basicnuts_regions_en.html

http://www.europa.eu.int/scadplus/glossary/sustainable_development_en.htm

<http://www.esfondi.lv>